

**ЗВІТ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ
ОЦІНКУ ПРОЄКТУ ПЛАНУ ЗАХОДІВ НА
2025-2027 РОКИ З РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ
ЗБАЛАНСОВАНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ НА
ПЕРІОД ДО 2027 РОКУ**

	Зміст		
1.	Зміст та основні цілі документа державного планування – Плану заходів на 2025-2027 роки з реалізації Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року, його зв'язок з іншими документами державного планування.....		4
	1.1. Загальні положення.....		4
	1.2. Стратегічне планування у Вінницькій області.....		4
	1.3. Проекти Плану заходів на 2025-2027 роки з реалізації Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року.....		6
	1.4. зв'язок проекту Плану заходів на 2025-2027 роки з реалізації Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року з іншими документами державного планування.....		34
2.	Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення та прогностні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).....		35
	2.1. За станом атмосферного повітря.....		36
	2.2. За екологічною ситуацією в галузі водокористування.....		39
	2.3. За земельними ресурсами та станом ґрунтів.....		42
	2.4. За утворенням та накопиченням відходів.....		44
	2.5. Щодо еколого небезпечних об'єктів області.....		46
	2.6. За біологічним та ландшафтним різноманіттям.....		46
	2.7. Ймовірні наслідки впливу на довкілля і здоров'я населення Плану заходів на 2025-2027 роки з реалізації Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року		49
3.	Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення і стану його здоров'я на територіях, що ймовірно зазнають впливу (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).....		51
4.	Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).....		68
5.	Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються проекту документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування.....		72
6.	Опис наслідків для довкілля, зокрема для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а з необхідності – 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків.....		93

7.	Заходи. Що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проєкту документа державного планування.....		96
8.	Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснюється стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки).....		98
	8.1. Нормативно-правова база проведення СЕО в Україні.....		100
	8.2. Методологія проведення стратегічної екологічної оцінки проєкту Плану заходів.....		101
9.	Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання проєкту документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.....		106
10	Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля та здоров'я населення.....		110
11	Резюме нетехнічного характеру, розраховане на широку аудиторію.....		111

1. Зміст та основні цілі документа державного планування – Плану заходів на 2025-2027 роки з реалізації Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року, його зв'язок з іншими документами державного планування.

1.1. Загальні положення.

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого (сталого) розвитку, спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально- економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

Стратегічна екологічна оцінка (далі - СЕО) документів державного планування зосереджена на всебічному аналізі можливого впливу запланованої діяльності на довкілля і використанні результатів цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків.

Таким чином, проведення СЕО:

- забезпечує високий рівень захисту довкілля;
- поліпшує якість розробки планів і програм;
- підвищує ефективність прийняття рішень;
- сприяє виявленню нових можливостей розвитку;
- допомагає запобігти помилкам, які можуть бути дуже дорогими;
- поліпшує систему управління;
- сприяє транскордонній співпраці.

Відносини у сфері оцінки наслідків виконання документів державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виконання документів державного планування та процедуру проведення СЕО таких документів визначено Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» (далі - Закон), розробленим на виконання пункту 239 плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, спрямований на імплементацію Директиви 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 червня 2001 року про оцінку наслідків окремих планів та програм для довкілля.

1.2. Стратегічне планування у Вінницькій області.

Необхідність в підготовці та прийнятті оновленої Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року (далі – Стратегія) викликана наявністю нових завдань, викликів, відображених у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки та які постали як перед Україною в цілому, так і перед областю, і суттєво впливають на розвиток регіону, якість життя

його мешканців.

Стратегія розроблялась на основі чинного законодавства із використанням кращого європейського та українського досвіду. З метою координації зусиль усіх інституцій для оновлення (актуалізації) Стратегії наказом Начальника обласної військової адміністрації від 26 грудня 2023 року № 1512 була утворена Робоча група з оновлення (актуалізації) Стратегії та розроблення проєкту Плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках (далі – робоча група). До оновлення Стратегії було залучено ключових суб'єктів регіонального розвитку, серед яких: представники бізнесу, освіти, науки, громадськості, інституцій регіонального розвитку, а також органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Розробка Стратегії відбувалась за технічного сприяння з боку установи Агенція регіонального розвитку Вінницької області, експертів ГО «Київський інститут стратегічного аналізу та реформ», проєкту «Посилене партнерство для сталого відновлення», що впроваджується ПРООН за фінансової підтримки Уряду Швеції, який представлений Шведським агентством з питань міжнародної співпраці та розвитку (SIDA), міжнародної технічної допомоги «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади» (EGAP), проєкту «Підтримка актуалізації стратегій розвитку шести регіонів України», який став можливим завдяки Агентству США з міжнародного розвитку (USAID) та щирій підтримці американського народу через Проєкт USAID «ГОВЕРЛА».

Об'єктом оцінки даного звіту є документ державного планування – проєкт Плану заходів на 2025-2027 роки з реалізації Стратегії, який розроблений з урахуванням екологічних аспектів та з дотриманням принципу сталого розвитку.

Рішенням 66 сесії Вінницької обласної Ради 8 скликання від 25 квітня 2025 року № 1124 внесені зміни до Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року (затвердженої рішенням 42 сесії обласної Ради 7 скликання від 21 лютого 2020 року № 921) (далі - Стратегія), яка є головним регіональним стратегічним документом, що визначає пріоритети соціально - економічного розвитку області на довгостроковий період.

Зміни до Стратегії розроблено на підставі законів України «Про засади державної регіональної політики», «Про місцеві державні адміністрації», «Про стратегічну екологічну оцінку», постанов Кабінету Міністрів України від 04 серпня 2023 року № 816 «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів», від 15 березня 2024 року № 305 «Деякі питання проведення моніторингу та оцінювання державної регіональної політики».

Розробка проєкту Плану заходів на 2025-2027 роки з реалізації Стратегії (далі – План заходів) мала висхідний характер. Вона відпрацьовувалася робочою групою, що визначала напрями розвитку та сфери прикладання необхідних зусиль.

Строковість інструментів планування визначалася на основі поєднання довгострокового стратегічного плану та середньострокових циклів планування його реалізації. Визначені на основі цього підходу стратегічні цілі мають характер

довгострокових (на 7 років) напрямів розвитку, тоді як операційні цілі / програми орієнтуються на реалізацію пріоритетних завдань (3 роки). Саме вони, будучи ключовими елементами Стратегії, визначають сценарії та шляхи досягнення стратегічних цілей.

Модель розробки Стратегії було обрано, виходячи з потреб регіону.

Основні завдання проекту Плану заходів з реалізації Стратегії розвитку Вінницької області виходять з нових викликів:

- необхідності переорієнтації значної частини господарського комплексу області на підтримку обороноздатності держави та післявоєнне відновлення економіки і соціальної сфери;
- потреби у посиленні енергетичної безпеки;
- реалізації в регіоні державної програми релокації бізнесу з районів, найбільш постраждалих внаслідок російської агресії;
- зростання навантаження на систему охорони здоров'я та соціального захисту, зокрема, внаслідок значної кількості внутрішньо переміщених в область осіб;
- змін у демографічній ситуації в регіоні (трудова міграція, зростання біженців від війни);
- темпи обсягів виробництва в сільському господарстві області в 2023 році за попередніми даними склали 115,3% порівняно з 2022 роком, зокрема, по сільськогосподарських підприємствах – 119,7%, в господарствах населення – 103,5%. Вінниччина займає 1-е місце по Україні у загальнодержавному виробництві сільськогосподарської продукції;
- розрахункова кількість на 10 тис. осіб наявного населення, що проживає на території області, становить 58 підприємств та 377 фізичних осіб-підприємців;
- на територію області релоковано 385 суб'єктів господарювання, на яких створено 1902 робочих місця.

Відправним пунктом розробки проекту Стратегії був соціально-економічний аналіз в умовах воєнного стану, оновлення SWOT-аналізу та завдань до стратегічних та операційних цілей.

За результатами проведеного аналізу стратегічні цілі розвитку області, затверджені Стратегією, є актуальними і в умовах воєнного стану, зокрема:

1. Конкурентоздатний регіон на основі інноваційного та сталого розвитку,
2. Регіон ефективного урядування та спроможних громад,
3. Регіон сталого гуманітарного розвитку,
4. Регіон безпечного середовища.

1.3. Проекти Плану заходів на 2025-2027 рр. з реалізації Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року.

Розробка Проекту Плану заходів зумовлена необхідністю врахування викликів, відображених у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027

роки, серед яких:

- наслідки повномасштабної війни російської федерації проти України та їх вплив на територіальні області регіону, підвищення ролі безпеки та стійкості до зовнішніх чинників;
- набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, поглиблення ступеня виконання положень Угоди про асоціацію між Україною і ЄС та її державами-членами, та переходу до початку переговорів про вступ України до ЄС;
- рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку щодо необхідності забезпечення зв'язку з процесом відновлення України;
- внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики»;
- міжнародних кліматичних зобов'язань України.

Проєкт Плану заходів враховує такі базові сценарні припущення:

- Україна зазнала значних втрат економічного потенціалу, скоротились податкові та митні надходження, робочі місця. Таким чином, фінансування державного бюджету значною мірою забезпечується за рахунок зовнішньої допомоги, яка включає гранти, кредити та іншу фінансову підтримку від міжнародних організацій, урядів.

- Набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС та початок переговорів про вступ України до ЄС, а також необхідність подальшого залучення коштів міжнародної допомоги, в тому числі у рамках Плану України, схваленого розпорядженням КМУ від 18 березня 2024 року №244 (з метою реалізації ініціативи Європейського Союзу “Ukraine Facility” 2024-2027 рр.) буде залежати від ефективності впровадження Україною внутрішніх реформ.

- Підготовка системи управління регіональним розвитком до процедур та кращих практик ЄС буде однією із ключових задач органів влади всіх рівнів, відбудеться реформування управління публічними інвестиціями, розвиток інституційної спроможності органів місцевого самоврядування на регіональному та місцевому рівні у сфері стратегічного планування, проектного менеджменту, цифровізації, протидії корупції.

- Успішність регіону в залученні зовнішніх ресурсів буде також визначати розвиток транскордонного та міжрегіонального співробітництва, створення ефективних структур/інституцій і механізмів управління коштами ЄС на регіональному та місцевому рівнях.

- Суттєве погіршення платіжного балансу через руйнування виробничих потужностей та інфраструктури, перебування мільйонів українських біженців за кордоном, значне зростання імпорту на цілі відновлення стимулюватиме українську владу оптимізувати бюджетні видатки та працювати над розширенням зовнішнього пільгового фінансування, розвивати та підтримувати експортний потенціал бізнесу, впроваджувати різноманітні засоби стимулювання підприємництва.

- Збільшення світового попиту на сільськогосподарську та харчову

продукцію, а також необхідність скорочення імпорту на внутрішньому ринку, спонукатиме виробників підвищувати якість продукції, зокрема шляхом впровадження європейських стандартів.

- Нестача робочої сили, яку вже зараз відчуває більшість підприємств, установ та організацій буде посилюватися в умовах продовження військових дій і залишатиметься актуальною і після їх завершення, в тому числі через прискорення депопуляції, що особливо гостро буде відчуватись в регіонах, у яких сільське господарство є основною галуззю.

- Втрати транзитного потенціалу, блокування існуючих морських портів та (частково) обмежувальних заходів з боку країн-сусідів Східної Європи для сухопутних логістичних шляхів ускладнює експорт сільськогосподарської сировини та продуктів харчування. Вимушена переорієнтація транспортно-логістичних потоків у напрямках країн ЄС, збільшення перевезень сухопутним транспортом, зростання рівня зношеності автомобільних доріг та залізничної інфраструктури.

- Посилення безпекових умов, енергонезалежності для забезпечення стабільного функціонування країни та подальшого розвитку залишатимуться пріоритетними.

- Скорочення земель з господарського обігу України (тимчасова окупація частини території, території з міжнародними безпековими обмеженнями) з однієї сторони зменшує інвестиційний потенціал країни і одночасно збільшує відповідальність та можливості регіонів, які не зазнали значних руйнувань підприємств та об'єктів інфраструктури, мають значний логістичний потенціал у залученні інвестицій: розвивати інфраструктуру з залучення інвестицій (індустріальні парки, логістичні хаби та інше).

- У наступні десять років очікується збільшення попиту на послуги у сфері охорони здоров'я, соціального захисту, а також на реабілітацію та реінтеграцію осіб, постраждалих від війни.

Тому до завдань операційних цілей додані нові та внесені коригування до існуючих, які приведені у наступній таблиці.

На основі цих базових сценарних припущень і сформовані проекти Плану заходів згруповані за стратегічними та операційними цілями Стратегії Вінницької області, які приведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1. Перелік заходів Плану на 2025-2027 рр. з реалізації Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року

№ завдання Стратегії	Найменування заходів	Строки здійснення заходів (роки)	Відповідальні за виконання	Індикатори оцінювання здійснення заходів та їх цільове значення
СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 1: Конкурентоздатний регіон на основі інноваційного та сталого розвитку				
Оперативна ціль 1.1. Модернізація транспортно-логістичної інфраструктури				
1.1.1. Створення належної та якісної дорожньої інфраструктури	Капітальний ремонт автомобільних доріг загального користування державного значення та штучних споруд на них	2025 – 2027	Служба відновлення та розвитку інфраструктури у Вінницькій області	Відремонтовано автомобільних доріг державного значення 99,5 км/ штучних споруд 413,4 пог. м
	Капітальний та поточний ремонт автомобільних доріг загального користування місцевого значення та штучних споруд на них	2025 – 2027	Управління дорожнього господарства обласної державної (військової) адміністрації	Відремонтовано автомобільних доріг місцевого значення 322,0 км/ штучних споруд 645,0 пог. м
1.1.2. Відновлення інфраструктури міжнародного аеропорту «Вінниця»	Реконструкція будівлі аеровокзалу КП «Аеропорт Вінниця» на території Вінницької міської територіальної громади	2025 – 2027	Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації, Вінницька міська рада	Відсоток будівельної готовності об'єкта, 100%
	Реконструкція аеродрому КП «Аеропорт Вінниця» на території Гавришівської сільської ради Вінницького району, Вінницької області	2025 – 2027	Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації, Вінницька міська рада	Відсоток будівельної готовності об'єкта, 100%
	Нове будівництво адміністративно-технічної будівлі з аеродромно-диспетчерською вежею КП «Аеропорт Вінниця»	2025 – 2027	Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації, Вінницька міська рада	Відсоток будівельної готовності об'єкта, 100%
	Реконструкція інженерних мереж та споруд аеровокзалу КП «Аеропорт Вінниця»	2025 – 2027	Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації, Вінницька міська рада	Відсоток будівельної готовності об'єкта, 100%

1.1.3. Розвиток транспортно-логістичної інфраструктури та об'єктів мультимодальних перевезень	Будівництво прикордонного мостового переходу через річку Дністер на українсько-молдовському державному кордоні в районі населених пунктів Ямпіль – Косеуць	2025 – 2027	Служба відновлення та розвитку інфраструктури у Вінницькій області	Побудовано автодорожній мостовий перехід через річку Дністер - 1435,2 пог.м та створено міжнародний автомобільний пункт пропуску через державний кордон
	Будівництво, реконструкція та заходи з утримання пунктів пропуску через державний кордон	2025 – 2027	Служба відновлення та розвитку інфраструктури у Вінницькій області	Безперебійне функціонування пунктів пропуску, утримання пунктів пропуску у належному експлуатаційному стані
Оперативна ціль 1.2. Розвиток індустрії лікування та оздоровлення				
1.2.1. Розвиток інфраструктури та супутніх послуг медичного туризму	Розвиток трансплантології	2025 – 2027	Департамент охорони здоров'я та реабілітації обласної державної (військової) адміністрації	Зниження смертності серед 30 пацієнтів, які страждають від невиліковних захворювань органів, таких як ниркова недостатність, захворювання серця або печінки. Покращено якості життя 30 пацієнтам з хронічними захворюваннями
1.2.2. Впровадження реабілітаційних послуг	Розширення реабілітаційних послуг в закладах спроможної мережі	2025 – 2027	Департамент охорони здоров'я та реабілітації обласної державної (військової) адміністрації	Відкриття реабілітаційних відділень в закладах спроможної мережі - 3 відділення
Оперативна ціль 1.3. Розвиток агропромислового виробництва				
1.3.1. Посилення спроможності місцевих підприємств АПК та	Підтримка розвитку плодоовочівництва в рамках реалізації проекту «Німецько-український фаховий діалог із сталого розвитку сектору плодоовочівництва»	2025	Департамент агропромислового розвитку обласної державної (військової) адміністрації, Проєкт "DUALOG"	Відсоток будівельної готовності інфраструктурного об'єкта, 100%. Проведення навчально-методичних заходів з питань вирощування плодових та овочевих культур - 3 од.

	Стимулювання діяльності особистих селянських та фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та інших суб'єктів господарювання на селі	2025 – 2027	Департамент агропромислового розвитку обласної державної (військової) адміністрації	Надання щорічно пільгових кредитів суб'єктам господарювання в аграрному секторі - 5 суб'єктів. Кількість фізичних осіб, які отримали відшкодування витрат за установку індивідуального доїння або холодильну установку для зберігання і охолодження молока - 150 осіб.
	Стимулювання розвитку мікро- та малого аграрного підприємництва, в тому числі крафтового	2025	Департамент агропромислового розвитку обласної державної (військової) адміністрації, Громадська спілка «Міжнародний сільськогосподарський кластер «Дністер»	Проведення серії тренінгів і семінарів із бізнес-освіти, маркетингу, переробки, сертифікації та експорту - 5 од.
1.3.2. Впровадження агротехнологій з використанням ІТ-інновацій.	Сприяння підвищенню кваліфікації фахівців аграрного сектору, в тому числі в рамках реалізації проєкту "Відновлення зростання точного землеробства в постконфліктній Україні та перехідній Грузії (ReGrow)"	2025 – 2027	Департамент агропромислового розвитку обласної державної (військової) адміністрації, Громадська спілка «Міжнародний сільськогосподарський кластер «Дністер»	Створення навчальних курсів з фокусом на цифрову трансформацію, екологічні практики та стале землеробство, інтегрованих у програми університетів України та Грузії - 5 од. Підготовлено студентів за новою магістерською програмою з точного землеробства, що забезпечить ринок праці фахівцями з актуальними знаннями та навичками - 1000 осіб.
1.3.3. Підтримка кліматично орієнтованого сільського господарства.	Сприяння проведенню заходів щодо відновлення ґрунтів відповідно до Програми надзвичайного відновлення ґрунтів України за сприяння Японської агенції міжнародного співробітництва.	2025	Департамент агропромислового розвитку обласної державної (військової) адміністрації, Південно-західний міжрегіональний центр державної установи «Інститут охорони ґрунтів України»	Проведення агрохімічних досліджень ґрунтів з використанням приладного господарства - 10 тис. га. Проведення робіт з покращення стану родючості ґрунтів Вінницької області - до 30 тис. га.
1.3.4. Сприяння розвитку сільськогосподарського дорадництва.	Розбудова сільськогосподарського дорадництва в територіальних громадах Вінниччини.	2025 – 2027	Департамент агропромислового розвитку обласної державної (військової) адміністрації, Громадська спілка «Міжнародний сільськогосподарський кластер «Дністер»	Навчання та підвищення кваліфікації аграрних дорадників - 14 осіб. Проведення тренінгів/семінарів для аграрних дорадників та фермерів - 7 од. Кількість громад, які отримали консультаційну підтримку - 7 од.

	Створення науково-просвітницького центру «АГРО КЕМПА»	2025	Департамент агропромислового розвитку обласної державної (військової) адміністрації, Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН	Будівництво навчальних модулів - 10 од. Проведено навчально-практичних семінарів - 50 од.
	Сприяння інклюзивному аграрному розвитку громад Вінниччини	2026	Департамент агропромислового розвитку обласної державної (військової) адміністрації, Громадська спілка «Міжнародний сільськогосподарський кластер «Дністер»	Створено робочих місць для аграрних радників у визначених громадах - 10 од. Проведено тренінгів та семінарів для місцевих фермерів і зацікавлених осіб - не менше 20 од.
1.3.5. Розвиток рибного господарства.	Підтримка розвитку рибного господарства у Вінницькій області	2025-2027	Департамент агропромислового розвитку обласної державної (військової) адміністрації, Управління Державного агентства з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм у Вінницькій області, Вінницький національний аграрний університет	Збільшення вирощування рибопасдкового матеріалу щорічно на 1 %.
Оперативна ціль 1.4. Інноваційний розвиток регіону				
1.4.1. Підтримка впровадження відновлювальної енергетики, як складової	Встановлення сонячних електростанцій (СЕС) на дахах державних установ, закладів освіти, лікарень, адміністративних будівель, комунальних підприємств	2025-2027	Управління розвитку територій та інфраструктури обласної державної (військової) адміністрації	Орієнтовний річний обсяг згенерованої електричної енергії встановленими СЕС. Станом на 01.01.2026 - 1822,425 тис кВт год. Станом на 01.01.2028 - 5467,275 тис кВт год
1.4.2. Розвиток індустріальних та технологічних парків, підтримка у розвитку технічної інфраструктури, залученні інвестицій та супроводженні інвесторів.	Сприяння розширенню мережі індустріальних парків, облаштуванню їх інфраструктури	2025-2027	Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної (військової) адміністрації	Індустріальні парки, внесені до Реєстру індустріальних (промислових) парків - 7 од.
	Реконструкція будівлі для розміщення «Вінницького інноваційно-технологічного парку»	2025-2027	Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної (військової) адміністрації, Вінницька міська рада	Створення першого в Україні муніципального технопарку - 1 од.
	Створення центру досліджень та розробки технологій на базі Вінницького технологічного університету ІНТІТА	2025	Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної (військової) адміністрації, ГС «Вінницький кластер приладобудування та автоматизації»	Створено 1 центр

	Підтримка розвитку кластерів у Вінницькій області	2025	Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної (військової) адміністрації, ГС «Вінницький кластер приладобудування та автоматизації»	Розроблено Регіональну програму підтримки та розвитку кластерів у Вінницькій області за підтримки Швейцарсько-українського проекту «Згуртованість та регіональний розвиток України», UCORD - 1 од.
	Підтримка інвестиційних пропозицій з розвитку мультимодальних перевезень	2026-2027	Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної (військової) адміністрації, Жмеринська міська рада	Розроблено Концепцію інвестиційного проекту «Мультимодальний транспортно-логістичний порт «Жмеринка» - 1 од. Підготовлено інформаційні та рекламні матеріали для залучення інвестицій
Оперативна ціль 1.5. Зміцнення конкурентоспроможності регіональних виробників на внутрішніх та зовнішніх ринках, в тому числі у вимірах зеленого переходу				
1.5.1 Зміцнення експортного потенціалу регіональних виробників на зовнішніх ринках на принципах сталого розвитку	Сприяння підвищенню компетенцій суб'єктів господарювання для ефективної роботи на зовнішніх ринках, в т. ч. у сфері відповідності продукції директивам Європейського зеленого курсу	2025-2027	Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної (військової) адміністрації	Кількість проведених заходів - 3 од.
	Сприяння обізнаності бізнесу щодо можливостей залучення додаткового фінансування на реалізацію інвестиційних проєктів та підтримку експорту	2025-2027	Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної (військової) адміністрації	Кількість випусків бізнес-дайжестів - 12 шт./ рік; Кількість учасників ЗЕД - 900 учасників.
1.5.2. Сприяння налагодженню партнерств в економічній сфері в	Інтенсифікація міжнародного територіального співробітництва з фокусом на економічну співпрацю та реалізацію спільних проєктів і програм	2025-2027	Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної (військової) адміністрації	Кількість укладених міжнародних угод про співпрацю - 9 од.

	Стимулювання використання потужностей та трудових ресурсів підприємств, установ усіх форм власності з метою задоволення потреб оборони, в т. ч. у виробництві будівельних матеріалів	2025-2027	Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної (військової) адміністрації	Індекс виробництва будівельних матеріалів - 103%. Індекс виробництва продукції машинобудування - 105%.
СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 2: Регіон ефективного урядування та спроможних громад				
Оперативна ціль 2.1. Розвиток електронного урядування та цифровізації				
2.1.1. Розвиток геоінформаційної системи управління та містобудівного	Підтримка та розвиток геоінформаційної системи управління та містобудівного кадастру Вінницької області	2025-2027	Управління містобудування та архітектури обласної державної (військової) адміністрації	Забезпечення належного функціонування Геоінформаційного центру Вінницької області - 100% Рівень наповнення Геопорталу містобудівного кадастру - 100%
2.1.2. Розвиток ІТ інфраструктури регіону, мереж та е-сервісів, підтримка функціонування ІТ-структури Вінницької області.	Створення інфраструктури підтримки органів місцевого самоврядування та системи захисту інформації (комунального підприємства з питань цифровізації області)	2025-2027	Управління цифрової трансформації апарату обласної державної (військової) адміністрації	Створення та реєстрація підприємства з питань цифровізації області, як юридичної особи - 1
	Впровадження системи інформатизації та кібербезпеки у Вінницькій обласній Раді	2025-2027	Управління цифрової трансформації апарату обласної державної (військової) адміністрації, Вінницька обласна Рада	Впроваджено систему інформатизації та кібербезпеки у Вінницькій обласній Раді - 100%
2.1.3. Забезпечення інформаційної підтримки регіональної політики.	Висвітлення діяльності органів місцевої влади, оприлюднення оперативної інформації про події, що відбуваються в регіоні.	2025-2027	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю обласної державної (військової) адміністрації	Кількість оприлюднених інформаційних матеріалів. друкованими і електронними медіа та інформаційними агентствами про діяльності органів виконавчої влади - 700 од.
Оперативна ціль 2.2. Посилення міжсекторного, міжрегіонального партнерства та інституційної спроможності регіонального та місцевого рівня				

2.2.1 Підвищення інституційної спроможності громад, соціального діалогу і організацій громадянського суспільства.	Проведення тренінгових програм для Сторін соціального діалогу та інститутів громадянського суспільства, фахівців, відповідальних за комунікацію з громадськістю в територіальних громадах.	2025-2027	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю обласної державної (військової) адміністрації	Кількість воркшопів, квестів та інших тренінгових програм - 18 Кількість учасників заходів-450 осіб
	Проведення щорічного обласного форуму з питань розвитку громадянського суспільства "Я змінюю"	2025-2027	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю обласної державної (військової) адміністрації	Кількість щорічних обласних форумів з питань розвитку громадянського суспільства "Я змінюю" - 3 од. Кількість учасників - 300 осіб
2.2.2. Підвищення спроможності Агенції регіонального розвитку Вінницької області.	Проєкт щодо інституційного розвитку та трансформації APP в межах підтримки Швейцарсько-українським проєктом "Згуртованість та регіональний розвиток України", UCORD	2025-2026	Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної (військової) адміністрації, Установа "Агенція регіонального розвитку Вінницької області"	Кількість осіб, що отримали методичну, консультативну допомогу в межах Проєкту - 170 осіб. Кількість громад, яким надано підтримку в межах Проєкту - 63 громади.
Оперативна ціль 2.3. Підвищення економічної спроможності громад				
2.3.1. Підтримка розвитку малого й середнього бізнесу в громадах.	Створення інформаційних пунктів підприємця в центрах надання адміністративних послуг області	2025-2027	Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної (військової) адміністрації	Створення об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва у громадах області - 50 од.
2.3.2. Підтримка енергоефективності громад та адаптації до змін клімату.	Сприяння створенню виробничих потужностей з виробництва альтернативних видів палива	2025-2027	Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної (військової) адміністрації, Липовецька міська рада	Будівництво (реконструкція) об'єктів з виробництва альтернативних видів палива - 1 од.
Оперативна ціль 2.4. Підвищення доступності базових послуг для населення				

2.4.1. Підвищення доступності послуг водопостачання.	Будівництво (нове будівництво, реконструкція, капітальний ремонт) водозабірних споруд (свердловин, каптажів, поверхневих водозаборів) із застосуванням новітніх технологій та обладнання; будівництво (нове будівництво, реконструкція, капітальний ремонт) водопровідних мереж, локальних водопроводів, групових водопроводів, магістральних водопроводів	2026-2027	Управління розвитку територій та інфраструктури обласної державної (військової) адміністрації	Частка населення, яке має доступ до централізованого водопостачання (по сільському і міському населенню окремо),%: сільське-7,5; міське-78,5
2.4.2. Підвищення спроможності комунальних підприємств зокрема з питань залучення публічних інвестицій	Покращення матеріально-технічної бази комунальних підприємств	2025-2027	Управління розвитку територій та інфраструктури обласної державної (військової) адміністрації	Придбання 5-ти одиниць спеціалізованої техніки: грейдер, автокран, екскаватор-навантажувач GCB, трактор, щепоріз
2.4.3. Підвищення доступності адміністративних послуг для мешканців області.	Розбудова та модернізація мережі центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) Вінницької області.	2025-2027	Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної (військової) адміністрації	Кількість наданих адміністративних послуг - 1431075 од.

2.4.4. Забезпечення фізичної доступності будівель обласних соціальних установ.	Капітальний ремонт вхідної групи з влаштуванням зовнішнього підйомника для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, в тому числі для внутрішньо переміщених (евакуйованих) осіб Тиврівського обласного будинку-інтернату для осіб з інвалідністю та осіб похилого віку	2026-2027	Департамент соціальної та молодіжної політики, Управління містобудування та архітектури, Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації	Відсоток будівельної готовності об'єкта, 100%
	Реконструкція будівлі медичного корпусу КУ «Брацлавський психоневрологічний будинок-інтернат»	2026-2027	Департамент соціальної та молодіжної політики, Управління містобудування та архітектури, Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації	Відсоток будівельної готовності об'єкта, 100%
Оперативна ціль 2.5. Створення сприятливого та безпечного середовища, для дітей та молоді, посилення їх життєстійкості та української ідентичності				
2.5.1. Забезпечення дітей та молоді дошкільного та шкільного віку якісними та інклюзивними освітніми послугами у безпечному середовищі із високим рівнем фізичної активності, культурою здорового харчування та психогігієни.	Створення умов для надання якісних та доступних освітніх послуг	2025-2027	Департамент гуманітарної політики обласної державної (військової) адміністрації, органи місцевого самоврядування	Кількість шкільних автобусів – 427 шт.; з них спеціальних автобусів для перевезення дітей з особливими освітніми потребами – 110 шт. Частка забезпечення гарячим харчуванням учнів різних категорій у закладах загальної середньої освіти -78%. Частка забезпечення закладів дошкільної освіти захисними спорудами – 98%.

2.5.2. Створення умов для утвердження національної та громадянської ідентичності, національно-патріотичного виховання та громадянської освіти	Організація та проведення заходів у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності	2025-2027	Департамент соціальної та молодіжної політики обласної державної (військової) адміністрації	Кількість проведених заходів - 10 од. Кількість учасників та учасниць заходів - 1000 осіб
	Організація та проведення заходів у сфері молодіжної політики	2025-2027	Департамент соціальної та молодіжної політики обласної державної (військової) адміністрації	Кількість проведених заходів - 15 од. Кількість учасників та учасниць заходів - 1500 осіб
	Покращення матеріально-технічної бази дитячо-молодіжного простору для ВПО при Публічній бібліотеці Крижопільської селищної ради	2025-2026	Департамент гуманітарної політики обласної державної (військової) адміністрації	Кількість придбаних комплектів - 1 шт., стелажів - 2 шт., столів - 1 шт., ігрових матеріалів - 10 шт., канцтоварів - 10 шт.
СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 3: Регіон сталого гуманітарного розвитку				
Оперативна ціль 3.1. Підтримка ветеранів війни, членів їхніх сімей, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць, внутрішньо переміщених осіб та сприяння поверненню вимушених переселенців з області				
3.1.1. Впровадження та розвиток послуг для інтеграції ветеранів війни в цивільне життя.	Забезпечення надання соціальної підтримки ветеранів війни та членів їхніх сімей, зокрема соціальної адаптації, фізичного супроводу осіб, що мають порушення опорно-рухового апарату та пересуваються на кріслах колісних.	2025-2027	Департамент соціальної та молодіжної політики, Департамент ветеранської політики обласної державної (військової) адміністрації	Соціальні послуги, які надаються ветеранам - 11 послуг. Кількість соціальних послуг, які отримали ветерани - 420 послуг
3.1.2. Розвиток інфраструктури та створення умов для відновлення та реінтеграції ветеранів війни, членів їхніх сімей та членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць.	Розвиток мережі ветеранських просторів у територіальних громадах області.	2025-2027	Департамент ветеранської політики обласної державної (військової) адміністрації	Відкриття ветеранських просторів у територіальних громадах області - 30 од.

3.1.3. Підтримка внутрішньо переміщених осіб у соціальній та економічній інтеграції у суспільство та сприяння поверненню вимушених	Підтримка внутрішньо переміщених осіб у соціальній та економічній інтеграції у суспільство, в тому числі щодо забезпечення житлом.	2025-2027	Департамент соціальної та молодіжної політики обласної державної (військової) адміністрації, Управління розвитку територій та інфраструктури обласної державної (військової) адміністрації, Вінницький обласний центр зайнятості	Кількість залучених внутрішньо переміщених осіб до заходів, які сприяють їх адаптації та інтеграції - 100 осіб Кількість внутрішньо переміщених осіб, які забезпечені тимчасовим житлом - 2500 осіб
Оперативна ціль 3.2. Формування людиноорієнтованої системи охорони здоров'я				
3.2.1. Розвиток інфраструктури, матеріально-технічного оснащення медичних та оздоровчих закладів.	Модернізація центрів та структурних підрозділів КНП «Вінницька обласна клінічна лікарня ім. М. І. Пирогова Вінницької обласної Ради»: Реконструкція першого поверху будівлі корпусу №17 для розташування Центру термічної травми та пластичної хірургії; Реконструкція приймального відділення хірургічного корпусу; Реконструкція будівлі перинатального центру.	2025-2027	Департамент охорони здоров'я та реабілітації, Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації, Державне підприємство «Архітектурно-будівельний інжиніринг», КНП «Вінницька обласна клінічна лікарня ім. М. І. Пирогова Вінницької обласної Ради»	Відсоток будівельної готовності об'єктів, 100%
	Покращення матеріально-технічної бази КНП «Вінницька обласна клінічна психоневрологічна лікарня ім. акад. О. І. Ющенка Вінницької обласної Ради»: Ремонт (реставраційний) будівлі (Літера А) з влаштуванням рентген-операційних в частині приміщень (пам'ятка архітектури та містобудування місцевого значення «Комплекс споруд психіатричної лікарні» – охоронний № 20-М); Ремонт (реставраційний) будівлі (Літера Б-харчоблок, пральня) (пам'ятка архітектури та містобудування місцевого значення «Комплекс споруд психіатричної лікарні – охоронний № 20-М)	2025-2027	Департамент охорони здоров'я та реабілітації обласної державної (військової) адміністрації, КНП «Вінницька обласна клінічна психоневрологічна лікарня ім. акад. О. І. Ющенка Вінницької обласної Ради»	Відсоток будівельної готовності об'єктів, 100%

	Покращення матеріально-технічної бази Комунального некомерційного підприємства Вінницької обласної Ради «Клінічний Центр інфекційних хвороб»: Реконструкція будівлі літ. В з розміщенням приймального відділення, відділення інтенсивної терапії та реанімації, (І черга). Коригування.	2026-2027	Департамент охорони здоров'я та реабілітації, Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації, Комунальне некомерційне підприємство Вінницької обласної Ради «Клінічний Центр інфекційних хвороб», Державне підприємство «Архітектурно-будівельний інжиніринг»	Відсоток будівельної готовності об'єктів, 100%
	Покращення матеріально-технічної бази КНП "Подільський регіональний центр онкології Вінницької обласної Ради": Реконструкція будівлі радіології (радіологічне (променевої терапії) відділення та відділення радіонуклідної діагностики) (коригування); Реконструкція будівлі цитологічного відділення з надбудовою 2-го поверху.	2025-2027	Департамент охорони здоров'я та реабілітації, Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації, КНП «Подільський регіональний центр онкології Вінницької обласної Ради», Державне підприємство «Архітектурно-будівельний інжиніринг»	Відсоток будівельної готовності об'єктів, 100%

Облаштування захисних споруд цивільного захисту в закладах охорони здоров'я: Нове будівництво захисної споруди цивільного захисту сховище комунального некомерційного підприємства «Вінницька обласна дитяча клінічна лікарня Вінницької обласної Ради». Нове будівництво захисної споруди цивільного захисту сховище комунального некомерційного підприємства «Подільський регіональний центр онкології Вінницької обласної Ради» Реконструкція захисної споруди цивільного захисту (протирадіаційне укриття № 02299) в будівлі хірургічного корпусу для укриття пацієнтів і персоналу (в т. ч. реабілітаційного відділення) КНП «Тульчинська центральна районна лікарня» Тульчинської міської ради	2025-2027	Департамент охорони здоров'я та реабілітації, Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації, КНП «Вінницька обласна дитяча клінічна лікарня Вінницької обласної Ради», КНП «Подільський регіональний центр онкології Вінницької обласної Ради», Державне підприємство «Архітектурно-будівельний інжиніринг»; Тульчинська міська рада; КНП "Тульчинська центральна районна лікарня" Тульчинської міської ради	Відсоток будівельної готовності об'єктів, 100%
--	------------------	--	---

	Покращення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я області: Реконструкція даху з утепленням фасадів будівлі головного корпусу КНП «Жмеринська ЦРЛ»; Капітальний ремонт частини приміщень 3-го поверху у хірургічному відділенні та сходових клітин будівлі головного корпусу КНП «Жмеринська ЦРЛ»; Заміна покрівлі та утеплення стаціонарного корпусу КНП Шаргородської міської лікарні»; Реконструкція приміщень відділення невідкладної (екстреної) медичної допомоги (приймального відділення) I поверху хірургічного корпусу КНП «Тульчинська центральна районна лікарня» Тульчинської районної ради. Коригування I. 2 черга; Капітальний ремонт будівлі «Д» харчоблоку КНП «Хмільницька центральна лікарня» Хмільницької міської ради (в т. ч. з виготовленням проектно – кошторисної документації та проведенням її експертизи); Капітальний ремонт будівлі із здійснення заходів з енергозбереження амбулаторії загальної практики сімейної медицини с. Новоживотів, КНП «Оратівський ЦПМСД»	2025-2027	Департамент охорони здоров'я та реабілітації обласної державної (військової) адміністрації, Тульчинська міська рада; КНП "Тульчинська центральна районна лікарня"; КНП «Жмеринська центральна районна лікарня», Управління праці та соціального захисту населення Жмеринської міської ради"; КНП Шаргородська міська лікарня", Шаргородська міська рада; КНП «Хмільницька центральна лікарня», Хмільницька міська рада, КНП «Оратівський ЦПМСД», відділ соціального забезпечення та охорони здоров'я оратівської селищної ради.	Відсоток будівельної готовності об'єктів, 100%
--	---	------------------	--	---

3.2.2. Удосконалення системи екстреної медичної допомоги	Навчання кадрового складу фахівців відповідно до вимог нормативно-правової бази	2025-2027	Департамент охорони здоров'я та реабілітації обласної державної (військової) адміністрації, КНП «Територіальне медичне об'єднання «Вінницький обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф Вінницької обласної Ради»	Навчання персоналу відповідно до вимог нормативно-правової бази - 974 фахівця
3.2.3. Підтримка закладів спроможної медичної мережі, створення та розвитку реабілітаційних відділень, центрів ментального здоров'я.	Створення Центру ментального здоров'я в Комунальному некомерційному підприємстві «Вінницька обласна клінічна психоневрологічна лікарня ім. акад. О. І. Ющенка Вінницької обласної Ради»: Ремонт (реставраційний) центру ментального здоров'я в частині приміщень будівлі (Літера А) (пам'ятка архітектури та містобудування місцевого значення «Комплекс споруд психіатричної лікарні» – охоронний № 20-М)	2025-2026	Департамент охорони здоров'я та реабілітації обласної державної (військової) адміністрації, КНП «Вінницька обласна клінічна психоневрологічна лікарня ім. акад. О. І. Ющенка Вінницької обласної Ради»	Відсоток будівельної готовності об'єктів, 100%
	Створення/розвиток реабілітаційних відділень в закладах спроможної медичної мережі: Реконструкція корпусу № 7 (літ. № 1) обласної лікарні імені Пирогова М. І. під центр медичної реабілітації та фізіотерапії; Реконструкція приміщень першого поверху прибудови літери «А5-4», «А6-4» зі створення відділення реабілітації КНП «Вінницька обласна дитяча клінічна лікарня Вінницької обласної Ради»; Реконструкція будівлі реабілітаційного відділення, відділення відновного лікування та профілактики професійної захворюваності КП «Ладизинська міська лікарня» Ладизинської міської ради Гайсинського району	2025-2026	Департамент охорони здоров'я та реабілітації обласної державної (військової) адміністрації, Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації, КНП «Вінницька обласна клінічна лікарня ім. М. І. Пирогова Вінницької обласної Ради», КНП «Вінницька обласна дитяча клінічна лікарня Вінницької обласної Ради», Державне підприємство «Архітектурно-будівельний інжиніринг»; Ладизинська міська рада, КП "Ладизинська міська лікарня" Ладизинської міської ради Гайсинського району	Відсоток будівельної готовності об'єктів, 100%

	Розвиток реабілітаційної допомоги в закладах охорони здоров'я : Реконструкція спального корпусу Хмельницької обласної фізіотерапевтичної лікарні (проект потребує коригування з виділенням I черги); Нове будівництво трьох модульних корпусів та бомбосховища Вінницького обласного медичного центру реабілітації дітей.	2025-2027	Департамент охорони здоров'я та реабілітації обласної державної (військової) адміністрації, КНП «Хмельницька обласна лікарня відновного лікування» Вінницької обласної Ради, КНП «Вінницький обласний медичний центр реабілітації дітей» Вінницької обласної Ради	Відсоток будівельної готовності об'єктів, 100%
3.2.4. Підвищення рівня знань та компетенцій медичного персоналу та фахівців сфери охорони здоров'я, зокрема спеціалістів з реабілітації та ментального здоров'я	Підвищення кваліфікації фахівців з реабілітації та ментального здоров'я комунальних медичних закладів	2025	Департамент охорони здоров'я та реабілітації обласної державної (військової) адміністрації, КНП "Вінницька обласна клінічна психоневрологічна лікарня ім. О.І. Ющенка Вінницької обласної Ради"	Підвищення кваліфікації фахівців 55 мультидисциплінарних команд
Оперативна ціль 3.3. Розвиток професійної освіти				
3.3.1. Створення навчально-практичних центрів та центрів	Створення навчально-практичних центрів та центрів професійної досконалості, як осередків інноваційних технологій.	2025-2027	Департамент гуманітарної політики обласної державної (військової) адміністрації, заклади професійної (професійно-технічної) освіти	Кількість створених навчально-практичних центрів: 2025 – 25 центрів; 2026 – 26 центрів; 2027 – 29 центрів.

3.3.2. Підвищення адаптивності закладів професійної освіти та ефективності організації освітнього процесу, з урахуванням вимог до безпеки, інклюзивності та енергоефективності.	Створення умов для доступності освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти	2025-2027	Департамент гуманітарної політики обласної державної (військової) адміністрації, заклади професійної (професійно-технічної) освіти	Частка молоді, які обирають робітничі кваліфікації: 2025 – 24%; 2026 – 26%; 2027 – 28%.
Оперативна ціль 3.4. Розвиток регіональної інфраструктури фізичної культури і спорту				
3.4.1. Будівництво і реконструкція інфраструктури спорту вищих досягнень з урахуванням інклюзивного та гендерного аспекту	Реконструкція Вінницької обласної спеціалізованої дитячо-юнацької школи олімпійського резерву з веслування ім. Ю.Рябчинської в м. Вінниці	2025-2027	Департамент гуманітарної політики обласної державної (військової) адміністрації, Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації, Державне підприємство «Архітектурно-будівельний інжиніринг»	Відсоток будівельної готовності об'єктів, 100%
	Капітальний ремонт споруди цивільного захисту по вул. Л. Лук'яненка (Ватутіна), 14/2 в м. Вінниці	2025	Департамент гуманітарної політики, Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації, Державне підприємство «Архітектурно-будівельний інжиніринг»	Відсоток будівельної готовності об'єктів, 100%
	Реконструкція стадіону КЗ Барська районна дитячо-юнацька спортивна школа «Колос», по вул. Комарова, 2 у м. Бар, Вінницької області	2027	Департамент гуманітарної політики, Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації, Державне підприємство «Архітектурно-будівельний інжиніринг»	Відсоток будівельної готовності об'єктів, 100%
3.4.2. Будівництво багатофункціональних спортивних майданчиків з урахуванням інклюзивного та гендерного аспекту	Будівництво багатофункціональних спортивних майданчиків з урахуванням інклюзивного та гендерного аспекту, зокрема в Дашівській, Шаргородській і Хмільницькій територіальних громадах	2025-2027	Департамент гуманітарної політики обласної державної (військової) адміністрації, органи місцевого самоврядування	Кількість споруд, 3 шт (1 в рік)

3.4.3. Покращення матеріально-технічної бази з діагностики та реабілітації для забезпечення розвитку адаптивного спорту	Формування матеріально-технічної бази для забезпечення розвитку адаптивного спорту шляхом придбання необхідного обладнання та інвентаря	2025-2027	Департамент гуманітарної політики обласної державної (військової) адміністрації	Відсоток оновлення матеріальної бази (обладнання і інвентарю) відповідно до потреби, 100%
Оперативна ціль 3.5. Збереження, поширення культурної спадщини та розвиток туризму				
3.5.1. Підвищення конкурентоздатності культурно-мистецької та туристичної сфер області	Реставрація пам'ятки архітектури національного значення "Башта та мур" (охоронний номер 55/3) по вул. Мури, 1 м. Вінниця. Протиаварійні та невідкладні консерваційні роботи.	2026-2027	Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації	Будівельна готовність об'єкта - 100%
	Ремонт (реставраційний) частини фасаду пам'ятки архітектури місцевого значення (охор. №12-Вн) «Музично-драматичний театр ім.Садовського»	2026 рік	Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації	Будівельна готовність об'єкта - 100%
	Розвиток малих територій через синергію культури і туризму	2025 рік	Департаменту гуманітарної політики обласної державної (військової) адміністрації	Кількість проведених заходів - 8 Кількість учасників заходів - 6000
3.5.2. Розвиток креативних індустрій та стартапів у сфері культури	Розвиток креативних індустрій та стартапів у сфері культури	2025	Департаменту гуманітарної політики обласної державної (військової) адміністрації	Кількість проведених заходів - 13 Кількість учасників заходів - 13000
	Створення арт-терапевтичного простору для ветеранів та військовослужбовців ЗСУ на базі відділу "Музей О.Луцишина" Вінницького обласного художнього музею	2026	Департамент гуманітарної політики обласної державної (військової) адміністрації	Будівельна готовність об'єкту - 100%

3.5.3. Цифровізація культурного і історичного надбання області	Цифровізація культурного і історичного надбання області	2025-2027	Департамент гуманітарної політики обласної державної (військової) адміністрації	Кількість оцифрованих літературних творів - 25
3.5.4. Розвиток інфраструктури для здійснення туристичної діяльності із урахуванням вимог безбар'єрності та інклюзивності	Реставрація головного корпусу пам'ятки містобудування та архітектури державного значення «Палац» 1757 р. (охоронний № 59), Вінницька область, м. Тульчин, вул. Незалежності, 10	2026-2027	Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації, ДП "Архітектурно-будівельний інжиніринг"	Будівельна готовність об'єкта - 100%
	Реконструкція елементів благоустрою частини території пам'ятки містобудування та архітектури державного значення «Палац», 1757 р. (охоронний №59); Вінницька область, м. Тульчин, вул. Незалежності, 19	2026	Управління будівництва обласної державної (військової) адміністрації	Будівельна готовність об'єкта - 100%
	Сприяння облаштуванню туристичної інфраструктури Подільського зоопарку ВОКСЛП «Віноблагроліс»	2025-2027	Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної (військової) адміністрації	Кількість відвідувачів зоопарку - 100 тис. осіб/рік
3.5.5. Створення сучасних туристичних продуктів.	Маркетингова діяльність та промоція конкурентних туристичних продуктів	2025-2027	Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної (військової) адміністрації	Сума надходжень до бюджетів від туристичного збору - 4738 тис. грн
	«Етно-туризм у с. Клембівці: жива історія та традиції»	2025-2027	Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку обласної державної (військової) адміністрації, Ямпільська міська рада	Створення Центру художніх промислів - 1 од.
Оперативна ціль 3.6. Забезпечення єдності та згуртованості в міжнаціональному та міжконфесійному середовищі				

3.6.1. Створення сталих умов для задоволення потреб та ефективної реалізації прав і можливостей представників національних меншин.	Забезпечення ефективної реалізації мовних, освітніх, культурних та інформаційних прав осіб, які належать до національних меншин (спільнот) та корінних народів України	2025-2027	Управління у справах національностей та релігій обласної державної (військової) адміністрації	Оцінка якості соціальної стійкості, згуртованості та єдності українського суспільства за 10 - бальною шкалою за результатами опитувань представників національних меншин (спільнот) та корінних народів України - 7 балів
3.6.2. Утвердження в регіоні міжконфесійного миру та злагоди, шляхом вироблення сучасної моделі державно-церковних відносин в умовах правового режиму воєнного стану	Забезпечення права на свободу совісті, релігії та об'єднання у релігійні організації; реалізація механізмів щодо гарантування рівних прав і свобод задля національної, громадської безпеки у релігійній сфері.	2025-2027	Управління у справах національностей та релігій обласної державної (військової) адміністрації	Динаміка зменшення міжконфесійних конфліктних ситуацій за результатами опитувань - 15 %
Оперативна ціль 3.7. Посилення інституційної спроможності у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки				
3.7.1. Впровадження та розвиток послуг з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки	Створення умов для надання якісних послуг з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки	2025-2026 роки	Сектор з питань ментального здоров'я обласної державної (військової) адміністрації	Частка осіб, охоплених заходами зі збереження психічного здоров'я та психосоціальної підтримки - 65%

3.7.2. Підвищення рівня знань фахівців у всіх сферах дотичних до послуг з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки	Створення умов для підвищення рівня знань фахівців у всіх сферах дотичних до послуг з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки	2025-2026	Сектор з питань ментального здоров'я обласної державної (військової) адміністрації	Частка осіб, охоплених навчанням, тренінгами, семінарами з питань психічного здоров'я та психосоціальної підтримки - 92%
СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 4: Регіон безпечного середовища				
Оперативна ціль 4.1. Зміцнення кордонів, територіальної оборони та вдосконалення системи цивільного захисту				
4.1.1. Створення територіальної та місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення населення області.	Створення новітніх територіальної та місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення населення Вінницької області (далі – ТАСЦО, МАСЦО)	2025-2027	Департамент з питань цивільного захисту, ресурсного забезпечення сил оборони і безпеки обласної державної (військової) адміністрації	Частка кількості населення, яка охоплюється системою оповіщення - 100%
	Нове будівництво місцевої автоматизованої системи централізованого оповіщення в населених пунктах Хмельницької міської територіальної громади Хмельницького району Вінницької області	2025-2027	Департамент з питань цивільного захисту, ресурсного забезпечення сил оборони і безпеки обласної державної (військової) адміністрації	Частка кількості населення, яка охоплюється системою оповіщення - 100%
	Нове будівництво місцевої автоматизованої системи централізованого оповіщення в населених пунктах Дашівської селищної територіальної громади Гайсинського району Вінницької області.	2025-2027	Департамент з питань цивільного захисту, ресурсного забезпечення сил оборони і безпеки обласної державної (військової) адміністрації	Частка кількості населення, яка охоплюється системою оповіщення - 100%

4.1.2. Створення місцевих пожежно-рятувальних підрозділів, розбудова інфраструктури із забезпечення їх функціонування, у т. ч. «Центрів Безпеки»	Створення місцевих пожежно-рятувальних підрозділів в територіальних громадах	2026-2027	Департамент з питань цивільного захисту, ресурсного забезпечення сил оборони і безпеки обласної державної (військової) адміністрації, Виконавчий комітет Уланівської сільської ради	1 місцева пожежна частина в Уланівській ТГ
4.1.3. Забезпечення укриття населення області в захисних спорудах всіх типів	Покращення рівня захисту населення територіальних громад в об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту.	2025-2027	Департамент з питань цивільного захисту, ресурсного забезпечення сил оборони і безпеки обласної державної (військової) адміністрації	Частка кількості населення, що укривається у захисних спорудах ЦЗ - 31,5%; Створення нових об'єктів фонду захисних споруд -7 од.
4.1.4. Підвищення безпеки дорожнього руху на автомобільних дорогах області	Експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування державного значення	2025-2027	Служба відновлення та розвитку інфраструктури у Вінницькій області	Експлуатаційне утримання доріг загального користування державного значення: - ліквідація ямковості та інших деформацій на покриттях доріг - 168 497 м ² ; - встановлення та заміна дорожніх знаків - 747 шт.; - нанесення дорожньої розмітки - 334,07 км
	Експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення	2025-2027	Управління дорожнього господарства обласної державної (військової) адміністрації	Експлуатаційне утримання доріг загального користування місцевого значення: - ліквідація ямковості та інших деформацій на покриттях доріг - 674496,4 м ² ; - встановлення та заміна дорожніх знаків - 159 шт.; - нанесення дорожньої розмітки - 97,7 км
4.1.5. Створення обласного та районних	Підготовка громадян області до національного спротиву	2025	Департамент оборонної роботи та забезпечення правопорядку обласної державної (військової) адміністрації	Розроблено та затверджено Обласну цільову програму підготовки громадян до національного спротиву на 2025-2029 роки

	Створення обласного центру підготовки громадян до національного спротиву та районних структурних підрозділів	2025	Департамент оборонної роботи та забезпечення правопорядку обласної державної (військової) адміністрації, районні військові адміністрації	Створено обласний центр підготовки громадян до національного спротиву та 6 районних структурних підрозділів
	Забезпечення системної планової та ефективної підготовки відповідних категорій населення області, які підлягають першочерговій підготовці та громадян, які мають бажання пройти відповідну підготовку до національного спротиву	2025-2027	Департамент оборонної роботи та забезпечення правопорядку обласної державної (військової) адміністрації, Комунальна установа "Вінницький обласний навчально - методичний центр підготовки громадян до національного спротиву"	Підготовлено громадян до національного спротиву - 12,2 тис. осіб
4.1.6. Створення регіональної системи запобігання злочинам та правопорушенням	Створення ефективної регіональної системи запобігання злочинам та правопорушенням на території області.	2025-2027	Департамент з питань цивільного захисту, ресурсного забезпечення сил оборони і безпеки, Департамент оборонної роботи та забезпечення правопорядку обласної державної (військової) адміністрації	Розробка та затвердження Перспективного комплексного плану підвищення безпеки громадян та територіальних громад, запобігання та зменшення рівня злочинності у Вінницькій області на 2025 - 2029 роки, 1 од.; Створення та облаштування 2 поліцейських станцій на автодорозі державного значення М-12 Стрий-Тернопіль-Кропивницький-Знамянка; Зменшення рівня злочинності на території області, зокрема важких та особливо важких видів.
4.1.7. Створення умов для належного та своєчасного реагування на ситуацію на державному кордоні	Дообладнання лінії державного кордону в інженерному відношенні та виконання необхідних ремонтних робіт	2025-2027	Департамент оборонної роботи та забезпечення правопорядку обласної державної (військової) адміністрації, Могилів-Подільська та Тульчинська РВА	Рівень дообладнання лінії державного кордону в інженерному відношенні на ділянці 24 прикордонного загону - 100%
Оперативна ціль 4.2. Забезпечення санітарного та екологічного благополуччя				

4.2.1. Знешкодження непридатних та заборонених пестицидів та агрохімікатів.	Забезпечення реалізації заходів із знешкодження непридатних та заборонених пестицидів та агрохімікатів шляхом запровадження екологічно безпечних технологій їх знешкодження	2025-2027	Управління розвитку територій та інфраструктури обласної державної (військової) адміністрації, органи місцевого самоврядування	Вивезено на знешкодження : 793,474 т безхазяйних пестицидів та агрохімікатів; 2100 т отрутохімікатів з території Джуринського отрутомогильника
4.2.2. Розбудова та модернізація інфраструктури управління відходами, формування культури поводження з відходами.	Оновлення матеріально-технічної бази для роздільного збору та перевезення побутових відходів в територіальних громадах області (спецавтотранспорт, контейнери).	2025-2027	Управління розвитку територій та інфраструктури обласної державної (військової) адміністрації, органи місцевого самоврядування	Придбано: спецавтотранспорту - 30 од; контейнерів - 150 од
	Будівництво сміттесортувальної лінії (в області впроваджено роботу 6 сміттесортувальних ліній, прогностичний показник кількості таких ліній складає 7).	2025-2027	Управління розвитку територій та інфраструктури обласної державної (військової) адміністрації, органи місцевого самоврядування	Побудовано ліній - 1 од.
	Будівництво заводу механіко-біологічного оброблення відходів (відповідно до Регіонального плану управління відходами Вінницької області до 2030 року, який схвалено розпорядженням обласної державної адміністрації від 28 грудня 2020 року №827).	2025-2027	Управління розвитку територій та інфраструктури обласної державної (військової) адміністрації, органи місцевого самоврядування	Побудовано - 1 об'єкт
Оперативна ціль 4.3. Збереження ландшафтного та біологічного різноманіття				
4.3.1. Розширення площі природо-заповідного фонду	Забезпечення створення нових або розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду.	2025 - 2027	Управління розвитку територій та інфраструктури обласної державної (військової) адміністрації	Розробка проектної документації та створення 10 нових об'єктів природо-заповідного фонду на землях комунальної власності та лісових землях лісгосподарських підприємств

4.3.2. Збереження природного, біологічного та ландшафтного різноманіття, у т. ч. елементів Смарагдової мережі	Встановлення меж існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду у природі; Переоформлення природоохоронної документації та передача під охорону територій та об'єктів природно-заповідного фонду.	2025 - 2027	Управління розвитку територій та інфраструктури обласної державної (військової) адміністрації	Встановлення та переоформлення природоохоронної документації та передача під охорону 85 об'єктів природно-заповідного фонду
4.3.3 Популяризація природного та біологічного різноманіття регіону (у т. ч. через розвиток зеленого туризму)	Підтримка та сприяння розвитку існуючих еколого-просвітницьких центрів, екологічних освітньо-виховних центрів, музеїв природи, візит-центрів на базі навчальних закладів, громадських організацій, установ природно-заповідного фонду; Проведення конференцій, семінарів, вебінарів, організація виставок, конкурсів, фестивалів та інших заходів з екологічної тематики.	2025 - 2027	Управління розвитку територій та інфраструктури обласної державної (військової) адміністрації	Проведення 85 конференцій, семінарів, вебінарів, виставок, конкурсів, фестивалів та інших заходів з екологічної тематики.
Оперативна ціль 4.4. Збереження та раціональне використання водних ресурсів				
4.4.1. Забезпечення належного утримання підземних джерел питного водопостачання	Впорядкування технічного стану артезіанських свердловин та криниць, аналіз санітарного стану вод криниць загального користування.	2025 - 2027	Управління розвитку територій та інфраструктури обласної державної (військової) адміністрації, органи місцевого самоврядування, Басейнове управління водних ресурсів річки Південний Буг	Обстежено стан джерел загального водокористування - 152од.; Проведено аналіз санітарного стану водних джерел водопостачання - 7100 од.
4.4.2. Будівництво і реконструкція очисних споруд та систем водовідведення	Будівництво і реконструкція очисних споруд та систем водовідведення.	2025 - 2027	Управління розвитку територій та інфраструктури обласної державної (військової) адміністрації, органи місцевого самоврядування	Реконструйовано очисних споруд та систем водовідведення по області - 28 од. Побудовано очисних споруд та систем водовідведення – 8 од.

4.4.3. Підвищення екологічної свідомості населення та суб'єктів господарювання у сфері охорони та використання водних об'єктів	Організація конференцій, семінарів, вебінарів та інших заходів щодо раціонального використання водних ресурсів; Проведення акцій із збереження належного екологічного стану водойм за участі учнівської молоді (розчистка джерел, прибирання прибережної території водойм тощо).	2025 - 2027 роки	Управління розвитку територій та інфраструктури обласної державної (військової) адміністрації, органи місцевого самоврядування, Басейнове управління водних ресурсів річки Південний Буг	Проведенно: тематичних заходів - 5 од.; акцій із збереження належного екологічного стану водойм - 63 од.
--	--	------------------	--	--

1.4. Зв'язок проекту Плану заходів на 2025-2027 рр. з реалізації Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року з іншими документами державного планування.

Проект Плану заходів узгоджується із Законами України «Про засади державної регіональної політики», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій», Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки із змінами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2024 року № 940, з постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів» від 04 серпня 2023 року № 816, методикою розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації, затвердженою наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31 березня 2016 року №79.

Проте залишається під питанням узгодженість механізмів реалізації запропонованих проектом Плану заходів ініціатив із існуючою в державі системою програмно-цільового бюджетування та фінансування заходів. Тому План заходів є взаємоузгодженим у просторі та часі набором конкретних проектів та заходів регіонального розвитку, сформованим на новій, інноваційній для української системи регіонального розвитку основі.

Таким чином конкретним пропонованим Стратегією заходам відповідають проекти Плану заходів з її реалізації, які, в свою чергу, для забезпечення їх виконання повинні бути включені у відповідні регіональні програми. Підставою для виконання Стратегії є саме План заходів з її реалізації, адже саме він деталізує, яким чином досягатимуться стратегічні та операційні цілі Стратегії.

2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення та прогностні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).

На сьогодні Вінниччина є регіоном із значно меншим, ніж в інших областях, рівнем забруднення атмосферного повітря, земель та поверхневих вод.

Промислову спеціалізацію області визначають харчова галузь (63,8%), яка демонструє впевнене зростання, енергетика (16%), машинобудівна (3,9%), деревообробна та поліграфічна (3,3%) та інші галузі.

Всі складові довкілля (атмосферне повітря, водні та земельні ресурси) зазнають антропогенного навантаження, що супроводжується збільшенням обсягів викидів в атмосферу та скидів у поверхневі водні об'єкти зворотних вод підприємств, накопиченням відходів усіх класів небезпеки.

При цьому просторовий розподіл техногенного навантаження на довкілля Вінниччини нерівномірний.

Клімат.

Клімат Вінницької області помірно континентальний: помірного та достатнього теплозабезпечення, достатнього зволоження, лише в Придністров'ї - недостатнього зволоження.

Середня річна температура повітря становить 8,3-9,9° С тепла. Найхолоднішим місяцем року є січень з середньомісячною температурою повітря - 2,0-4,0°С морозу, середня температура липня (найтеплішого місяця) 19,9-21,6°С тепла.

Середня кількість опадів за рік по області становить 566-635 мм.

Відносна вологість повітря у теплий період року (квітень — жовтень) по області коливається від 63-66% на початку літа до 77-81% восени, а кількість днів з відносною вологістю повітря 30% та менше за цей період становить від 12 до 25 днів.

Сніговий покрив на території області, як правило, утворюється неодноразово та залягає вкрай нерівномірно. У більшості років сніговий покрив утворюється на початку та в середині грудня. Середня висота його не перевищує 11 см, а максимальна в окремі роки досягала 50 см. Найбільша кількість днів зі снігом 113-136 відмічалася взимку 1995-1996 рр. В останні роки стійкий сніговий покрив не утворюється.

Клімат Вінниччини сприятливий для сільськогосподарського виробництва: тривале тепле та досить вологе літо, рання весна, суха осінь, зима з помірними морозами та значним сніговим покривом, — все це позитивно впливає на розвиток більшості сільськогосподарських культур.

За даними Вінницького обласного центру з гідрометеорології за останні 30 років середньорічна температура підвищилась на 1 градус. Найбільші зміни з підвищення температури відбулися в холодний період року в січні-березні та влітку

в липні-серпні. Також відбувається перерозподіл опадів протягом року - збільшення в січні, квітні, травні та менше влітку, що на фоні підвищення температури обумовлює дефіцит вологи, особливо на півдні області. Відсутня звична для Вінницької області періодичність та помірність опадів. Щорічно зростає кількість випадків аномальних природних явищ у вигляді шквалів, граду, злив та гроз.

Внаслідок несприятливих для формування річкового стоку погодних умов (підвищений температурний режим та недобір опадів) в останні роки погіршилась якість води у річках області, у тому числі, які використовуються як джерела водопостачання населення. Особливо гостро ця проблема стоїть для р. Південний Буг.

Потужним фактором зміни довкілля стали *глобальні зміни клімату*, що відбуваються внаслідок дії антропогенних чинників. Такі зміни можуть негативно впливати на економіку: наприклад, через падіння родючості ґрунтів – на сільське господарство, через зменшення рибних запасів – на рибне господарство, через зміни температур та кількості опадів – на туристичну галузь тощо.

Вінницька область в цілому характеризується сприятливим для життєдіяльності людини кліматом. У той же час, унаслідок особливостей її місцеположення, які певною мірою обумовлюють розвиток атмосферних процесів, створюються умови для виникнення стихійних метеорологічних явищ.

Заходи до адаптації до зміни клімату у Вінницькій області передбачені регіональними програмами «Регіональна екологічна бюджетна програма на 2019-2023 роки» (продовжена на 2024 – 2025 роки); «Програма досягнення оптимального рівня лісистості у Вінницькій області на 2012-2025 роки»; «Програма розвитку лісового і мисливського господарства в лісах, які надані в постійне користування Вінницькому обласному комунальному спеціалізованому лісгосподарському підприємству «Віноблагроліс», підвищення лісистості і озеленення населених пунктів області та використання об'єктів тваринного світу у культурно-освітніх та виховних цілях на 2017-2023 роки», головним стратегічним завданням якої є створення нових лісів для досягнення оптимального показника лісистості території області (понад 15%).

В області активно впроваджуються проекти альтернативної енергетики з використанням "чистих" джерел: 110 сонячних електростанцій (без приватних домогосподарств), встановлена фактична потужність яких 293,03 МВт (ліцензійна потужність СЕС на території області становить 353,592 МВт), які протягом 2024 року виробили 376192,544 тис. кВт/год електричної енергії, а також 32 малих гідроелектростанцій встановленою потужністю 27,08 МВт, які протягом 2024 року виробили 20612,293 тис. кВт/год електроенергії, та 3 біогазові установки потужністю 18,199 МВт, які протягом 2024 року виробили 80 399,828 тис. кВт/год електроенергії.

2.1. За станом атмосферного повітря.

За даними Головного управління статистики у Вінницькій області загальний обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря у 2024 р. від стаціонарних джерел склав 40,0 тис. т (без урахування викидів діоксиду вуглецю),

що майже в 2 рази менше порівняно з 2023 роком (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1. Динаміка викидів в атмосферне повітря у Вінницькій області

Роки	Викиди в атмосферне повітря			Крім того, викиди діоксиду вуглецю		
	Всього, тис. т	у тому числі		Всього, млн т.	у тому числі	
		стаціонарним джерелами	пересувними джерелами		стаціонарним джерелами	пересувними джерелами ¹
2000	145,5	80,1	65,4	...	...	...
2005	180,4	107,4	73,0	6,8	6,8	...
2006	211,7	135,4	76,4	8,1	8,1	...
2007	236,7	152,4	84,3	8,0	6,9	1,1
2008	218,1	130,3	87,8	6,6	5,4	1,2
2009	194,8	114,3	80,4	6,1	5,0	1,1
2010	185,1	103,0	82,1	6,0	4,9	1,1
2011	170,0	87,3	82,6	5,7	4,6	1,1
2012	182,7	101,3	81,4	6,6	5,5	1,1
2013	229,1	149,5	79,6	8,1	7,0	1,1
2014	196,6	124,5	72,1	7,6	6,4	1,1
2015	194,6	134,7	59,9	7,4	6,5	0,9
2016	173,4	119,8	53,6	5,1	5,1	...
2017	214,4	155,8	58,6	6,4	6,4	...
2018	163,2	97,3	65,9	5,3	5,3	...
2019	157,8	99,7	58,1	5,4	5,4	...
2020	129,6	78,2	51,4	4,2	4,2	...
2021 ²	134,5	79,3	55,2	4,3	4,3	...
2022 ^{2,3}	69,6	69,6	...	3,5	3,5	...
2023 ^{2,3}	80,5	80,5	...	3,9	3,9	...
2024 ^{2,3}	40,0	40,0	...	2,3	2,3	...

¹За 1990-2002 рр. відображаються дані по автомобільному транспорту; з 2003р. – по автомобільному, залізничному, авіаційному, водному транспорту; з 2007р. – по автомобільному, залізничному, авіаційному, водному транспорту та виробничій техніці; з 2016р. – по автомобільному транспорту, розраховані на основі щорічних даних про кінцеве використання палива автомобільним транспортом, наведених у енергетичному балансі України (продуктовому).

² Дані можуть бути уточнені.

³ Інформація сформована на основі фактично поданих підприємствами звітів.

Протягом 2023 року в довкілля Вінницької області від стаціонарних джерел забруднення потрапило майже 80,5 тис. т забруднюючих речовин, що на 15,6% більше порівняно з 2022 роком.

У 2022-2023 роках, як і в попередні роки, основними речовинами, що забруднювали повітря залишалися сполуки вуглецю та сірки (близько 80 % від загального обсягу викидів).

Основними забруднювачами повітря в області залишаються підприємства енергетичної промисловості, сільського господарства, переробної промисловості та транспортні підприємства.

Кількість викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел у розрахунку на квадратний кілометр території протягом 2023 року складала 2,94 т.

На душу населення в середньому по області припадає 52 кг викинутих у повітря забруднюючих речовин. Випадків екстремально високих забруднень атмосфери протягом 2023 року не спостерігалось.

В таблиці 2.2 – найбільші забруднювачі атмосферного повітря у Вінницькій

області.

Таблиця 2.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря у Вінницькій області

	усього викидів, т/рік	до загального обсягу викидів об'єкта, %
Всі підприємства	79265,0	100,0
Відокремлений підрозділ «Біогаз Ладижин» Товариства з обмеженою відповідальністю «Вінницька птахофабрика»	3222,1	4,1
Приватне акціонерне товариство «Продовольча компанія «Поділля»	2432,2	3,1
Філія «Птахокомплекс» Товариства з обмеженою відповідальністю «Вінницька птахофабрика»	2394,7	3,0
Товариство з обмеженою відповідальністю «Агрокомплекс «Зелена долина»	1389,1	1,8
Товариство з обмеженою відповідальністю «Продовольча компанія «Зоря Поділля»	1196,7	1,5

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища у Вінницькій області у 2023 р. – Вінниця, 2024 – 192 с. іл.

Кількість викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел у розрахунку на квадратний кілометр території протягом 2023 року складала 2,94 т.

Спостерігається періодичне забруднення атмосферного повітря внаслідок виробничої діяльності Сорокського гранітно-щебеневого кар'єру (с. Косеуць, Молдова) розташованого на прикордонній території р. Дністер, яке відчувається в межах Ямпільської територіальної громади Могилів-Подільського району. Видобування граніту ведеться в напрямку від річки Дністер, а видобувні уступи зазначеного кар'єру розташовані на відстані 400 метрів від житлових будинків у с. Пороги.

В таблиці 2.3 представлені обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря у 2021-2023 роках.

Таблиця 2.3. Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за 2021-2023 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Загальна кількість (одиниць) дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, виданих у поточному році суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до:	697	782	740
другої групи	280	168	224

третьої групи	417	319	368
Викиди забруднюючих речовин та парникових газів від стаціонарних джерел, тис. т	97,3	99,7	98,5
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км ² , т	3,7	3,8	3,7
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг	62,1	64,5	63,3

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища у Вінницькій області у 2023 р. – Вінниця, 2024 – 192 с. іл.

За даними ДУ «Вінницький обласний лабораторний центр МОЗ України» лише близько 7% проб повітря, відібраних в міських та сільських поселеннях, не відповідали вимогам за вмістом забруднюючих речовин за рахунок перевищення вмісту пилу, оксиду вуглецю, азоту діоксиду, фенолу та його похідних, формальдегіду.

Основними речовинами, що забруднюють атмосферне повітря населених пунктів є діоксид сірки (55,9%), речовини у вигляді твердих суспендованих частинок (14,6%), сполуки азоту (10,6%), метан (9,5%) та оксид вуглецю (6,7%).

У Вінницькій області (поза межами агломерації «Вінниця») недержавними структурами встановлено 14 станцій (постів) моніторингу стану атмосферного повітря, з яких функціонує 4, які в реальному часі здійснюють моніторинг та онлайн інформування про якість атмосферного повітря в регіоні.

Причини забруднення атмосфери - використання технологій, велика частка яких не відповідає сучасним екологічним вимогам, із значною часткою морально застарілого і фізично зношеного устаткування, невиконання у встановлені терміни атмосфернозахисних заходів щодо зниження шкідливих викидів, низький рівень експлуатації пилогазоочисних споруд.

Значний вплив на атмосферне повітря протягом 2022-2024 років був спричинений збройною агресією РФ проти України на території Вінницької області, зокрема внаслідок ракетно-бомбових ударів.

2.2. За екологічною ситуацією в галузі водокористування.

Погіршенню якості поверхневих вод, що включають близько 3,6 тис. річок загальною протяжністю 11,8 тис. км, 5200 ставків загальним обсягом 266 млн м³ з площею водного дзеркала понад 25 тис. га і належать до басейнів трьох основних річок України – Південного Бугу, Дністра і Дніпра, та живляться дощовими (48%), сніговими (25%) і підземними (27%) водами, сприяють скиди недостатньо очищених стічних вод комунальних підприємств області, які є їх найбільшими забруднювачами, зокрема, в містах.

Басейн Південного Бугу займає 62% території області (16,4 тис. км²), густота річкової мережі цього басейну становить 0,43 км/км².

Басейн Дністра займає 28% території області (7,5 тис. км²), густота річкової мережі басейну становить 0,41 км/км².

Басейн Дніпра представлений витокami річок Рось, Роська, Роставиця, Гнилоп'ять та Гуйва і займає 10% території області. Густота річкової мережі

басейну становить 0,48 км/км².

Малі річки формують водний потенціал місцевого стоку на 60%. Малих річок на Вінниччині довжиною понад 10 км – 228, їх загальна довжина становить 4556 км. Малих річок (струмків, водотоків) довжиною менше 10 км є 3366 загальною довжиною 6387 км.

В межах області 52 водосховища загальною площею водного дзеркала 10 тис. га та загальним об'ємом 286,0 млн м³; найбільше Ладизинське водосховище (150 млн м³).

Із загальної кількості водойм в незадовільному стані перебувають 16,7%, безхазяйними виявились 60,8% гребель, в незадовільному стані їх перебуває 10,7%.

Для риборозведення використовуються 20% ставків, решта – для загального користування. В оренду передано понад 1000 водних об'єктів загальною площею близько 9 тис. га.

Важливу роль у водному господарстві Вінниччини відіграють підземні води, як найбільш надійне джерело доброякісної питної води. Прогнозні ресурси питних підземних вод в межах області становлять 885,5 тис. м³/добу, або 324,9 млн м³/рік, а затверджені експлуатаційні запаси – 45,7 млн м³/рік. Щорічно використовується, в середньому, від 7 до 10% прогнозних ресурсів, в окремих громадах (Вінницька, Калинівська, Козятинська) цей показник наближається до 20%.

Централізованим водопостачанням забезпечено усі 18 міст, усі 29 селищ та 359 сіл (24,7%).

Централізоване водопостачання відсутнє у 1097 селах. Централізованим водовідведенням забезпечено 18 міст (100%), 19 селищ (65,5%) та 5 сіл (0,3%). Централізоване водовідведення було відсутнє у 10 селищ та у 1451 селах.

Загальна кількість централізованих водозаборів в області становила 295, з них поверхневих – 5. Потреба у додатковій потужності водозаборів – 8,5 млн м³/рік. Загальна чисельність водопровідних насосних станцій – 246 (фактична потужність – 218,4 млн м³/рік), встановлене насосне обладнання – 560 одиниць.

Загальна протяжність водопровідних мереж становить 3173,1 км, з них ветхих та аварійних – 936,5 км або 29,5%.

Всього по області у 2023 році використано 70,984 млн м³ води, в тому числі на виробничі потреби – 46,813 млн м³ (66%); на питні та санітарно-гігієнічні потреби – 20,855 млн м³ (29%); на зрошення – 2,190 млн м³ (3%); на інші потреби – 1,125 млн м³ (2%).

На комунальне господарство використано 26,305 млн м³ води (37,1%); на промисловість – 14,505 млн м³ (20,4%); на сільське господарство – 27,084 млн м³ (38,2%); на інші галузі – 3,09 млн м³ (4,3%).

Максимальна кількість забруднення потрапляє у природні води з промисловими стічними водами, які мають різний склад та великі об'єми.

Технічний стан практично всіх каналізаційних очисних споруд потребує модернізації або реконструкції та значних капіталовкладень. Неефективна робота з очистки каналізаційних стоків на комунальних підприємствах пов'язана з фізичним зношенням обладнання.

Комунально-побутові стоки характеризуються з одного боку високим вмістом

поживних речовин, необхідних рослинам, але з іншого боку – вмістом миючих засобів, фекалій, хвороботворних мікроорганізмів, яєць гельмінтів тощо. Стоки з сільськогосподарських угідь містять мінеральні та органічні добрива.

Найбільшу кількість забруднених зворотних вод у водні об'єкти скидають підприємства комунального господарства.

Основною загальною проблемою майже всіх очисних споруд таких господарств - наднормативне забруднення стічних вод, що скидаються у поверхневі водойми азотом амонійним та органічними речовинами. Це пов'язано із технологічною застарілістю та зношеністю обладнання очисних споруд.

Останні роки спостерігається тенденція до зменшення обсягів стічних вод, що надходять на очисні споруди каналізації, проте рівень їх забруднення значно більший. Таким чином, щороку зростає навантаження на очисні споруди.

Крім того, ряд міст та селищ взагалі не мають очисних споруд, скидаючи нечистоти на поля фільтрації чи відстійники, які не забезпечують необхідної якісної очистки.

Транскордонним водним об'єктом Вінницької області є р. Дністер (кордон з Республікою Молдова).

Очисні споруди каналізації м. Сороки (рік початку експлуатації 1980), що розташовані на землях Цекинівської сільської ради, є однією з найгостріших транскордонних загроз техногенно-екологічного характеру. Очисні споруди каналізації не працюють з 10 лютого 2002 року - технологічне устаткування та обладнання споруд повністю вийшло з ладу, фактично споруди відновленню не підлягають.

Потенційну небезпеку для р. Дністер також становить мулове господарство очисних споруд каналізації, яке розташоване у його 100-метровій прибережній захисній смузі (лівий берег). За час роботи очисних споруд каналізації мул з мулових майданчиків не вивозився. Аналізи осаду мулових майданчиків виявили підвищений вміст важких металів та інших токсичних речовин. Даний об'єкт становить реальну загрозу для транскордонного об'єкту р. Дністер.

Щодо виконання низки двосторонніх україно-молдовських домовленостей з цього приводу, то з боку молдовської сторони практично всі вони залишаються нереалізованими.

На 44 річках, притоках Південного Бугу, Дністра, Дніпра якість вод контролюється у місцях 95 встановлених створів контрольних спостережень. Якість води річок області впродовж останніх 5-ти років залишається стабільною, без суттєвих змін і в цілому задовільною. Вміст більшості забруднюючих речовин не перевищує гранично допустиму концентрацію (ГДК) для водойм господарсько-побутового призначення.

Вода річок області забруднена переважно органічними сполуками. Перевищення спостерігається протягом усього року, що свідчить про забруднення вод саме побутовими стоками.

Якість поверхневих вод басейну р. Південний Буг на території області по більшості показників знаходиться значно нижче ГДК та орієнтовно допустимих рівнів (ОДР) для водойм госпитного водокористування.

Проблемним залишається питання санітарно–технічного стану і якості питної води громадських колодязів, яких в області нараховується 7949. Питома вага проб води, що не відповідають санітарним нормам, складає по хімікопоказниках – 20,2%, по бактеріопоказниках – 16,0%. Показники бактеріальності водопровідної води сільських водопроводів складають 7,7%, відомчих – 4,3%, в той час як комунальних – 6,4%.

2.3. За земельними ресурсами та станом ґрунтів.

Земельний фонд області складає 2649,2 тис. га. У структурі земельного фонду домінують землі сільськогосподарського призначення, частка яких становить майже 76%. Друге місце займають землі лісгосподарського призначення, на які припадає 14,2%, решту категорій складають 6,7%.

До основних земельних угідь, від стану яких в значній мірі залежить економічна та екологічна ситуація в області, відносяться землі сільськогосподарського призначення, лісового та природно-заповідного фонду.

Питома вага площ сільськогосподарських угідь відносно площі суші (ступінь сільськогосподарського освоєння) по області становить 77%, а в адміністративних районах від 68 до 88%. За ступенем сільськогосподарського освоєння усі території можна умовно поділити на три групи: I – до 70%; II – 71 – 80% і III – 80%.

Основні ґрунти області це опідзолені чорноземи (50,1% площі сільськогосподарських угідь) та сірі лісові (майже 33%). Орні землі становлять 82%.

Чорноземи типові займають площу приблизно 494 тис. га, з яких 91% розорані. Середній вміст гумусу - 4,01%. На інші типи чорноземних ґрунтів припадає 36,3 тис. га.

Ґрунтовий покрив області є одним з найбільш еродованих в Україні - 41,2% від загальної площі (39% від площі орних земель). Виникнення і розвиток ерозійних процесів пов'язане з багатьма причинами.

В результаті ерозії за дослідженням Інституту землеробства УААН щорічно з кожного гектара орних угідь у середньому виноситься близько 0,5-0,9 т гумусу, 1,8 т фосфору, 2 т калію.

Однією з причин агрофізичної деградації ґрунту, яка проявляється майже на всій площі орних земель та обумовлює ущільнення ґрунту (до 60 см і більше) є його багаторазовий обробіток різними знаряддями потужними і важкими колісними тракторами.

За результатами інвентаризації проектів із встановлення водоохоронних зон і прибережних захисних смуг річок і водойм, що розроблялись переважно у 80-х роках минулого століття, орієнтовна площа водоохоронних зон складає 42,72 тис. га, з яких 41,22 тис. га займають прибережні захисні смуги.

Виконання робіт щодо встановлення в натурі (на місцевості) меж прибережних захисних смуг вздовж річок, навколо озер, водосховищ та інших водойм у 2023 році проведено на території 24 га.

При здійсненні землеустрою орних земель Головним управлінням Держгеокадастру у Вінницькій області забезпечується недопущення передачі земель водоохоронних зон, ерозійно небезпечних та інших непридатних угідь під ведення господарської діяльності, забороненої чинним законодавством.

Значну загрозу земельним ресурсам та ґрунтам становлять явища, які спостерігаються в ґрунтовому покриві, де внаслідок ерозії, відкритих розробок корисних копалин та будівельної сировини, забруднення хімічними речовинами і промисловими викидами деградовано й виведено з використання значні площі продуктивних земель.

Надра. В області до найбільш древніх порід кристалічного фундаменту - гранітів, гнейсів та близьких до них утворень, приурочені родовища і проявлення заліза (Петриківське), апатиту (Троповське), гранату (Слобідське, Іванівське), флогопіту (Лукашівське); будівельних матеріалів: облицювального каменю, сировини для виробництва щебню; а також проявлення жильного флюориту, міді, рідкісних та радіоактивних елементів, польовошпатової сировини та іншого. З ними пов'язана радонова мінералізація відомих лікувальних вод Хмільника, Немирова та специфіка складу значної частини родовищ столових і питних вод.

Область займає одне з перших місць в Україні за запасами придатного для розпилювання вапнякового каменю - дешевого, екологічно чистого і ефективного будівельного матеріалу.

В наступному за віком комплексі пізньопротерозойських відкладів - пісковиків, глинистих сланців та вулканічних лав і туфів зосереджені родовища флюориту (Бахтинське), мінеральних вод (Бронницьке, Садковецьке), будівельних матеріалів: пісковиків та щебню (Ямпільське, Озаринецьке); проявлення міді, цинку, фосфоритів.

З мезозойським комплексом кор з вітрювання кристалічних порід пов'язані унікальні за запасами та якістю сировини родовища первинних каолінів (Глуховецьке, Великогадоминецьке), а з процесами їх перевідкладення - проявлення бокситів (Великокісницьке).

В товщі відкладів крейдового віку зосереджені знизу догори: родовища фосфоритів (Бернашівське, Жванське); крейдоподібних вапняків і опок для випилювання стінових блоків (Немійське, Іванковецьке), фосфатної крейди та крейди для вапнування ґрунтів (Бахтинське, Гальжбіївське), високоякісного трепелу (Могилів-Подільське, Шлишковецьке). В цих же відкладах формується знаменита вода «Регіна».

З неогеновим періодом пов'язано утворення значних покладів різного типу вапняків, які використовуються для розпилювання на стінові блоки (родовища Джушинської, Горячківської групи, Стінянське, Дмитрашківське та інші), виготовлення вапна, в цукровій промисловості (Ізраїлівське, Рівське, Студенівське); будівельного каменю та щебню (Джугастрянське, Одаївське); вторинних каолінів (Паланківське). Окремі верстви неогенових глин - якісна сировина для виготовлення будівельної кераміки (Вендичанське родовище). Піски використовуються для будівельних цілей (Тиврівське родовище). До вапняків та пісків, що їх підстеляють, приурочені родовища якісних столових та питних вод (води «Шумилівська», «Барчанка», «Княжна»).

До найбільш молодих - четвертинних відкладів приурочені родовища торфу (Згарське, Войтівецьке, Рівське) численні родовища цегельної сировини - суглинків - (Південно-Вінницьке, Северинівське, Гайсинське, Погребищенське), будівельних

пісків (Вендичанське, Ладижинське), гравію (Цекинівське).

2.4. За утворенням та накопиченням відходів.

Системний підхід до вирішення питань у сфері управління твердими побутовими відходами (далі – ТПВ) залишається одним із найважливіших пріоритетів стратегічного розвитку області, оскільки вирішення зазначеного питання є запорукою забезпечення екологічної безпеки навколишнього природного середовища.

В області сформовано чітке бачення організаційних заходів у цій сфері, які передбачають впровадження цілісної системи поводження з ТПВ, із запровадженням повного циклу переробки.

Послуга із збирання та перевезення ТПВ надається в 296-и населених пунктах Вінницької області, рівень охоплення населення області послугою становить 84%.

Пріоритетними етапами впровадження такої системи залишаються заходи щодо налагодження роздільного збору ТПВ, зокрема за місцем їх утворення.

Впровадження роздільного збору ТПВ в області має досить позитивну тенденцію. Якщо на кінець 2018 року роздільний збір організовано у 74-х населених пунктах, на кінець 2021 року – у 147-и, то наприкінці 2021 року вже у 158-и із 1504 населених пунктів запроваджено такий збір. Проводиться відбір скла, полімерів, заліза та паперу. В інших районах проводяться підготовчі роботи щодо його організації.

Крім того, в області функціонують сміттесортувальні лінії на: Вінницькому міському полігоні побутових відходів; полігоні смт Мурованих Курилівців. Збудовано сміттесортувальні комплекси у містах Іллінці, Калинівка, Козятин, Бар, Хмільник.

Водночас з метою підвищення рівня свідомості та культури населення щодо сучасного та безпечного поводження з відходами в області постійно проводиться інформаційно-роз'яснювальна робота.

За даними інвентаризації в області обліковується 849,239 тонн непридатних та заборонених пестицидів та агрохімікатів (без Джуринського отрутомогильника).

Поблизу с. Джурин, у міжобласному пункті захоронення непридатних хімічних засобів захисту рослин (отрутомогильнику) залишилось близько 2100 тонн непридатних пестицидів (орієнтовно 1070 м³).

Таблиця 2.4. Динаміка основних показників поводження з відходами I-IV класів небезпеки, (за формою статзвітності №1-відходи), тис. т

№ з/п	Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	Утворено	1782,2	2711,3	1557,1
2	Одержано від інших підприємств			
3	Спалено	58,4	58,5	46,4
3.1	у тому числі з метою отримання енергії	56,5	47,2	44,1
4	Використано (утилізовано)	481,7	208,9	143,1

5	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	913,6	494,8	208,1
6	Передано іншим підприємствам	-	-	-
7	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	-	-	-
8	Наявність на кінець звітного року у сховищах організовано-ваного складування та на території підприємств	31839,6	32334,4	32542,5

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища у Вінницькій області у 2023 р. – Вінниця, 2024 – 192 с. іл.

Існує проблема з ліквідацією накопичених відходів, які утворились більше десяти років тому, передача таких відходів на знешкодження проблематична, оскільки здійснюється за кошти утворювача відходів і потребує значних капіталовкладень. В основному така ситуація складається на підприємствах машино- та приладобудівної галузей, які експлуатуються з радянських часів, та мають майданчики для зберігання відходів. Небезпечні відходи, що зберігаються протягом такого тривалого часу, становлять загрозу екологічній безпеці.

Виходячи з того, що проект Плану заходів містить завдання, що передбачають зменшення утворення та удосконалення управління безпечним поводженням з відходами, незатвердження проекту Плану заходів призведе до збереження існуючого стану поводження з відходами в області, який вимагає як зменшення їх утворення, так і удосконалення поводження з ними, що буде сприяти погіршенню умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із утворенням та поводженням з відходами.

За попередніми даними Головного управління статистики у Вінницькій області впродовж 2023 року на підприємствах області утворилось 1,1 млн т відходів I–IV класів небезпеки, в тому числі I–III класів небезпеки – 1,4 тис. т. Із загальної кількості спалено відходів 120,4 тис. т, відновлено відходів – 131,9 тис. т та видалено у спеціально відведені місця – 223,7 тис. т.

За усіма джерелами надходження коштів на охорону навколишнього природного середовища в області протягом 2023 року витрачено 1179,5 млн грн.

Значну частину коштів загального обсягу витрат затрачено на захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод – 658,8 млн грн або 55,9%, на очищення зворотних вод – 293,5 млн грн (24,9%), на використання, зберігання, знешкодження, транспортування та розміщення відходів від виробництва і побутових відходів витрачено 162,9 млн грн (13,8%), на охорону атмосферного повітря – 62,9 млн грн (5,3%), на збереження біорізноманіття і середовища існування – 1,0 млн грн (0,1%), на зниження шумового та вібраційного впливу – 0,3 млн грн, на інші напрями природоохоронної діяльності – 0,1 млн грн. Крім того, витрати на оплату послуг природоохоронного призначення склали 161,1 млн грн.

У 2023 році поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища становили 1173,5 млн грн та капітальні інвестиції – 6,0 млн грн. Переважна частина (99,3% або 1171,0 млн грн) всіх витрат була здійснена за рахунок власних коштів підприємств, кредитів банків, позик.

2.5. Щодо еколого небезпечних об'єктів області.

Природно-техногенну небезпеку на території області обумовлюють наступні фактори: загрози воєнного характеру, викликані військовою агресією; діяльність підприємств теплоенергетики, переробної промисловості, комунального господарства; об'єктів машинобудування, транспорту; поводження з джерелами радіоактивного випромінювання; проблеми складування та утилізації відходів; дія природних стихійних сил.

Ризики виникнення надзвичайних ситуацій на території Вінниччини наступні: геологічного характеру - середнього рівня; пожеж в екосистемах - підвищеного рівня.

Серйозною проблемою є інтенсифікація землеробства. Критична розораність, збільшення техногенного навантаження на земельні ресурси та безконтрольне застосування добрив і пестицидів призводять до погіршення якості ґрунтів, зниження родючості та розвитку дефляційних процесів.

На території області 338 об'єктів підвищеної небезпеки, зареєстрованих у Державному реєстрі ПНО та 286, які підлягають паспортизації. Це об'єкти транспортування та розподілення газу, нафтопереробки та зберігання, добувної та переробної промисловості, виробництва електроенергії, водопостачання.

Об'єктами, що становлять підвищену екологічну небезпеку є також гідроспори, розташовані на водосховищах. За матеріалами інвентаризації в області нараховується 55 водосховищ із загальною площею водного дзеркала 11167 га.

В області на 7-и підприємствах використовується і зберігається 301 радіонуклідне джерело іонізуючого випромінювання, з них: 210 - на робочих місцях, 91 - в сховищах.

Радіонуклідні джерела іонізуючого випромінювання використовуються у Вінницькому обласному онкологічному диспансері – 5 та у Вінницькому державному технічному університеті – 10. Також в області використовуються пристрої, які генерують рентгенівське випромінювання.

Незатвердження Плану заходів призведе до збереження існуючих тенденцій щодо техногенної та екологічної безпеки в області, в тому числі ситуацій на об'єктах, що становлять підвищену екологічну небезпеку, що буде сприяти погіршенню умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я.

2.6. За біологічним та ландшафтним різноманіттям.

Рельєф та ландшафти. Вінницька область – стародавній східноподільський лісостеповий край на південному заході України. Значне поширення мають широколистяні ліси, але якщо в минулому вони щільно вкривали практично всю територію області, то тепер від них залишились тільки окремі масиви. Однак, і зараз практично всю центральну частину Вінниччини в геоботанічному районуванні відносять до широколистяної лісової області.

Основними лісокористувачами області є Вінницьке обласне управління лісового та мисливського господарства (Вінницьке ОУЛМГ) та Вінницьке обласне

комунальне спеціалізоване лісогосподарське підприємство «Віноблагроліс».

Лісовий фонд області представлений в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5. Лісовий фонд Вінницької області в розрізі цільового призначення та категорій земель

Постійні лісокористувачі	Загальна площа, тис. га	Лісові землі, тис. га					
		Вкриті лісовою рослинністю		Не вкриті лісовою рослинністю			усього лісових земель
		Усього	в т. ч. лісові культури	незімкнуті лісові культури	інші не вкриті лісовою рослинністю	усього невкритих лісовою рослинністю	
I. Землі лісогосподарського призначення							
Вінницьке ОУЛМГ	219,3	200,5	139,3	9,4	18,8	28,2	219,3
ВОКСЛП "Віноблагроліс"	107,9	98,0	54,5	2,2	4,0	6,2	104,3
II. Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення*							
Вінницьке ОУЛМГ	16,0	15,7	5,8	0,01	0,26	0,27	16,0
ВОКСЛП "Віноблагроліс"	3,8	3,4	1,6	0,07	0,16	0,23	3,6
III. Інше (рекреаційно-оздоровчі)							
Вінницьке ОУЛМГ (рекреаційно-оздоровчі, захисні)	71,1	65,4	45,5	4,0	1,7	5,7	71,1
ВОКСЛП "Віноблагроліс" (рекреаційно-оздоровчі)	2,7	2,4	1,5	0,06	0,022	0,028	2,5

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища у Вінницькій області у 2023 р. – Вінниця, 2024 – 192 с. іл.

Біорізноманіття. Збереження ландшафтного та біотичного різноманіття забезпечується особливим режимом на території 433-х об'єктів природно-заповідного фонду (43-х - загальнодержавного значення, з яких 1 національний природний парк та 390 - місцевого значення, з яких 4 регіональних ландшафтних парки), загальною площею 60218,49 га, що складає 2,27% від площі області.

Протягом останніх десятиліть відмічається прискорення процесів біологічної інвазії внаслідок кліматичних змін і особливо антропогенних факторів: перевезень, торгівлі, трансформації природних екосистем (зарегулювання водойм, вирубка лісів або необґрунтоване заліснення степів, штучне осушення та обводнення територій).

Характерною тенденцією сьогодення в області є виникнення загрози біорізноманіттю типових, лучних та степових екосистем болотних угідь, природних сіножатей та пасовищ, розташованих в долинах водних об'єктів поза межами прибережних захисних смуг, через передачу органами місцевого самоврядування таких земель у власність для ведення особистого селянського господарства. Внаслідок антропогенного впливу - розорювання степових та лучних ділянок, вирубування лісів, загалування русел річок, висушування болотних комплексів, структура земельного фонду суттєво змінюється на користь земель, де проводиться активна господарська діяльність. Серед антропогенних чинників, які у край негативно впливають на структурні елементи екомережі, біологічного і ландшафтного різноманіття в цілому на сучасному етапі слід відмітити розорювання прибережних захисних смуг малих річок, науково необґрунтовану

інтродукцію окремих видів риб у водойми області (товстолоб, білий амур), заліснення степових та лучних ділянок (в тому числі породами, не типовими для даних територій), створення монокультур в лісових системах, нерегульований випас домашніх тварин на схилових ділянках зі степовою і лучною рослинністю. Перелічені чинники ведуть до порушення природної рівноваги та деградації екосистем.

Об'єкти Смарагдової мережі. Об'єкти Смарагдової мережі області, утворені відповідно до вимог про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі, представлені в таблиці 2.6.

Більша частина об'єктів Смарагдової мережі, розміщених у межах області, мають у своєму складі водно-болотні угіддя, які включені до списку водно-болотних угідь міжнародного значення розпорядженням Кабінету Міністрів України "Про погодження надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення" від 21 вересня 2011 року № 895-р з метою збереження водно-болотних екосистем та видового складу водно-болотних видів птахів водно-болотних угідь в долині річки Дністер. Загальна площа угідь, що охоплюють території від села Лядова до м. Ямпіль складає 5394,28 га. Ця частина басейну Дністра є особливо цінною.

Таблиця 2.6. Перелік об'єктів Смарагдової мережі на території Вінницької області

№	Код	Назва	Площа
1	UA0000089	KarmeliukovePodilliaNationalNaturePark	20190
2	UA0000149	Liadova-Murafa	3734
3	UA0000153	Zkharskyi	5644
4	UA0000163	Buho-Desnianskyi	19070
5	UA0000164	SestrynivskaDacha	924
6	UA0000228	Barskyi	2815
7	UA0000242	LadyzhynskeReservior	1618
8	UA0000264	ZhuravlivskaDacha	1142
9	UA0000265	MarksovaDubyna	296
10	UA0000272	Rosrivervalley	90800,1
11	UA0000333	SouthernBugSnyvodavalleysinVinnytsiaregion	45099.3

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища у Вінницькій області у 2023 р. – Вінниця, 2024 – 192 с. іл.

Екомережа. Виконання регіональних та місцевих схем формування екомережі забезпечується на основі регіональних і місцевих програм з питань розвитку екомережі, що затверджуються відповідними радами. Рішенням 10-ї сесії Вінницької обласної ради 6-го скликання № 282 від 14 лютого 2012 року затверджено Регіональну схему екомережі області.

У межах Вінницької області виділено Південнобузький та Дністровський субмеридіональні екокоридори. Площа Південнобузького субмеридіонального екокоридору 141973,3 га, тобто 5,4% від території області. Дністровський екокоридор займає площу 20599,7 га або 0,8% від території області.

Південнобузький субмеридіональний екокоридор поєднує елементи

регіональних екомереж Вінницької області з такими Хмельницької та Кіровоградської областей.

Дністровський національний субмеридіональний екокоридор поєднує елементи екомережі Вінницької області з такими Хмельницької області та Республіки Молдова, а тому має міжнародне значення.

На Вінниччині виділено три національних природних ядра: Буго-Деснянське, Чечельницьке та Дністровсько-Мурафське. Їх загальна площа 48067,4 га, тобто 1,8% від території області.

Загальна площа регіональних центрів біорізноманіття 135983 га, що становить 5,1% від території області.

На території області виділено такі 19 регіональних екокоридори, які займають загальну площу 320914,3 га, тобто 12,1% від території області.

В межах меридіональних природних коридорів екомережі загальнодержавного значення Південно-Бузького та Дністровського створено регіональні ландшафтні парки "Середнє Побужжя" та "Дністер".

Тому незатвердження проекту Плану заходів безпосередньо не призведе до безпосереднього зменшення площ ПЗФ, територій Смарагдової мережі, ВБУ міжнародного значення, об'єктів культурної спадщини та матеріальних активів, порушення міграційних маршрутів фауни, але й не сприятиме покращенню їх збереження через існуючий, а, можливо, й посилений негативний вплив на них забруднення атмосферного повітря, водних і земельних ресурсів, накопичення відходів тощо, що не буде сприяти поліпшенню умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних з функціонуванням природоохоронних територій.

2.7. Ймовірні наслідки впливу на довкілля і здоров'я населення проекту Плану заходів.

Екологічні проблеми області впливають на умови життєдіяльності та стан здоров'я населення, адже аналіз нозогеографічних карт розподілу рівнів забрудненості навколишнього середовища показує, що територіальний розподіл захворюваності населення тісно корелює з екологічними показниками ситуації на території України.

Важливою медико-біологічною та соціально-економічною проблемою залишається зростання онкозахворюваності та захворюваності на туберкульоз. Не останню роль у захворюваності населення цими хворобами відіграють несприятливі екологічні фактори, адже ряд забруднювальних речовин, що потрапляють у повітря, питну воду, через ґрунт у рослини, тварини та продукти харчування відзначаються своєю канцерогенною дією. Особливо небезпечні радіонукліди, що потрапили у навколишнє середовище внаслідок аварії на ЧАЕС.

Онкологічна ситуація в області характеризується поширеністю злоякісних новоутворень, зростанням контингентів онкохворих.

В цілому здоров'я населення можна оцінити такими показниками як: середня тривалість життя при народженні або після досягнення певного віку; загальна смертність та смертність дітей до одного року життя; захворюваність і функціональні відхилення, поширеність хвороб.

Структура смертності протягом останніх років залишається незмінною: на першому місці – хвороби органів дихання, на другому – хвороби системи кровообігу, на третьому – хвороби ендокринної системи, далі – новоутворення.

Все це впливає на демографічні процеси, які відзначаються великою інерційністю, а отже, якісь значні демографічні кризи, які відбуваються в певний історичний період, відбиваються на демографічних процесах впродовж наступних десятиліть. Такою демографічною кризою в Україні був різкий спад народжуваності з середини і до кінця 1990-х років, що був спричинений різким падінням рівня життя населення.

Для Вінниччини характерна так звана «демографічна яма» у віковій категорії 20-25 років. Вочевидь, ця «яма» впродовж наступного десятиліття переміститься по осі.

Це означає, що у період дії проекту Плану заходів буде відчуватися брак працездатного населення у віці 20-25 років.

На демографічну ситуацію в області суттєво впливають внутрішньо переміщені особи; трудові мігранти та біженці (зокрема, виїзд жителів області за межі території України); скорочення народжуваності.

Таким чином, у випадку, якщо проект Плану заходів не буде затверджено, ризик погіршення екологічної ситуації в області та її негативний вплив на здоров'я мешканців області може зрости. Водночас неприйняття проекту Плану заходів призведе до низки проблем, які будуть причиною поступового зниження умов життєдіяльності та здоров'я населення. Зокрема:

- забруднення ґрунтів буде продовжуватись через несанкціоновані сміттєзвалища та недосконалу систему управління відходами на місцевому рівні;
- недостатньо будуть оновлюватися існуючі та створюватися нові насадження у межах населених пунктів області на землях відповідного призначення;
- далі буде зменшуватися біорізноманіття флори та фауни, а також асиміляційна спроможність біоценозів через недостатню увагу до природоохоронних територій та об'єктів;
- зберігатиметься значна амортизація об'єктів житлово-комунальної інфраструктури громади, що не будуть модернізовані;
- фізичний знос мереж централізованого водопостачання та водовідведення в області спричинятиме значні витрати й втрати води, а також потрапляння стічних вод в ґрунти і поверхневі води;
- недостатні реновації та створення зелених зон, невідповідний санітарний та екологічний стан водних об'єктів не сприятиме адаптації населення до змін клімату;
- недостатньо ефективною залишатиметься мережа закладів охорони здоров'я;
- погіршуватиметься стан здоров'я населення через те, що рівень якості медичних послуг не зростатиме;
- низькою залишатиметься енергоефективність комунальних будівель в області, в тому числі закладів освіти і охорони здоров'я;

- погіршуватиметься якість дорожнього покриття та дорожньої інфраструктури доріг, перш за все місцевого та регіонального значення, на цьому фоні зростатиме негативний вплив транспорту на атмосферне повітря і здоров'я населення, що в подальшому призведе до зниження рівня комфортності проживання.

В разі неприйняття проекту Плану заходів інерційний характер розвитку ситуації в економіці та соціальному житті області сприятиме накопиченню екологічних проблем, що можуть спричинити загрози техногенного характеру. Може виникнути кумулятивний ефект з проблем, що загострять екологічну ситуацію в області.

3 Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення і стану його здоров'я на територіях, що ймовірно зазнають впливу (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).

Проект Плану заходів охоплює всю територію Вінниччини і визначає соціально-економічну політику області, об'єктом якої є регіональний розвиток, що характеризується специфічним набором соціальних, просторових, безпекових, екологічних та економічних особливостей. З огляду на сучасні виклики, які стоять як перед областю, так і перед Україною в цілому внаслідок військової агресії РФ проти нашої держави, набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, зміцнення інституційної складової для забезпечення ефективного процесу відновлення, виконання кліматичних зобов'язань України тощо, цілі і завдання Стратегії спрямовуватимуться на відновлення економічної активності, балансу екосистем та створення безпекових умов життєдіяльності населення.

За станом атмосферного повітря. Домінантним забруднювачем атмосферного повітря в області є автомобільний транспорт, викиди якого останніми роками становлять 35-40% загального обсягу викидів забруднюючих речовин та майже $\frac{3}{4}$ сумарних викидів парникових газів CO₂ (екв.) серед усіх видів транспорту.

Критичним є те, що автомобільний транспорт здійснює викиди переважно в безпосередній близькості до місць масового зосередження людей, що зумовлює небезпечні концентрації шкідливих речовин в атмосферному повітрі та впливає на найбільш вразливі верстви населення – дітей та людей похилого віку.

Щорічні макроекономічні збитки від забруднення довкілля автотранспортом Україні оцінюють орієнтовно в еквіваленті 2-3 млрд євро за самими помірними оцінками.

Таблиця 3.1. Рівні забруднюючих речовин в атмосферному повітрі в зоні агломерації¹ м. Вінниця у 2021 р.

Назва забруднюючої речовини ²	Номер пункту спостережень	Річне середнє значення забруднюючої речовини,	Зафіксовані перевищення граничних рівнів	Зафіксовані перевищення порогів
--	---------------------------	---	--	---------------------------------

		мг/м ³	або цільових показників забруднюючих речовин (кількість)	небезпеки забруднюючих речовин
Завислі речовини (пил)	Пост №1	0,0567	-	
Діоксид сірки		0,0008	-	
Оксид вуглецю		0,7687	-	
Діоксид азоту		0,1106	146	
Фтористий водень		0,0074	58	
Формальдегід		0,0046	-	
Завислі речовини (пил)	Пост №2	0,0653	-	
Діоксид сірки		0,0013	-	
Оксид вуглецю		0,9083	-	
Діоксид азоту		0,0969	98	
Фтористий водень		0,0078	68	
Аміак		0,0095	-	

¹ - окремо наводиться інформація про рівні забруднюючих речовин у агломерації (агломераціях), розташованих на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці

² - наводиться перелік забруднюючих речовин, визначених у додатку 2 до Порядку здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 року №827

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища у Вінницькій області у 2023 р. – Вінниця, 2024 – 192 с. іл.

Масове ввезення автомобілів, що були в користуванні, з несправними системами контролю викидів та, відповідно, є джерелом надмірної кількості викидів забруднюючих речовин, продовжує справляти величезний негативний вплив на міське довкілля.

Рівні забруднюючих речовин в атмосферному повітрі в зоні агломерації м. Вінниця у 2021-2023 роках представлені в таблицях 3.1-3.3.

Таблиця 3.2. Рівні забруднюючих речовин в атмосферному повітрі в зоні агломерації¹ м. Вінниця у 2022 р.

Назва забруднюючої речовини ²	Номер пункту спостережень	Річне середнє значення забруднюючої речовини, мг/м ³	Зафіксовані перевищення граничних рівнів або цільових показників забруднюючих речовин (кількість)	Зафіксовані перевищення порогів небезпеки забруднюючих речовин
Завислі речовини	Пост №1	0,0685	-	
Діоксид сірки		0,0010	-	
Оксид вуглецю		0,6199	-	
Діоксид азоту		0,0770	36	
Фтористий водень		0,0062	57	
Формальдегід		0,0049	-	
Завислі речовини	Пост №2	0,0663	-	
Діоксид сірки		0,0010	-	
Оксид вуглецю		0,8407	-	
Діоксид азоту		0,0508	13	
Фтористий водень		0,0049	47	
Аміак		0,0076	-	

¹ - окремо наводиться інформація про рівні забруднюючих речовин у агломерації (агломераціях), розташованих на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці

² - наводиться перелік забруднюючих речовин, визначених у додатку 2 до Порядку здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 року №827

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища у Вінницькій області у 2023 р. – Вінниця, 2024 – 192 с. іл.

Таблиця 3.3. Рівні забруднюючих речовин в атмосферному повітрі в зоні агломерації¹ м. Вінниця у 2023 р.

Назва забруднюючої речовини ²	Номер пункту спостережень	Річне середнє значення забруднюючої речовини, мг/м ³	Зафіксовані перевищення граничних рівнів або цільових показників забруднюючих речовин (кількість)	Зафіксовані перевищення порогів небезпеки забруднюючих речовин
Завислі речовини	Пост №1	0,2053	73	
Діоксид сірки		0,0012	-	
Оксид вуглецю		0,5925	-	
Діоксид азоту		0,1075	115	
Фтористий водень		0,0046	26	
Формальдегід		0,0073	-	
Завислі речовини	Пост №2	0,1703	59	
Діоксид сірки		0,0010	-	
Оксид вуглецю		0,7571	-	
Діоксид азоту		0,0547	8	
Фтористий водень		0,0063	34	
Аміак		0,0098	-	

¹ - окремо наводиться інформація про рівні забруднюючих речовин у агломерації (агломераціях), розташованих на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці

² - наводиться перелік забруднюючих речовин, визначених у додатку 2 до Порядку здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 року №827

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища у Вінницькій області у 2023 р. – Вінниця, 2024 – 192 с. іл.

Погіршує ситуацію те, що для легкових автомобілів, які були в користуванні і ввозяться на митну територію України, досі діють екологічні норми «Євро-2», запроваджені в ЄС майже 30 років тому, в 1995 році.

Ще одним чинником викидів CO₂ і забруднення атмосферного повітря, ґрунтів та водних ресурсів є пересування військової техніки.

Внаслідок руйнування транспортної інфраструктури та логістичних маршрутів, зокрема морських, відбулася переорієнтація міжнародних перевезень на перевезення вантажним автотранспортом через західні регіони України, зокрема через пункти пропуску українсько-молдовського кордону.

Серед основних впливів забруднювальних речовин, що містяться у атмосферному повітрі, на різні рівні екосистеми, виділяють наступні:

- накопичення забруднювальних речовин у рослинах та інших компонентах екосистем (ґрунт, лісова підстилка, поверхневі та ґрунтові води);
- порушення, пов'язані із забрудненням продуктів харчування рослиноїдних тварин (наприклад, флюороз);
- зниження видової різноманітності, обумовлене у тому числі зміною умов конкуренції;
- порушення взаємозв'язків у спільнотах і в екосистемі в цілому;

- порушення біохімічних циклів; зниження стабільності екосистеми і послаблення її здатності до саморегуляції.

На динаміку викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря впливають як економічні процеси в області, так і заходи, спрямовані на покращення якості атмосферного повітря.

Забруднення атмосферного повітря промислових міст призводить до отруєння населення токсичними речовинами, погіршення здоров'я і зниження працездатності, погіршує умови життя населення.

Забруднення атмосферного повітря підвищує ризик захворювання населення на такі хвороби як бронхіальна астма, хронічні бронхіти, обструктивні бронхіти, тощо, які в медичній статистиці прийнято оцінювати такими нозологічними одиницями, як захворюваність населення на хвороби органів дихання й відсоток смертності населення через хвороби органів дихання від загальної смертності за аналогічний період.

Останні дослідження показали, що люди, які проживають на відстані менше 50 метрів від проїжджої частини, на 12% частіше хворіють на деменцію (симптоми, викликані ушкодженнями мозку, через що спостерігається погіршення пам'яті людини та її здатності планувати й виконувати звичні буденні дії), ніж ті, хто проживають далеко від доріг.

У людей із захворюваннями дихальних шляхів, імунна система вже і так відчуває навантаження, в результаті чого проблеми з диханням загострюються.

Забруднюючі речовини негативно впливають і на серце – прослідковується зв'язок між різким підвищенням концентрації оксидів азоту в атмосфері і ризиком виникнення інфарктів та інших серцевих відхилень, підвищенням утворення тромбоцитів, які відповідають за згортання крові. Що стає причиною виникнення тромбів у кровоносних судинах та порушує нормальний приплив крові до серцевого м'яза і порушення кровообігу в цілому, підсилює коливання артеріального тиску протягом дня.

Шкідливі речовини в атмосферному повітрі часто є причиною патологій у новонароджених. Особливо шкідливо вони впливають на плід в перші два триместри вагітності, коли відбуваються основні процеси його розвитку.

За екологічною ситуацією в галузі водокористування. Більшість масивів поверхневих вод регіону, що забезпечують потреби населення у воді, є небезпечними. Проблема забруднення водойм набула критичного характеру. Значна частина промислових і господарсько-побутових відходів, які надходять у водойми, не очищуються та не відповідають встановленим санітарним вимогам. Найчастіше в пробах питної води виявляються відхилення за органолептичними показниками та гранично допустимими концентраціями хімічних речовин.

На якісний стан поверхневих вод впливає недостатня кількість опадів та сезонне зростання температури у літній період, яке спричиняє масове цвітіння води, зниження до критичних значень розчиненого кисню та зростання органічного забруднення.

Більш суттєвим є зарегульованість річок, велика кількість водойм, які

змінюють швидкість течії річки, створюють застійні зони, в яких накопичуються мул та донні відкладення з забруднюючими речовинами. Підприємства з застарілими очисними спорудами забруднюють річки тонами лімітованих забруднюючих речовин. Антропогенне навантаження збільшується від точкових джерел забруднення підприємств-водокористувачів і дифузних джерел (поверхневого стоку).

Внаслідок діяльності агропромислового комплексу поверхневі води забруднюються мінеральними добривами, гербіцидами, пестицидами, інсектицидами.

В останні роки постійно зростають показники невідповідності гігієнічним вимогам проб по мікробіологічних показниках. Причиною значної кількості виявлених проб з перевищеним забрудненням стає недостатня кількість опадів на фоні занадто високих температур. Щорічно виявляються небезпечні для здоров'я людей гельмінти, як у воді першої категорії, так і у воді другої категорії.

У місцях масового відпочинку людей спостерігається перевищення нормативів за вмістом лактозо-позитивних кишкових паличок.

Якість води за санітарно-бактеріологічними показниками суттєво впливає на захворюваність гепатитом А, холерою, черевним тифом, гострими кишковими інфекціями, в тому числі дизентерією та ін. Серед інфекцій, збудники яких передаються водним шляхом, провідне місце належить гепатиту А.

Що стосується її хімічних компонентів, то лише деякі з них можуть привести до гострих захворювань. Проблеми в основному виникають при хронічному надходженні до організму речовин з кумулятивною токсичною дією, наприклад, важких металів або канцерогенних сполук. Високий ступінь мінералізації питної води дає певний внесок в захворюваність хворобами травної системи, в тому числі гастритами, жовчнокам'яною, а також сечокам'яною хворобами.

В області затверджено регіональну програму «Питна вода» на 2021-2025 роки. Програмою заплановано ряд заходів – будівництво мереж водопостачання і водовідведення, нові свердловини та каптажні колодязі, будівництво та реконструкція гідротехнічних споруд та інші. У Програмі передбачені дослідження стану водних ресурсів області. Це дасть змогу комплексно підійти до розв'язання проблеми, адже одним з викликів є зміна клімату і як наслідок збільшення кількості маловодних районів.

Програмою пропонується визначити наступні пріоритети використання водних ресурсів:

- задоволення потреб населення в питній воді й водозабезпеченості населених пунктів;
- водозабезпечення сільського господарства, насамперед тваринництва, а також зрошувального землеробства, кормовиробництва й овочівництва;
- водозабезпечення промисловості, енергетики й транспорту, раціональне й економне використання водних ресурсів, особливо у безводних і маловодних регіонах.

З метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності вздовж річок і навколо озер, водосховищ та інших водойм в межах водоохоронних зон виділяються земельні ділянки під прибережні захисні смуги. Заходи з проектування і виносу в натуру прибережних захисних смуг річок та водних об'єктів у нашій області майже не проводились, основною причиною є відсутність цільового фінансування зазначених заходів.

Відсутність меж прибережних захисних смуг створює умови для незаконного ведення господарської діяльності в ній, самовільного заняття земель водного фонду, використання цих земель не за цільовим призначенням. Внаслідок цього нерідко діяльність суб'єктів господарювання і громадян завдає значні збитки довкіллю, створює умови й сприяє забрудненню поверхневих вод і земель у межах зазначених територій, чим порушуються вимоги ст. 89 Водного кодексу України.

За земельними ресурсами та станом ґрунтів. Екологічну стійкість земельних ресурсів характеризує ступінь розораності земель. По області він складає 65-70% (відсоток ріллі від загальної площі). Найбільш нестійкими в екологічному відношенні є території, в яких розорані землі значно переважають над умовно стабільними угіддями, до яких відносяться сіножаті, пасовища, землі вкриті лісом і чагарниками та болота.

Значного поширення набули дефляційні процеси. Водною ерозією пошкоджено 851,1 тис. га, з них 743,8 тис. га сільськогосподарських угідь або 41,1% від загальної площі обслідуваних земель, в тому числі ріллі 598,3 тис. га (80,4% від обслідуваних с/г угідь). Виникнення і розвиток вітрової і водної ерозії земель пов'язаний з нераціональним використанням землі, якому сприяє інтенсивне розорювання схилів земель, відсутністю протиерозійних заходів, перенасиченням структури посівних площ соняшником та іншими технічними культурами, неконтрольованим використанням значних доз мінеральних добрив.

Площа малопродуктивних та деградованих земель області становить біля 741 тис. га ріллі, з них слабо-змиті ґрунти – 511 тис. га, середньо-змиті – 82 тис. га, сильно-змиті ґрунти – 5,7 тис. га. Із загальної площі земель, що зазнають ерозійних процесів, 256,3 тис. га ріллі із крутизною схилу 2-30 градусів. Розміщення орних земель по схилах від 2 до 7 градусів становить 575,7 тис. га, більше 70 - 20,5 тис. га. Значної шкоди сільськогосподарським угіддям, в основному орним землям, наносить водна ерозія ґрунтів, внаслідок чого 39% орних земель тією чи іншою мірою зазнають впливу площинної ерозії. Вінницька область за всю історію землеробства втратила 140,6 тис. умовних га с/г угідь, в тому числі біля 103 тис. умовних га ріллі. Для відновлення втраченої за ці роки родючості 1 га еродованої ріллі необхідно внести біля 1000 т гною, 9,0 т аміачної селітри, 17,1 т простого суперфосфату і майже 80,0 т калійної солі. В результаті водної ерозії щорічно в області втрачається 5,9 млн. т ґрунту, який містить 153,5 тис. т гумусу, 8,8 тис. т азоту, 8,1 тис. т фосфору і 81,9 тис. т калію.

Таблиця 3.4. Поширеність процесів деградації земель

Види деградованих земель	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі території
Дефляційно небезпечні землі (с/г угіддя)		
Землі (с/г угіддя), піддані водній ерозії	672,8	19,0
Землі (с/г угіддя), піддані дії вітрової ерозії	179,7	5,1
Землі (с/г угіддя) із кислими ґрунтами	1511,0	53,5
Землі (с/г угіддя) із засоленими ґрунтами	-	-
Землі (с/г угіддя) із солонцюватими ґрунтами	-	-
Землі (с/г угіддя) із солонцевими комплексами	-	-
Землі (с/г угіддя) осолоділі	-	-
Землі (с/г угіддя) перезволожені	20,0	0,8
Землі (с/г угіддя) заболочені	0,55	0,02
Землі (с/г угіддя) кам'янисті	-	-
Забруднені землі (с/г угіддя), що не використовуються у с/г виробництві	-	-

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища у Вінницькій області у 2023 р. – Вінниця, 2024 – 192 с. іл.

За ступенем сільськогосподарського освоєння усі території можна умовно поділити на три групи: I – до 70%; II – 71-80% і III – 80% і більше. Сільськогосподарська освоєність території Вінницької області – 77,3%. Розораність території області становить 65%, сільськогосподарських угідь – 86%, розораність схилів перевищує 70%, співвідношення ріллі до стабільних земельних угідь (сіножаті, пасовища, ліси, болото) – 2,7. Отже, відповідно до нормативів клас ерозійної небезпеки в області сильний і катастрофічний.

Специфічне землекористування на Вінниччині, що супроводжувалось високим рівнем розораності земель, розширенням посівних площ просапних культур, недостатньо обґрунтованою широкомасштабною меліорацією перезволожених, заболочених земель, нехтуванням науково обґрунтованими ґрунтозахисними сівозмінами, впровадженням індустріальних технологій вирощування сільськогосподарських культур, викликало відчутне зменшення площ, зайнятих природними рослинними угрупованнями (луками, лісами, болотами) при одночасному збільшенні питомої ваги освоєних сільськогосподарських угідь, насамперед ріллі.

В цілому антропогенне перетворення агроландшафтів збільшилося в 1,5-2 рази при одночасному рості урбанізованих й індустріальних територій. Екосистеми агроландшафтів значно спрощені, їх видовий склад, екологічна розмаїтість угідь і зв'язки між компонентами ландшафту порушені, спостерігається деградація ґрунтового покриву, переущільнення й погіршення водно-фізичних і механічних властивостей ґрунту, а на деяких територіях активізувались ерозійні та зсувні негативні процеси. У структурі сільськогосподарських угідь краю значно переважає рілля.

Повне знищення ґрунтового покриву спостерігається в процесі селитебного, промислового, дорожнього й інших видах будівництва. Діяльність гірничодобувних підприємств, стихійні сміттєзвалища призводять до промислової деградації ґрунтів. Нині на Вінниччині площа земель, порушених гірничодобувною промисловістю, складає біля 20 тис. га.

Через розкриття Джуринського отрутомогильника (Жмеринський район) та проведення робіт із перезатарення непридатних пестицидів відбулось забруднення території могильника.

Негативних змін зазнали ґрунти Вінниччини внаслідок радіоактивних викидів Чорнобильської АЕС. Нині площа забруднення земель радіонуклідами складає біля 2 тис. км² (7,5% від загальної площі області). З них щільність забруднення від 1 до 5 Кі/км² становлять землі площею 1964 км², від 5 до 15 Кі/км² – 36 км². Серед цих радіоактивних земель площа ріллі становить 973 км² із щільністю забруднення 1-5 Кі/км², а 5 км² – 5-15 Кі/км².

На Вінниччині виявлено близько 40 тис. га сільськогосподарських угідь, забруднення яких цезієм-137 перевищує 1 Кі/км². Підвищену забрудненість мають сільськогосподарські угіддя, розміщені в межах Бершадської, Гайсинської, Немирівської, Томашпільської, Тульчинської, Тиврівської, Тростянецької, Чернівецької, Чечельницької, Шаргородської територіальних громад. Сільськогосподарські угіддя щільністю забруднення понад 5 Кі/км² в області відсутні.

В області діє Регіональна програма з охорони земель, поліпшення відповідних угідь, проведення інвентаризації та нормативної грошової оцінки земель у Вінницькій області на 2021-2025 роки.

Метою Програми є забезпечення потреб населення і галузей економіки у земельних ресурсах, їх охорону і раціональне використання, захист ґрунтів від виснаження, ерозії, деградації, забруднення, відтворення та збереження їхньої родючості; екологічно безпечні умови проживання населення і ведення господарської діяльності; збереження ландшафтного і біологічного різноманіття; усунення негативних явищ у розвитку ґрунтових процесів, стабілізацію виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Велика увага приділяється призупиненню процесів деградації ґрунтового покриву шляхом проведення консервації - припинення господарського використання на визначений термін та залуження або залісення деградованих і малопродуктивних земель, господарське використання яких є екологічно та економічно неефективним, а також техногенно забруднених земельних ділянок, на яких неможливо одержувати екологічно чисту продукцію, а перебування людей на цих земельних ділянках небезпечне для їх здоров'я, якою передбачені кошти на заходи з охорони земель, в тому числі на проведення робіт з консервації деградованих та малопродуктивних земель. Так на виконання робіт з розробки проектів консервації деградованих земель на площі 0,3 тис. га передбачено щорічне фінансування в сумі 150 тис. грн. Ще 561,5 тис. грн планується використовувати на проведення інвентаризації полезахисних лісосмуг та запровадження агролісомеліоративних заходів на площі 3,11 тис. га щорічно.

Джерелами фінансування Програми є кошти, які надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва до

обласного, районних бюджетів та бюджетів міст районного значення, селищ, сіл, їх об'єднань, а також кошти державного, обласного бюджетів та небюджетних джерел.

Збереженню земель сприяє встановлення на місцевості водоохоронних зон та прибережних захисних смуг, дотримання правил господарювання в них - територіях суворого обмеження господарської діяльності - дозволяє зберегти водні об'єкти в природному стані, що, в свою чергу, підтримує водний баланс ґрунтів.

Значна кількість землекористувачів не оформили право на земельні ділянки, що призводить до рейдерських захоплень земельних ділянок державної власності, особливо щодо ділянок природо-охоронного фонду. Залишаються незавершеними роботи із інвентаризації та відновлення системи полезахисних лісових смуг та інших захисних насаджень.

Сільськогосподарськими підприємствами особливо останніми роками порушуються землеробські технології – не дотримуються сівозміни, вносяться низькі норми органічних і мінеральних добрив, не виконується вапнування кислих ґрунтів. Все це призводить до недобору врожаю і зниження родючості ґрунтів, погіршення екологічної ситуації в цілому.

Основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси області є сільське господарство, промисловість та транспорт, а також наслідки ведення бойових дій.

Одним із шляхів збереження природної родючості ґрунтів є напрацювання схем використання територій на етапах передпроектного планування, а також запровадження консервації змитої ріллі і ріллі на схилах ухилом більше 10 градусів шляхом залуження, виведення її із сільськогосподарського обігу та оздоровлення з метою запобігання розвитку ерозійних процесів, збереження і відтворення родючості змитих земель.

Надра. На території області відомі також проявлення і точки з аномальним вмістом молібдену, вольфраму, нікелю, кобальту, ртуті та інших металів, а також графіту, рідкоземельних та радіоактивних елементів.

Поклади титану і цирконію відомі на території Оратівського району. Тут зустрічаються піски з високим вмістом ільменіту (титанова руда) та цирконію. Родовища аналогічного типу інтенсивно розробляються на Житомирщині та Дніпропетровщині.

Високоякісна алюмінієва сировина - боксити - виявлена свердловинами поблизу с. Велика Кісниця Могилів-Подільського району. Окрім цього, в якості потенційної алюмінієвої сировини можуть використовуватись поклади вторинних каолінів Паланківського родовища (Тульчинський район), які містять понад 38% окису алюмінію. На цьому ж родовищі тоді ж було описано «породи близькі до бокситів» та «алуніти».

Залізні руди виявлені свердловинами біля с. Петрик Вінницького району та ще в декількох місцях. Однак, в порівнянні з відомими в Україні унікальними родовищами заліза ці незначні за обсягом поклади практично не можуть мати промислового значення.

Зеленоярське титаново-цирконієве родовище виявлено на початку 60-х років поблизу с. Новоживотів Оратівського району (Оратівська селищна громада

Вінницького району). Воно являє собою три розташованих поряд поклади пісків неогенового віку, густо насичених рудними мінералами, серед яких переважають сполуки титану - ільменіт, рутил, лейкоксен і цирконію - циркон. В значній кількості містяться також дистен, силіманіт і ставроліт. Родовище простягається на відстань понад 10 км. Потужність рудних покладів від 3 до 10 м. Залягають вони на глибинах від 10 м до 40 м під пухкими піскувато-глинистими породами. Місцями, в ярах та балках, вони майже виходять на поверхню. Вміст рудних мінералів сягає 200-500 кг на тонну піску, а їх запаси на родовищі вимірюються сотнями тисяч т.

На території області виявлено декілька родовищ бурого вугілля, сумарні запаси яких становлять близько 50 млн т. Ці родовища належать до відомого Дніпровського буровугільного басейну і розташовані на його північно-західній окраїні. Найбільші і найбільш вивчені Оратівське і Бруслинівське родовища.

Бруслинівське родовище розташоване між селами Бруслинів Вінницького району та Кам'яногірка і Гущинці Хмельницького району. Пласти бурого вугілля залягають на глибині від 20 до 76 м. Розвідані по категорії С1 балансові запаси родовища (враховувалися тільки пласти потужністю понад 1,0 м) - понад 16 млн т.

Північно-західніше Бруслинівського родовища на території Хмельницького району розташовані Філіопільське та Краснопільське родовища з балансовими запасами відповідно понад 4 та близько 3 млн т. Балабанівське і Краснопілівське родовища, що у Вінницькому та Гайсинському районах, менш вивчені.

Буре вугілля з родовищ Вінниччини за складом і умовами залягання близьке до вугілля більшості родовищ Дніпровського буровугільного басейну, багато з яких розробляються відкритим та підземним способами. Зольність вугілля знаходиться в межах 18-30%, теплота згорання на горючу масу - 5000-6000 ккал/кг. Вугілля містить до 10% бітумів і до 20-25% смоли, добре брекетується без зв'язуючих речовин.

За утворенням та накопиченням відходів. Відсутність ефективної системи поводження з відходами на рівні регіону зумовлює накопичення їх значної кількості у місцях видалення, що призводить до антропогенного навантаження на довкілля, забруднення його основних компонентів: землі, водних ресурсів та атмосферного повітря, погіршення умов проживання населення області.

Військова агресія РФ вплинула на сферу поводження з відходами, яка зазнає впливу через руйнування інфраструктури, прибуття внутрішньо переміщених осіб, спад економічної активності.

Верховною Радою України 9 липня 2023 року прийнято новий рамковий закон «Про управління відходами», в результаті якого створено нову нормативно-правову базу що регулює відносини, пов'язані із запобіганням утворенню та з управлінням відходами, які утворюються в Україні, а також з управлінням відходами, що перевозяться через територію України, вивозяться за її межі та ввозяться в Україну з метою відновлення, у тому числі рециклінгу.

На виконання Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. №820-р, та Національного плану управління відходами до 2030 року,

затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2019 р. №117-р, в області розроблено Регіональний план управління відходами Вінницької області на період до 2030 року, який затверджено розпорядженням Голови обласної державної адміністрації від 28 грудня 2020 р. №827.

Метою Регіонального плану управління відходами є створення та забезпечення належного функціонування комплексної регіональної системи управління відходами, яка забезпечить мінімізацію навантаження на довкілля, зумовленого утворенням відходів, шляхом дотримання ієрархії управління відходами, з урахуванням економічних можливостей як держави, області, громад, так і основних утворювачів відходів.

Унікальні природні та кліматичні умови області, вразливість екосистем викликають необхідність запровадження заходів у сфері поводження з відходами, серед яких:

- 1.Захист водних об'єктів від засмічення і забруднення промисловими та побутовими стоками;

- 2.Утилізація залишків накопичених в області непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (ХЗЗР);

- 3.Вирішення проблеми переробки та зберігання твердих побутових відходів, створення нових сміттєзвалищ, облаштованих згідно із вимогами екологічної безпеки та санітарно-гігієнічними нормами, особливо у сільській місцевості; будівництво та введення в експлуатацію підприємств з переробки промислових та побутових відходів в найбільших містах області.

Щодо еколого небезпечних об'єктів області. Згідно інформації, зазначеної у Регіональному плані управління відходами Вінницької області на період до 2030 року, схваленого розпорядженням Голови обласної державної адміністрації від 28 грудня 2020 року №827, за даними інвентаризації в області обліковується 849,239 т (у тому числі безхазяйних - 793,474 т) непридатних та заборонених до використання пестицидів та агрохімікатів, без врахування Джуринського отруто-могильника.

За наявною інформацією на території Джуринського отруто-могильника на кількадеметровій глибині в бетонних бункерах знаходяться отрутохімікати, які були звезені з Вінницької, Житомирської, Івано-Франківської, Закарпатської, Львівської, Рівненської, Тернопільської та Хмельницької областей.

Згідно з актом обстеження Джуринського отруто-могильника від 29 серпня 2012 року не розкритими залишились 3 бункери, що складаються із 6 секцій кожний. При розкритті бункерів встановлено, що обсяг хімічних засобів захисту рослин (далі – ХЗЗР) становить орієнтовно 2100 т.

Унікальні природні та кліматичні умови області, вразливість екосистем викликають необхідність запровадження заходів щодо техногенної та екологічної безпеки, серед яких:

- 1.Захист екологічно небезпечних об'єктів області від руйнування внаслідок військової агресії рф та ліквідація наслідків таких руйнувань;

- 2.Очищення та берегоукріплювальні роботи на річках та водосховищах області;

3.Реалізація заходів із запобігання наслідків шкідливої дії вод (паводків, повеней), а також підтоплення території;

4.Захист водних об'єктів від засмічення і забруднення промисловими та побутовими стоками, реконструкція і капітальний ремонт діючих очисних споруд, будівництво нових очисних споруд у населених пунктах та на підприємствах, де вони відсутні або малопотужні;

5.Розробка і запровадження ефективного механізму збереження родовищ прісних і мінеральних вод, забезпечення населення якісною питною водою, особливо у сільських населених пунктах;

6.Проведення протипожежних заходів в місцях самозаймання торфовищ;

7.Утилізація залишків накопичених в області непридатних та заборонених до використання ХЗЗР;

8.Вирішення проблеми переробки та зберігання твердих побутових відходів, створення нових сміттєзвалищ, облаштованих згідно із вимогами екологічної безпеки та санітарно-гігієнічними нормами, особливо у сільській місцевості; будівництво та введення в експлуатацію підприємств з переробки промислових та побутових відходів в найбільших містах області.

За біологічним та ландшафтним різноманіттям. Вінницька область – східно-подільський лісостеповий край на південному заході країни, де значне поширення мають широколистяні ліси. За останні два століття площа лісів зменшилася з 70% до 12,8% території.

З метою забезпечення поступового збільшення площі лісів, підвищення їх ресурсного потенціалу, підтримання екологічної рівноваги та захисту сільськогосподарських земель від негативного впливу ерозійних процесів в області діє «Обласна програма досягнення оптимального рівня лісистості у Вінницькій області на 2012-2025 роки», затверджена рішенням 8-ї сесії Вінницької обласної Ради 6-го скликання від 23 грудня 2011 року №232, та «Програма розвитку лісового і мисливського господарства в лісах, які надані в постійне користування Вінницькому обласному комунальному спеціалізованому лісгосподарському підприємству «Віноблагроліс», підвищення лісистості і озеленення населених пунктів області та використання об'єктів тваринного світу у культурно-освітніх та виховних цілях на 2017-2023 роки», затверджена рішенням 21-ї сесії Вінницької обласної Ради 7-го скликання від 3 червня 2017 року №382.

Потребують постійної уваги та фінансування відтворення лісів та рекультивації порушених внаслідок видобутку піску та інших корисних копалин земель, запобігання поширенню осередків усихання соснових насаджень.

Біорізноманіття. Протягом останніх років спостерігається збільшення кількості видів рослин і тварин, занесених до «Червоної книги України». Основну загрозу біорізноманіттю становлять діяльність людини та знищення природного середовища існування флори і фауни. Йдеться про мільярди тон відходів, які закопуються чи затоплюються, розсіюються в довкіллі і забруднюють його, шуми, електромагнітні випромінювання, вібрації, світлове забруднення тощо. Ці негативні

тенденції створюють загрози для біорізноманіття та природних екосистем, а також для життя і здоров'я людини.

Зміни, що відбуваються внаслідок забруднення води і поєднаного з ним антропогенного евтрофування водойм, призводять до зникнення раритетних видів рослин та тварин і заміщення їх видами широкої екологічної амплітуди, адвентивними та інвазійними видами.

Фактором ризику для біорізноманіття є зміни клімату, оскільки вони ведуть до зсуву природних зон, частих природних катастроф та поширення інвазивних видів, а також нових для регіону інфекцій.

На даний час прискорюється процес біологічної інвазії внаслідок кліматичних змін і антропогенних факторів: перевезень, торгівлі, трансформації природних екосистем (зарегулювання водойм, вирубки лісів або необґрунтованого заліснення степів, штучного осушення та обводнення територій).

Одним з важливих напрямів подальшої діяльності у сфері збереження біорізноманіття залишається впровадження Стратегічного плану зі збереження та сталого використання біорізноманіття, зокрема, в частині включення питань збереження біорізноманіття в галузеві національні та місцеві стратегічні документи розвитку та просторового планування, зменшення навантаження на біорізноманіття, здійснення заходів з відновлення екосистем, забезпечення використання біоресурсів у сталій спосіб, проведення оцінки цінності біорізноманіття та прийняття рішень на основі надійних наукових даних і обережного підходу.

Оселища. Загрози біорізноманіттю пов'язані з деградацією оселищ. Незбалансованість структури землекористування, надмірна розораність, а також низький рівень лісистості є також факторами вразливості щодо кліматичних змін.

У водно-болотних угіддях міжнародного значення в долині р. Дністер зустрічаються 205 видів птахів, з яких 113 – гніздиться, 9 видів занесені до Червоного списку Всесвітнього союзу охорони природи, 24 – до Червоної книги України, 57 – до Боннської конвенції про охорону мігруючих видів, зокрема в Буго-Деснянському загально-зоологічному заказнику гніздиться велика колонія сірої чаплі; Зрагському загально-зоологічному заказнику ростуть сальвінія плаваюча, зозулинець блощичний, ходуличник, копиця, коровайка; в гідрологічному заказнику на землях Барської міської ради гніздяться лиска, чирок, пастушок, бугай, очеретянка, кілька видів норців, крячки, чапель; з тварин – ондатра, видра, ласка.

Відповідно до статті 30 Закону України "Про рослинний світ" та статті 44 Закону України "Про тваринний світ" з метою охорони та відтворення видів рослин та тварин, які не занесені до Червоної книги України, але є рідкісними або такими, що перебувають під загрозою зникнення з території Вінницької області, рішенням 34-ї сесії 5-го скликання Вінницької обласної ради затверджено загальний перелік рідкісних та зникаючих видів судинних рослин і тварин, які потребують охорони.

Об'єкти Смарагдової мережі та водно-болотні угіддя міжнародного значення. В області нараховується 11 об'єктів Смарагдової мережі та водно-болотні

угіддях міжнародного значення в долині р. Дністер.

В Стратегії передбачено завдання 4.3.2. Збереження природного, біологічного та ландшафтного різноманіття, у т. ч. елементів Смарагдової мережі (оперативна ціль 4.3. Збереження ландшафтного та біологічного різноманіття; стратегічна ціль 4 Регіон безпечного середовища).

Не дивлячись на те, що Бернська конвенція є обов'язковою для виконання в Україні, порядок розробки планів управління Смарагдовими територіями поки не передбачений національним законодавством. Таким чином, якісне управління Смарагдовими територіями буде можливе після прийняття відповідного національного законодавства. Згідно положень Конвенції Україна має зобов'язання з охорони Смарагдових територій, в тому числі і щодо розробки менеджмент-планів управління об'єктами Смарагдової мережі. Таким чином, навіть до розробки менеджмент-планів будь-які заходи, які загрожують Смарагдовим територіям, суперечать взятим зобов'язанням. Будь-хто має право надати інформацію про загрози Смарагдовим територіям до Бернської конвенції, а державні органи влади зобов'язані усунути такі загрози.

Екомережа. Поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища і відповідно до законів та міжнародних зобов'язань України підлягають особливій охороні, утворюють екологічну мережу України – єдину територіальну систему поліпшення умов формування та відновлення довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України, збереження ландшафтного та біорізноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного і рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин тощо. Проектування екомережі здійснюється шляхом розроблення регіональних схем формування екомережі області, а також місцевих схем формування екомережі районів, населених пунктів та інших територій України. Зведена схема формування екомережі України є складовою частиною Генеральної схеми планування території України і затверджується Верховною Радою України.

Ймовірні наслідки впливу на довкілля і здоров'я населення проекту Плану заходів. В останні роки частка впливу екологічних факторів зростає. Особливо це характерно для територій з екологічно несприятливою ситуацією, з високою концентрацією промислових підприємств та територій, що постраждали від Чорнобильської катастрофи. Велику кількість нозологічних одиниць можна віднести до екологічно залежних. До таких ефектів на здоров'я можна віднести випадки, коли забруднення навколишнього середовища сприяє виникненню або ускладненню захворювання.

У матеріалах Всесвітньої організації охорони здоров'я вказується, що в сукупному вплив на здоров'я населення середовища перебування складає 20%.

Погіршення стану довкілля безпосередньо впливає на зростання кількості людей, що страждають від хронічних хвороб: алергій, хвороб систем кровообігу та онкологічних захворювань.

До екологічно залежних нозологічних форм можна віднести захворювання органів дихання (у тому числі бронхіальна астма), порушення чоловічого й

жіночого репродуктивного здоров'я (у тому числі ранні втрати плода, спонтанні аборти, уроджені пороки розвитку; порушення нервово-психічного розвитку дітей), злоякісні новоутворення (рак легенів, рак молочної залози, рак щитовидної залози) і багато інших змін стану здоров'я.

Погіршення стану довкілля безпосередньо впливає на зростання кількості людей, що страждають від хронічних хвороб: алергій, хвороб систем кровообігу та онкологічних захворювань. Захворюваність населення можна вважати найбільш чутливим показником, який характеризує вплив середовища на людину. При цьому первинна захворюваність визначається на основі лише вперше зареєстрованих випадків хвороби протягом року, загальна (поширеність) враховує всіх хворих, виявлених на момент обліку.

Значний вплив на довкілля і здоров'я населення останнім часом має акустичне забруднення навколишнього середовища - одна з великих гігієнічних і екологічних проблем у світі. А транспортні потоки - основні джерела акустичного забруднення територій населених місць. Ця проблема займає четверте місце після проблем, пов'язаних із забрудненням води, ґрунту, повітря.

Акустичний стан 50-60% територій великих міст не відповідає нормативним вимогам для денного та нічного часу доби.

В останнє десятиліття рівень шумового забруднення у містах має тенденцію до зростання на 0,5-1,0 дБА за рік.

Загальна кількість скарг населення на шум, який викликає порушення сну, становить 14% від автотранспорту, 5% - від авіаційного транспорту і 3% - від шуму поїздів.

Акустичні характеристики автотранспортних потоків залежать від щільності автомобільних доріг; стану їх покриття; ухилу доріг; наближеності до житлової та громадської забудови; інтенсивності руху у денний та нічний час; швидкості руху на магістралях; наявності в потоках громадського транспорту вантажних автомобілів.

Існуючі в умовах міста відстані від автомобільних доріг до житла недостатні для забезпечення допустимих рівнів шуму біля фасадів житлових будинків, що впливає на захворюваність населення через залежність між зміною еквівалентних рівнів звуку автотранспортних потоків і ризиком появи інфаркту міокарду.

Враховуючи те, що при незатвердженні проекту Плану заходів економічний потенціал та структура її економіки суттєво не зміняться; обсяги реалізації промислової продукції дуже повільно зростатимуть; підприємства поступово продовжуватимуть нарощувати випуск нових видів продукції, які відповідатимуть стандартам Європейського Союзу, а також працюватимуть над розширенням ринків збуту в Європі та інших частинах світу; зростання капітальних інвестицій відбуватиметься вкрай повільними темпами, кардинально не впливаючи на зміну ситуації в економіці області, необхідна експертна оцінка ймовірного негативного впливу від впровадження проекту Плану заходів на складові навколишнього середовища відповідно до переліку факторів, прийнятих з точки зору доцільності застосування саме до проекту Плану заходів.

Експертні висновки СЕО з впливу затвердження проекту Плану заходів на

існуючі тенденції щодо скорочення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря; збереження наявного рівня чи зменшення забруднення поверхневих, підземних вод та джерел водопостачання області; збільшення розробок схем землеустрою та ТЕО використання і охорони земель та впровадження таких заходів з охорони земель та відновлення родючості ґрунтів як розробка проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь, створення захисних лісових насаджень, полезахисних лісових смуг, будівництво земляних валів (валів-рівчаків, валів-терас, валів-доріг), водоскидних споруд, лотків, перепадів, загат тощо, створення протиерозійних ставків–мулонакопичувачів, берегоукріплення для захисту сільгоспугідь; цілей і завдань, що передбачають зменшення утворення ТПВ, удосконалення управління безпечним поведінням з відходами; техногенної та екологічної безпеки, в т. ч. ситуацій на об'єктах, що становлять підвищену екологічну небезпеку, що буде сприяти поліпшенню стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я представлена в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5. Ймовірні наслідки впливу на довкілля і здоров'я населення проекту Плану заходів

№ з/п	Вплив	Рівень та спрямованість впливу
1. Повітря. Чи може реалізація проекту Плану заходів спричинити		
1.	Збільшення кількості викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?	+
2.	Збільшення кількості викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?	+
3.	Погіршення якості атмосферного повітря?	+
4.	Появу джерел неприємних запахів?	+
5.	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?	–
2. Водні ресурси. Чи може реалізація проекту Плану заходів спричинити		
6.	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води або ж погіршення якості поверхневих вод?	+
7.	Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту?	–
8.	Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти?	+
9.	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?	+
10.	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону?	+
11.	Зменшення обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?	–
12.	Забруднення підземних водоносних горизонтів?	–
13.	Зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населення?	–
14.	Появу для людей і матеріальних об'єктів загроз пов'язаних з водою, наприклад, паводків або підтоплення?	–
3. Земельні ресурси. Чи може реалізація проекту Плану заходів спричинити		

15.	Погіршення структури земельного фонду, чинної або планованої практики використання земель?	—
16.	Конфлікти з прийнятими екологічними планами або цілями громади, яка мешкає на території впровадження ініціативи?	— =
17.	Конфлікт з прийнятим генеральним планом територіального розвитку?	— =
4. Відходи. Чи може реалізація проекту Плану заходів спричинити		
18.	Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів?	+
19.	Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки?	+
20.	Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки?	+
21.	Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами?	—
22.	Утворення або накопичення радіоактивних відходів?	—
23.	Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?	+
5. Природні ресурси. Чи може реалізація Плану заходів спричинити		
24.	Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу?	+
6. Населення. Чи може реалізація Плану заходів спричинити		
25.	Зміни в розміщенні, розповсюдженні, щільності або рівні відтворення населення на будь-якій території?	—
26.	Створення можливостей для зменшення чисельності населення порівняно з чисельністю населення, яке зараз проживає на території планованої стратегічної ініціативи?	—
27.	Зменшення забезпечення населення житлом або виникнення нових потреб у житлі?	—
7. Здоров'я населення. Чи може реалізація Плану заходів спричинити		
28.	Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей (за винятком ментальних)?	—
29.	Потрапляння людей під вплив потенційних загроз для здоров'я?	—
8. Рекреація та ПЗФ. Чи може реалізація Плану заходів спричинити		
30.	Будь-який вплив на кількість або якість існуючих рекреаційних можливостей?	—
31.	Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?	—
9. Культура. Чи може реалізація Плану заходів спричинити		
32.	Зміни або руйнування місць археологічних знахідок?	—
33.	Фізичний або естетичний вплив на історичні споруди чи об'єкти?	—
34.	Фізичні зміни, які могли б вплинути на унікальні етнічні культурні цінності?	—
10. Екологічне управління і моніторинг. Чи може реалізація Плану заходів спричинити		
35.	Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?	—
36.	Погіршення екологічного моніторингу?	—
37.	Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?	—
38.	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?	—

ймовірно так +, напевно так ++, ймовірно ні —, напевне ні —

Джерело: власні напрацювання

За результатами оцінки можливого негативного впливу на довкілля проекту Плану заходів можна зробити висновок, що незатвердження Плану заходів призведе до збереження існуючих тенденцій щодо техногенної та екологічної безпеки в

області, в тому числі ситуацій на об'єктах, що становлять підвищену екологічну небезпеку, що буде сприяти погіршенню умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я через викиди забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел; водовідведення з комунальних мереж водовідведення з підприємств, освітніх закладів, закладів первинної медицини, спортивних споруд, від населення; джерела неприємних запахів комунальної інфраструктури; зміни в кількості видів рослин або чисельності будь-якого виду рослин (включаючи дерева, кущі, трав'яні та водні рослини) та зменшення кількості будь-яких унікальних, рідкісних або зникаючих видів рослин (зокрема, видів, занесених до Червоної книги України) внаслідок рекреації та нерегульованого туризму тощо.

4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).

Збереження ландшафтного та біотичного різноманіття Вінницької області забезпечується особливим режимом на територіях 433-х об'єктів природно-заповідного фонду (43 - загальнодержавного значення, з них 1 національний природний парк «Кармелюкове Поділля» та 390 - місцевого значення, з них 4 регіональних ландшафтних парки), площею 60218,49 га, що складає 2,27% від площі області, структура якого наведена в табл. 4.1.

На території національного природного парку з урахуванням природоохоронної, оздоровчої, наукової, рекреаційної, історико-культурної та інших цінностей природних комплексів та об'єктів, їх особливостей встановлюється диференційований режим щодо його охорони, відтворення та використання згідно з функціональним зонуванням: заповідна зона; зона регульованої рекреації; зона стаціонарної рекреації; господарська зона.

На території зони регульованої рекреації, стаціонарної рекреації та господарської зони забороняється будь-яка діяльність, яка призводить або може призвести до погіршення стану навколишнього природного середовища та зниження рекреаційної цінності території національного природного парку.

Зонування території національного природного парку, рекреаційна та інша діяльність на його території проводяться відповідно до Положення про національний природний парк та Проекту організації території національного природного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, при цьому діяльність національного природного парку спрямовується на доведення площі заповідної зони національного природного парку до рівня не менше 20 % загальної площі.

Забороняється проведення рубок головного користування та всіх видів

поступових та суцільних рубок, вирубування дуплястих дерев, а також добування піску та гравію в річках та інших водоймах у заповідній зоні національних природних парків.

Зменшення заповідної зони не допускається, на її межах встановлюються спеціальні знаки, а дороги, що ведуть у заповідну зону, перекриваються шлагбаумами.

Таблиця 4.1. Структура природно-заповідного фонду області

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ						% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	Загальнодержавного значення		місцевого значення		разом		
	Кількість	площа, га	Кількість	площа, га	Кількість	площа, га	
Нац. природні парки	1	20203,4	-	-	1	20203,4	30,3
Рег. ландшафтні парки	-	-	4	18468,38	4	18468,38	27,7
Заказники, усього	21	13563,7	139	11956,3283	160	25520,0283	38,2
у тому числі:							
ландшафтні	4	1208	59	3896,055	63	5104,055	7,6
лісові	1	295	6	87	7	382	0,57
ботанічні	14	7969	50	5403,45	64	13372,45	20,0
загальнозоологічні	2	4091,7	2	630,3	4	4722,0	7,1
орнітологічні	-	-	5	485,9633	5	485,9633	0,7
ентомологічні	-	-	1	13,3	1	13,3	0,02
гідрологічні	-	-	16	1440,26	16	1440,26	2,2
Пам'ятки природи	10	322	190	707,0	200	1029,0	1,5
у тому числі:							
комплексні	2	143	5	280,1	7	423,1	0,6
ботанічні	2	12,5	104	294,64	106	307,14	0,5
зоологічні	2	69	4	77,8	6	146,8	0,2
гідрологічні	-	-	60	1,11	60	1,11	0,0
геологічні	4	97,5	16	53,35	19	222,8	0,3
Заповідні урочища	0	0	30	735,20	30	735,20	1,1
Ботанічні сади	0	0	0	0,0	0	0,0	0,0
Дендрологічні парки	0	0	1	10,0	1	10,0	0,0
Парки-пам'ятки	11	401,70	26	383,4354	37	785,1354	1,2
РАЗОМ	43	34490,80	390	32250,3437	433	66741,1437	100,0

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Вінницькій області у 2023 р. – 192 с. іл

В басейнах найбільших річок області Південний Буг, Дністер та Мурафа створені регіональні ландшафтні парки, їх території є важливими елементами екологічної мережі, мають багатий рослинний і тваринний світ, унікальні ландшафтні комплекси та рідкісні історико-культурні пам'ятки:

Регіональний ландшафтний парк «Мурафа» - створений у середній та нижній ділянці р. Мурафа на території Могилів-Подільського району;

Регіональний ландшафтний парк «Середнє Побужжя» - створений у межах річкової долини р. Південний Буг на території Вінницького району;

Регіональний ландшафтний парк «Дністер» - створений на території Могилів-Подільського району;

Регіональний ландшафтний парк «Немирівське Побужжя» - створений у межах річкової долини р. Південний Буг на території Вінницького району.

На території регіональних ландшафтних парків з урахуванням природоохоронної, оздоровчої, наукової, рекреаційної, історико-культурної та інших цінностей природних комплексів та об'єктів, їх особливостей проводиться зонування з урахуванням вимог, встановлених для територій національних природних парків.

Проекти організації територій регіональних ландшафтних парків, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів і порядок його реалізації затверджуються державним органом, який прийняв рішення про організацію парку.

Так як найбільшу частку природно-заповідного фонду Вінницької області займають заказники, то необхідно зазначити, що на їх територіях забороняються рубки головного користування, суцільні, прохідні, лісовідновні та поступові рубки, видалення захаращеності, а також полювання та інша діяльність, що суперечить цілям і завданням, передбаченим положенням про заказник.

Власники або користувачі земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів, оголошених заказником, беруть на себе зобов'язання щодо забезпечення режиму їх охорони та збереження.

Землі природно-заповідного фонду Вінницької області, а також землі територій та об'єктів, що мають особливу екологічну, наукову, естетичну, господарську цінність і є відповідно об'єктами комплексної охорони, належать до земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного або історико-культурного призначення.

На землях природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного або історико-культурного призначення забороняється будь-яка діяльність, яка негативно впливає або може негативно впливати на стан природних та історико-культурних комплексів та об'єктів чи перешкоджає їх використанню за цільовим призначенням.

Межі територій та об'єктів природно-заповідного фонду встановлюються в натурі відповідно до законодавства. До встановлення меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду в натурі їх межі визначаються відповідно до проектів створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

На використання земельної ділянки або її частини в межах природно-заповідного фонду може бути встановлено обмеження (обтяження) в обсязі, передбаченому законом або договором, яке підлягає державній реєстрації і діє протягом строку, встановленого законом або договором.

Завдані внаслідок обмеження (обтяження) у землекористуванні втрати відшкодовуються в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Для забезпечення необхідного режиму охорони природних комплексів та об'єктів природних заповідників, запобігання негативному впливу господарської діяльності на прилеглих до них територіях устанавлюються охоронні зони.

Розміри охоронних зон визначаються відповідно до їх цільового призначення на основі спеціальних обстежень ландшафтів та господарської діяльності на прилеглих територіях.

Режим охоронних зон територій та об'єктів ПЗФ визначається з урахуванням характеру господарської діяльності на прилеглих територіях, на основі оцінки її впливу на довкілля.

Зростає перелік видів судинних рослин, водоростей, грибів мохів, лишайників та представників фауни Вінницької області, яким загрожує небезпека.

Потужним фактором зміни довкілля стали глобальні зміни клімату, що відбуваються внаслідок дії антропогенних чинників та можуть негативно впливати на економіку: наприклад, через падіння родючості ґрунтів – на сільське господарство, через зменшення рибних запасів – на рибне господарство, через зміни температур та кількості опадів – на туристичну галузь тощо.

У жовтні 2010 року в Нагої (префектура Аїті, Японія) був прийнятий переглянутий і оновлений Стратегічний план зі збереження та сталого використання біорізноманіття, концепцією якого є світ, який «живе у гармонії з природою».

Одним з важливих напрямів подальшої діяльності у сфері збереження біорізноманіття в області залишається впровадження вище зазначеного Стратегічного плану з біорізноманіття, зокрема, в частині включення питань збереження біорізноманіття в галузеві національні та місцеві стратегічні документи розвитку та просторового планування, зменшення навантаження на біорізноманіття, здійснення заходів з відновлення екосистем, забезпечення використання біоресурсів у сталий спосіб, проведення оцінки цінності біорізноманіття та прийняття рішень на основі надійних наукових даних і обережного підходу.

Виходячи одночасно з того, що:

- ПЗФ Вінницької області включає 433 об'єкти (43 загальнодержавного значення, з них 1 національний природний парк та 390 місцевого значення, з них 4 регіональних ландшафтних парки), загальною площею 60218,49 га, що складає 2,27% від площі області, мета і завдання яких передбачають збереження видів флори та фауни, яким загрожує небезпека,

- територія Вінницької області включає природні регіони з унікальними екосистемами, річкові екосистеми, широтні та меридіальні природні коридори, що забезпечують природні зв'язки зонального характеру, які відіграють важливу регіональну й міжрегіональну біокомунікативну роль в системі об'єктів водного та прибережно-водного середовища, об'єднуючи відповідні типи водних, прибережних та евтрофно-болотних типів оселищ, шляхи міграції численних видів рослин і тварин, екологічні ядра, регіональні екокоридори, які формують екомережу України;

- Вінницька область включає об'єкти Смарагдової мережі;
- створення мережі Емеральд є підготовкою України до євроінтеграції та переходу на європейське екологічне законодавство;
- на території області розташовані збережені природні комплекси ВБУ

міжнародного значення (Рамсарські угіддя),

у випадку незатвердження проекту Плану заходів погіршення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із створенням та функціонуванням природоохоронних територій не очікується, а у випадку затвердження прогнозується поліпшення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із створенням та функціонуванням природоохоронних територій.

5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються проекту документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування.

Національні екологічні цілі визначені Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 року №2697-VIII на основі:

- Базового плану адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базового плану апроксимації), затвердженого Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 17 грудня 2012 року №659,
- Економічної частини «Угоди про асоціацію між Україною та ЄС», підписаної 27 червня 2014 року, що передбачає наближення законодавства України до законодавства ЄС з питань довкілля,
- Національної доповіді 2017 року «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає базові показники для досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР),
- Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20 березня 2018 року (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, №16, ст. 138).

В «Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року» визначено 5 пріоритетних стратегічних цілей.

В СЕО проаналізована відповідність проекту Плану заходів стратегічним цілям Державної екологічної політики на період до 2030 року, які здебільшого нейтральні до них, або узгоджуються з ними, або мають сильну узгодженість (табл. 5.1).

Таблиця 5.1. Узгодженість стратегічних цілей проекту Плану заходів стратегічним цілям державної екологічної політики України на період до 2030 року

Проекти Плану заходів з реалізації Стратегії	Стратегічні цілі Державної екологічної політики				
	Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва	Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України	Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України	Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення	Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління
Стратегічна ціль 1. Конкурентоздатний регіон на основі інноваційного та сталого розвитку					
Оперативна ціль 1.1. Модернізація транспортно-логістичної інфраструктури					
1.1.1. Капітальний ремонт автомобільних доріг загального користування державного значення та штучних споруд на них	0	0	0	0	0
1.1.1. Капітальний ремонт автомобільних доріг загального користування місцевого значення та штучних споруд на них	0	0	0	0	0
1.1.2. Реконструкція будівлі аеровокзалу КП «Аеропорт Вінниця» на території Вінницької міської територіальної громади	0	0	0	0	0
1.1.2. Реконструкція аеродрому КП «Аеропорт Вінниця» на території Гавришівської сільської ради Вінницького району, Вінницької області	0	0	0	0	0
1.1.2. Нове будівництво адміністративно-технічної будівлі з аеродромно-диспетчерською вежею КП «Аеропорт Вінниця»	0	0	0	0	0
1.1.2. Реконструкція інженерних мереж та споруд аеровокзалу КП «Аеропорт Вінниця»	0	0	0	+	0
1.1.3. Будівництво прикордонного	0	+	0	0	0

мостового переходу через річку Дністер на українсько-молдовському державному кордоні в районі населених пунктів Ямпіль – Косеуць					
1.1.3. Будівництво, реконструкція та заходи з утримання пунктів пропуску через державний кордон	0	+	0	0	0
Оперативна ціль 1.2. Розвиток індустрії лікування та оздоровлення					
1.2.1. Розвиток трансплантології	0	0	0	0	0
1.2.2. Розширення реабілітаційних послуг в закладах спроможної мережі	0	0	0	0	0
Оперативна ціль 1.3. Розвиток агропромислового виробництва					
1.3.1. Підтримка розвитку плодоовочівництва в рамках реалізації проєкту «Німецько-український фаховий діалог із сталого розвитку сектору плодоовочівництва»	+	0	0	0	0
1.3.1. Стимулювання діяльності особистих селянських та фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та інших суб'єктів господарювання на селі	+	0	0	0	0
1.3.1. Стимулювання розвитку мікро- та малого аграрного підприємництва, в тому числі крафтового	+	0	0	0	0
1.3.2. Сприяння підвищенню кваліфікації фахівців аграрного сектору, в тому числі в рамках реалізації проєкту "Відновлення зростання точного	0	+	0	+	0

землеробства в постконфліктній Україні та перехідній Грузії (ReGrow)"					
1.3.3. Сприяння проведенню заходів щодо відновлення ґрунтів відповідно до Програми надзвичайного відновлення ґрунтів України за сприяння Японської агенції міжнародного співробітництва.	+	+	+	+	0
1.3.4. Розбудова сільськогосподарського дорадництва в територіальних громадах Вінниччини.	0	0	0	+	0
1.3.4. Створення науково-просвітницького центру «АГРО КЕМПА».	0	0	0	+	0
1.3.4. Сприяння інклюзивному аграрному розвитку громад Вінниччини	0	0	0	+	0
1.3.5. Підтримка розвитку рибного господарства у Вінницькій області	0	0	0	0	0
Оперативна ціль 1.4. Інноваційний розвиток регіону					
1.4.1. Встановлення сонячних електростанцій (СЕС) на дахах державних установ, закладів освіти, лікарень, адміністративних будівель, комунальних підприємств	+	++	0	++	+
1.4.2. Сприяння розширенню мережі індустріальних парків, облаштуванню їх інфраструктури	+	0	0	0	0
1.4.2. Реконструкція будівлі для розміщення «Вінницького інноваційно-технологічного парку» по вул. 600- річчя, 21 в м.Вінниця, літ. А»	+	0	0	0	0

1.4.2. Створення центру досліджень та розробки технологій на базі Вінницького технологічного університету ІНТІТА	+	0	0	0	0
1.4.2. Підтримка розвитку кластерів у Вінницькій області	+	0	0	0	0
1.4.2. Підтримка інвестиційних пропозицій з розвитку мультимодальних перевезень	+	0	0	0	0
Оперативна ціль 1.5. Зміцнення конкурентоспроможності регіональних виробників на внутрішніх та зовнішніх ринках, в тому числі у вимірах зеленого переходу					
1.5.1. Сприяння підвищенню компетенцій суб'єктів господарювання для ефективної роботи на зовнішніх ринках, в т. ч. у сфері відповідності продукції директивам Європейського зеленого курсу	0	0	0	0	0
1.5.1. Сприяння обізнаності бізнесу щодо можливостей залучення додаткового фінансування на реалізацію інвестиційних проєктів та підтримку експорту	0	0	0	0	0
1.5.2. Інтенсифікація міжнародного територіального співробітництва з фокусом на економічну співпрацю та реалізацію спільних проєктів і програм	0	0	0	0	0
1.5.2. Стимулювання використання потужностей та трудових ресурсів підприємств, установ усіх форм власності з метою задоволення потреб оборони, в т. ч. у виробництві будівельних матеріалів	0	0	0	0	0

Стратегічна ціль 2. Регіон ефективного урядування та спроможних громад					
Оперативна ціль 2.1. Розвиток електронного урядування та цифровізації					
2.1.1. Підтримка та розвиток геоінформаційної системи управління та містобудівного кадастру Вінницької області	0	0	+	+	+
2.1.2. Створення інфраструктури підтримки органів місцевого самоврядування та системи захисту інформації (комунального підприємства з питань цифровізації області)	0	0	0	0	0
2.1.2. Впровадження системи інформатизації та кібербезпеки у Вінницькій обласній Раді	0	0	0	0	0
2.1.3. Висвітлення діяльності органів місцевої влади, оприлюднення оперативної інформації про події, що відбуваються в регіоні	+	+	0	+	0
Оперативна ціль 2.2. Посилення міжсекторного, міжрегіонального партнерства та інституційної спроможності регіонального та місцевого рівня					
2.2.1. Проведення тренінгових програм для Сторін соціального діалогу та інститутів громадянського суспільства, фахівців, відповідальних за комунікацію з громадськістю в територіальних громадах	+	0	0	0	0
2.2.1. Проведення щорічного обласного форуму з питань розвитку громадянського суспільства "Я зміню"	+	0	0	0	0
2.2.2. Проєкт щодо інституційного розвитку та трансформації АРР в межах підтримки Швейцарсько-українським проєктом	0	0	0	0	0

“Згуртованість та регіональний розвиток України”, UCORD					
Оперативна ціль 2.3. Підвищення економічної спроможності громад					
2.3.1. Створення інформаційних пунктів підприємця в центрах надання адміністративних послуг області	+	0	0	0	0
2.3.2. Сприяння створенню виробничих потужностей з виробництва альтернативних видів палива	+	+	0	+	+
Оперативна ціль 2.4. Підвищення доступності базових послуг для населення					
2.4.1. Будівництво (нове будівництво, реконструкція, капітальний ремонт) водозабірних споруд (свердловин, каптажів, поверхневих водозаборів) із застосуванням новітніх технологій та обладнання; будівництво (нове будівництво, реконструкція, капітальний ремонт) водопровідних мереж, локальних водопроводів, групових водопроводів, магістральних водопроводів	+	+	+	+	0
2.4.2. Покращення матеріально-технічної бази комунальних підприємств	0	+	0	0	0
2.4.3. Розбудова та модернізація мережі центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) Вінницької області	0	0	0	0	0
2.4.4. Капітальний ремонт входної групи з влаштуванням зовнішнього підйомника для осіб з інвалідністю	+	0	0	0	0

та інших маломобільних груп населення, в тому числі для внутрішньо переміщених (евакуйованих) осіб Тиврівського обласного будинку-інтернату для осіб з інвалідністю та осіб похилого віку					
2.4.4. Реконструкція будівлі медичного корпусу КУ «Брацлавський психоневрологічний будинок-інтернат»	+	0	0	0	0
Оперативна ціль 2.5. Створення сприятливого та безпечного середовища, для дітей та молоді, посилення їх життєстійкості та української ідентичності					
2.5.1. Створення умов для надання якісних та доступних освітніх послуг	+	0	0	0	0
2.5.2 Організація та проведення заходів у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності	0	0	0	0	0
2.5.2 Організація та проведення заходів у сфері молодіжної політики	0	0	0	0	0
2.5.2 Покращення матеріально-технічної бази дитячо-молодіжного простору для ВПО при Публічній бібліотеці Крижопільської селищної ради	0	0	0	0	0
Стратегічна ціль 3. Регіон сталого гуманітарного розвитку					
Оперативна ціль 3.1. Підтримка ветеранів війни, членів їхніх сімей, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць, внутрішньо переміщених осіб та сприяння поверненню вимушених переселенців з області					
3.1.1. Забезпечення надання соціальної підтримки ветеранів війни та членів їхніх сімей, зокрема соціальної адаптації, фізичного супроводу осіб, що мають порушення опорно-рухового апарату та	0	0	0	0	0

пересуваються на кріслах колісних					
3.1.2. Розвиток мережі ветеранських просторів у територіальних громадах області	0	0	0	0	0
3.1.3. Підтримка внутрішньо переміщених осіб у соціальній та економічній інтеграції у суспільство, в тому числі щодо забезпечення житлом	0	0	0	0	0
Оперативна ціль 3.2. Формування людиноорієнтованої системи охорони здоров'я					
3.2.1. Модернізація центрів та структурних підрозділів КНП «Вінницька обласна клінічна лікарня імені М. І. Пирогова Вінницької обласної Ради»: Реконструкція першого поверху будівлі корпусу № 17 для розташування Центру термічної травми та пластичної хірургії ; Реконструкція приймального відділення хірургічного корпусу; Реконструкція будівлі перинатального центру	0	0	0	0	0
3.2.1. Покращення матеріально-технічної бази Комунального некомерційного підприємства «Вінницька обласна клінічна психоневрологічна лікарня ім. акад. О. І. Ющенка Вінницької обласної Ради»: Ремонт (реставраційний) будівлі (Літера А) з влаштуванням рентген-операційних в частині приміщень (пам'ятка архітектури та містобудування місцевого значення «Комплекс споруд психіатричної лікарні» – охоронний № 20-М); Ремонт (реставраційний) будівлі (Літера Б-харчоблок, пральня) (пам'ятка архітектури та містобудування місцевого значення «Комплекс	0	0	0	0	0

споруд психіатричної лікарні – охоронний № 20-М)					
3.2.1. Покращення матеріально-технічної бази Комунального некомерційного підприємства Вінницької обласної Ради «Клінічний Центр інфекційних хвороб»: Реконструкція будівлі літ. В з розміщення приймального відділення, відділення інтенсивної терапії та реанімації, (І черга). Коригування.	0	0	0	0	0
3.2.1. Покращення матеріально-технічної бази КНП "Подільський регіональний центр онкології Вінницької обласної Ради": Реконструкція будівлі радіології (радіологічне (променевої терапії) відділення та відділення радіонуклідної діагностики) (коригування); Реконструкція будівлі цитологічного відділення з надбудовою 2-го поверху	0	0	0	0	0
3.2.1. Облаштування захисних споруд цивільного захисту в закладах охорони здоров'я: Нове будівництво захисної споруди цивільного захисту сховище комунального некомерційного підприємства «Вінницька обласна дитяча клінічна лікарня Вінницької обласної Ради». Нове будівництво захисної споруди цивільного захисту сховище комунального некомерційного підприємства «Подільський регіональний центр онкології Вінницької обласної Ради» Реконструкція захисної споруди цивільного захисту (протирадіаційне	0	0	0	0	0

укриття № 02299) в будівлі хірургічного корпусу для укриття пацієнтів і персоналу (в т.ч. реабілітаційного відділення) КНП «Тульчинська центральна районна лікарня» Тульчинської міської ради					
3.2.1. Покращення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я області: Реконструкція даху з утепленням фасадів будівлі головного корпусу КНП «Жмеринська ЦРЛ»; Капітальний ремонт частини приміщень 3-го поверху у хірургічному відділенні та сходових клітин будівлі головного корпусу КНП «Жмеринська ЦРЛ»; Заміна покрівлі та утеплення стаціонарного корпусу КНП Шаргородської міської лікарні"; Реконструкція приміщень відділення невідкладної (екстреної) медичної допомоги (приймального відділення) І поверху хірургічного корпусу Комунального некомерційного підприємства «Тульчинська центральна районна лікарня» Тульчинської районної ради. Коригування І. 2 черга; Капітальний ремонт будівлі «Д» харчоблоку КНП «Хмельницька центральна лікарня» Хмельницької міської ради (в т.ч. з виготовленням проектно – кошторисної документації та проведенням її експертизи); Капітальний ремонт будівлі із здійснення заходів з енергозбереження амбулаторії загальної практики сімейної медицини с.Новожи́вотів, КНП «Оратівський	0	0	0	0	0

ЦПМСД»					
3.2.2. Навчання кадрового складу фахівців відповідно до вимог нормативно-правової бази	0	0	0	0	0
3.2.3. Створення Центру ментального здоров'я в Комунальному некомерційному підприємстві «Вінницька обласна клінічна психоневрологічна лікарня ім. акад. О. І. Ющенка Вінницької обласної Ради»: Ремонт (реставраційний) центру ментального здоров'я в частині приміщень будівлі (Літера А) (пам'ятка архітектури та містобудування місцевого значення «Комплекс споруд психіатричної лікарні» – охоронний № 20-М)	0	0	0	0	0
Створення/розвиток реабілітаційних відділень в закладах спроможної медичної мережі: Реконструкція корпусу № 7 (літ. № 1) обласної лікарні імені Пирогова М. І. під центр медичної реабілітації та фізіотерапії; Реконструкція приміщень першого поверху прибудови літери «А5-4», «А6-4» зі створення відділення реабілітації КНП «Вінницька обласна дитяча клінічна лікарня Вінницької обласної Ради»; Реконструкція будівлі реабілітаційного відділення, відділення відновного лікування та профілактики професійної захворюваності КП «Ладизинська міська	0	0	0	0	0

лікарня» Ладизинської міської ради Гайсинського району					
3.2.3. Розвиток реабілітаційної допомоги в закладах охорони здоров'я : Реконструкція спального корпусу Хмельницької обласної фізіотерапевтичної лікарні (проект потребує коригування з виділенням I черги); Нове будівництво трьох модульних корпусів та бомбосховища Вінницького обласного медичного центру реабілітації дітей.	0	0	0	0	0
3.2.4. Підвищення кваліфікації фахівців з реабілітації та ментального здоров'я комунальних медичних закладів	0	0	0	0	0
Оперативна ціль 3.3. Розвиток професійної освіти					
3.3.1. Створення навчально-практичних центрів та центрів професійної досконалості, як осередків інноваційних технологій	0	0	0	0	0
3.3.2. Створення умов для доступності освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти	+	0	0	0	0
Оперативна ціль 3.4. Розвиток регіональної інфраструктури фізичної культури і спорту					
3.4.1. Реконструкція Вінницької обласної спеціалізованої дитячо-юнацької школи олімпійського резерву з веслування ім. Ю.Рябчинської в м.Вінниці	0	0	0	0	0
3.4.1. Капітальний ремонт споруди	0	0	0	0	0

цивільного захисту по вул. Л. Лук'яненка (Ватутіна), 14/2 в м.Вінниці					
3.4.1. Реконструкція стадіону КЗ Барська районна дитячо-юнацька спортивна школа «Колос», по вул. Комарова, 2 у м. Бар, Вінницької області	0	0	0	0	0
3.4.2. Будівництво багатофункціональних спортивних майданчиків з урахуванням інклюзивного та гендерного аспекту, зокрема в Дашівській, Шаргородській і Хмільницькій територіальних громадах	0	0	0	0	0
3.4.3. Формування матеріально-технічної бази для забезпечення розвитку адаптивного спорту шляхом придбання необхідного обладнання та інвентаря	0	0	0	0	0
Оперативна ціль 3.5. Збереження, поширення культурної спадщини та розвиток туризму					
3.5.1. Реставрація пам'ятки архітектури національного значення “Башта та мур” (охоронний номер 55/3) по вул. Мури, 1 м. Вінниця. Протиаварійні та невідкладні консерваційні роботи	0	0	0	0	0
3.5.1. Ремонт (реставраційний) частини фасаду пам'ятки архітектури місцевого значення (охор. №12-Вн) «Музично-драматичний театр ім. Садовського»	0	0	0	0	0
3.5.1. Розвиток малих територій через синергію культури і туризму	0	0	0	0	0
3.5.2. Розвиток креативних індустрій та стартапів у сфері культури	0	0	0	0	0

3.5.2. Створення арт-терапевтичного простору для ветеранів та військовослужбовців ЗСУ на базі відділу "Музей О. Луцишина" Вінницького обласного художнього музею	0	0	0	0	0
3.5.3. Цифровізація культурного і історичного надбання області	0	0	0	0	0
3.5.4. Реставрація головного корпусу пам'ятки містобудування та архітектури державного значення «Палац» 1757 р. (охоронний № 59), Вінницька область, м.Тулечин, вул. Незалежності, 10	0	0	0	0	0
3.5.4. Реконструкція елементів благоустрою частини території пам'ятки містобудування та архітектури державного значення «Палац'», 1757 р. (охоронний №59); Вінницька область, м.Тулечин, вул. Незалежності, 19	0	0	0	0	0
3.5.4. Сприяння облаштуванню туристичної інфраструктури Подільського зоопарку ВОКСЛП «Віноблагроліс»	0	0	0	0	0
3.5.5. Маркетингова діяльність та промоція конкурентних туристичних продуктів	+	0	0	0	+
3.5.5. «Етно-туризм у с.Клембівці: жива історія та традиції»	+	0	0	0	+
Оперативна ціль 3.6. Забезпечення єдності та згуртованості в міжнаціональному та міжконфесійному середовищі					
3.6.1. Забезпечення ефективної реалізації мовних, освітніх, культурних та	0	0	0	0	0

інформаційних прав осіб, які належать до національних меншин (спільнот) та корінних народів України					
3.6.2. Забезпечення права на свободу совісті, релігії та об'єднання у релігійні організації; реалізація механізмів щодо гарантування рівних прав і свобод задля національної, громадської безпеки у релігійній сфері	0	0	0	0	0
Оперативна ціль 3.7. Посилення інституційної спроможності у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки					
3.7.1. Створення умов для надання якісних послуг з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки	0	0	0	0	0
3.7.2. Створення умов для підвищення рівня знань фахівців у всіх сферах дотичних до послуг з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки	0	0	0	0	0
Стратегічна ціль 4. Регіон безпечного середовища					
Оперативна ціль 4.1. Зміцнення кордонів, територіальної оборони та вдосконалення системи цивільного захисту					
4.1.1. Створення новітніх територіальної та місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення населення Вінницької області (далі – ТАСЦО, МАСЦО)	0	0	0	0	0
4.1.1. Нове будівництво місцевої автоматизованої системи централізованого оповіщення в населених пунктах Хмельницької міської територіальної громади Хмельницького району Вінницької області	0	0	0	0	0

4.1.1. Нове будівництво місцевої автоматизованої системи централізованого оповіщення в населених пунктах Дашівської селищної територіальної громади Гайсинського району Вінницької області	0	0	0	0	0
4.1.2. Створення місцевих пожежно-рятувальних підрозділів в територіальних громадах	+	0	0	0	0
4.1.3. Покращення рівня захисту населення територіальних громад в об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту	0	0	0	+	0
4.1.4. Експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування державного значення	0	0	0	0	0
4.1.4. Експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення	0	0	0	0	0
4.1.5. Підготовка громадян області до національного спротиву	0	0	0	0	0
4.1.5. Створення обласного центру підготовки громадян до національного спротиву та районних структурних підрозділів	0	0	0	0	0
4.1.5. Забезпечення системної планової та ефективної підготовки відповідних категорій населення області, які підлягають першочерговій підготовці та громадян, які мають бажання пройти відповідну підготовку до національного спротиву	0	0	0	0	0

4.1.6. Створення ефективної регіональної системи запобігання злочинам та правопорушенням на території області	0	0	0	0	0
4.1.7. Дообладнання лінії державного кордону в інженерному відношенні та виконання необхідних ремонтних робіт	0	0	0	0	0
Оперативна ціль 4.2. Забезпечення санітарного та екологічного благополуччя					
4.2.1. Забезпечення реалізації заходів із знешкодження непридатних та заборонених пестицидів та агрохімікатів шляхом запровадження екологічно безпечних технологій їх знешкодження	+	0	+	0	0
4.2.2. Оновлення матеріально-технічної бази для роздільного збору та перевезення побутових відходів в територіальних громадах області (спецавтотранспорт, контейнери)	++	+	+	0	0
4.2.2. Будівництво сміттесортувальної лінії (в області впроваджено роботу 6 сміттесортувальних ліній, прогнозний показник кількості таких ліній складає 7)	++	+	+	0	0
4.2.2. Будівництво заводу механіко-біологічного оброблення відходів (відповідно до Регіонального плану управління відходами Вінницької області до 2030 року, який схвалено розпорядженням обласної державної адміністрації від 28 грудня 2020 року № 827)	++	+	+	0	0
Оперативна ціль 4.3. Збереження ландшафтного та біологічного різноманіття					

4.3.1. Забезпечення створення нових або розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду	+	+	+	+	++
4.3.2. Встановлення меж існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду у природі; Переоформлення природоохоронної документації та передача під охорону територій та об'єктів природно-заповідного фонду	+	+	+	+	++
4.3.3. Підтримка та сприяння розвитку існуючих еколого-просвітницьких центрів, екологічних освітньо-виховних центрів, музеїв природи, візит-центрів на базі навчальних закладів, громадських організацій, установ природно-заповідного фонду; Проведення конференцій, семінарів, вебінарів, організація виставок, конкурсів, фестивалів та інших заходів з екологічної тематики	+	+	+	+	+
Оперативна ціль 4.4. Збереження та раціональне використання водних ресурсів					
4.4.1. Впорядкування технічного стану артезіанських свердловин та криниць, аналіз санітарного стану вод криниць загального користування	+	+	+	+	+
4.4.2. Будівництво і реконструкція очисних споруд та систем водовідведення	+	+	+	+	+
4.4.3. Організація конференцій, семінарів, вебінарів та інших заходів щодо раціонального	++	+	+	+	+

використання водних ресурсів; Проведення акцій із збереження належного екологічного стану водойм за участі учнівської молоді (розчистка джерел, прибирання прибережної території водойм тощо)					
---	--	--	--	--	--

Узгоджені +, сильна узгодженість ++, нейтральні 0, неузгоджені -, суперечать одна одній —

В проєкті Плану заходів врахована необхідність дотримання зобов'язань у сфері охорони довкілля, визначених правовими актами на міжнародному та державному рівнях, серед яких міжнародні обов'язки у сфері збереження та збалансованого використання біорізноманіття, згідно понад 50-и міжнародних багатосторонніх угод.

В Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року, затвердженій Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 року №1363-р, визначено 12 стратегічних цілей для підвищення рівня екологічної безпеки, зменшення впливів та наслідків зміни клімату в Україні:

- зменшення рівня промислового забруднення;
- створення ефективної системи хімічної безпеки;
- забезпечення раціонального використання природних ресурсів;
- досягнення «доброго» екологічного стану вод;
- забезпечення сталого лісоуправління та підвищення здатності лісових екосистем адаптуватися до змін клімату;
- створення правових та економічних підстав для запровадження ієрархії поводження з відходами;
- підвищення ефективності державної системи оцінки впливу на довкілля та державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- збереження біорізноманіття та забезпечення розвитку природно-заповідного фонду в Україні;
- посилення адаптаційної спроможності та стійкості соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату;
- стабілізація екологічної рівноваги на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м.Севастополі після відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону;
- включення заходів з екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату в національні, регіональні стратегії, плани управління річковими басейнами;
- підвищення обізнаності представників центральних і місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які уповноважені на прийняття рішень у сфері навколишнього природного середовища, з питань пом'якшення та адаптації до зміни клімату.

Проєкт Плану заходів зорієнтований також на забезпечення реалізації завдань

Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року (схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.09.2019 р. №688-р), яка включає наступні завдання:

1. Нарощення потенціалу зрошення та дренажу;
2. Модернізація міжгосподарських мереж;
3. Модернізація внутрішньогосподарських зрошувальних систем, яка передбачає модернізацію працюючих систем та відновлення працездатності пошкоджених, що не втратили свій ресурс;
4. Будівництво нових внутрішньогосподарських зрошувальних систем на міжгосподарських зрошувальних системах;
5. Відновлення дренажних систем у зоні осушення;
6. Модернізація працюючих дренажних систем;
7. Модернізація непрацюючих дренажних систем;
8. Відновлення дренажних систем у зоні зрошення.

Одним з чинників покращення якості атмосферного повітря є збереження та розвиток лісів. Проект Плану заходів зорієнтований також на забезпечення реалізації стратегічних цілей Державної стратегії управління лісами України на період до 2035 року (схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. 1777-р), яка визначає наступні стратегічні цілі:

1. Ефективне управління лісами;
2. Забезпечення екологічної стійкості;
3. Забезпечення вагомого внеску лісів в розвиток економіки;
4. Рекреація та відкрите суспільство;
5. Дослідження та освіта.

Водночас орієнтація проекту Плану заходів на підвищення енергоефективності області відповідає засадам Енергетичної стратегії України до 2050 року (схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2023 року №373-р).

Також проект Плану заходів узгоджується із основними засадами Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року (затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 року №443-р).

Вище наведений аналіз важливий не стільки з точки зору забезпечення реалізації стратегічних цілей проекту Плану заходів, скільки, виходячи з того, що завдання цих стратегічних цілей спрямовані на зменшення антропогенного навантаження на довкілля у майбутньому, а СЕО проекту Плану заходів виконується із припущення, що дані завдання будуть реалізовуватись належним чином.

Враховуючи результати аналізу можна зробити висновок, що проєкт Плану заходів відповідає встановленим на національному рівні цілям екологічної політики, враховує більшість з них і передбачає комплекс заходів, спрямованих на їх виконання.

6. Опис наслідків для довкілля, зокрема для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності – 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків.

Антропогенними чинниками змін в області є стан житлово-комунального господарства, хімічної промисловості, енергетики й транспорту, наявність потенційно небезпечних підприємств, нераціональне лісокористування. Активізація транскордонного співробітництва призвела до збільшення потоків транзитного автотранспорту, що став додатковим джерелом забруднення атмосфери.

Згідно даних Світового центру геоінформатики значення індикаторів усіх загроз екологічного характеру щодо якості повітря, питної води, техногенного навантаження на довкілля і внеску в зміну клімату для України не були критичними.

Одним з важливих антропогенних чинників є виснажлива експлуатація лісів, яка зумовлює зменшення лісистості, зменшення запасів лісів, зниження багатьох корисних функцій лісів. Вирубування завдає непоправної шкоди лісам.

Значним антропогенним чинником є вітрова та водна ерозія, які посилюють також нераціональне проведення осушувальних меліорацій, будівництво та експлуатація різного роду комунікацій, вирубка лісів, сільськогосподарське освоєння схилів.

Відповідно до Методичних рекомендацій зі здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування, затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10 серпня 2018 року №296, наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення – це будь-які ймовірні наслідки для флори і фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, безпеки життєдіяльності населення та взаємодії цих факторів. Вторинні наслідки для довкілля – це непрямі впливи на довкілля, які виникають під дією природних чи антропогенних чинників, що не передбачають прямого впливу на довкілля. Кумулятивні наслідки – це нагромадження в організмах людей, тварин, рослин отрути різних речовин внаслідок тривалого їх використання. Синергічні наслідки – це сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії двох або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту.

Визначені в проєкті Плану заходів завдання, які відповідають стратегічним та оперативним цілям Стратегії, дозволяють оцінити їх ймовірний вплив на стан довкілля, в тому числі здоров'я населення, в розрізі його окремих компонентів: атмосферного повітря, водних, земельних ресурсів, біорізноманіття та природоохоронних територій, управління відходами тощо. Загалом завдання зорієнтовані на відновлення транспортної інфраструктури, економічної активності, створення безпечових умов життєдіяльності населення на засадах збереження довкілля. Відтак у середньо- та довгостроковій перспективі їх реалізація не повинна мати негативного впливу на довкілля, в тому числі здоров'я населення, а навпаки

сприяти охороні і збереженню довкілля та покращенню здоров'я населення. Проте під час виконання окремих завдань проєкту Плану заходів можуть мати місце тимчасові короткотермінові негативні впливи на довкілля. Здебільшого до таких завдань належать завдання, пов'язані з відновленням, в т. ч. внаслідок завданої військовою агресією шкоди, та розвитком дорожньо-транспортної та інженерної інфраструктури, промислових підприємств (наприклад, під час будівництва/ремонту доріг тимчасового негативного впливу можуть зазнавати зокрема ґрунти, прилеглі території; розмінування може супроводжуватися вибухами, що спричинятиме негативний вплив на ґрунти; і т. п.). Загалом реалізація завдань, які можуть мати тимчасовий короткостроковий негативний вплив на компоненти довкілля, з високою ймовірністю буде супроводжуватися позитивними вторинними наслідками для здоров'я населення та його життєдіяльності, оскільки передбачає розвиток інфраструктури, в т. ч. доступності й мобільності тощо. Реалізація завдань проєкту Плану заходів не повинна спричинити появу вторинних негативних наслідків для довкілля та здоров'я населення.

Окремі завдання можуть чинити і триваліший (середньо- і довгостроковий) негативний вплив на компоненти довкілля – ґрунти, поверхневі води, біорізноманіття, природоохоронні території. Зокрема такі завдання пов'язані з формуванням безпекового середовища. Проте, з огляду на воєнну агресію РФ проти України, це вимушені заходи, які дозволять уберегти територію України та життя і здоров'я населення.

Впровадження комплексу реформ у сфері дерегуляції, податкового та митного законодавства, захисту прав інвесторів, стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності у поєднанні із системною роботою органів влади області щодо забезпечення інвестиційної привабливості регіону, створення на Вінниччині сприятливих умов для започаткування та ведення бізнесу, дасть можливість залучити в область значні обсяги інвестицій та суттєво підвищити ділову активність.

Це сприятиме забезпеченню інноваційного сценарію розвитку господарського комплексу – зростанню питомої ваги високотехнологічних інноваційних галузей: деревообробки та виробництва меблів, машинобудування, харчової промисловості. Проводитиметься технологічна модернізація ряду підприємств з виробництва будматеріалів та скловиробів, текстильної промисловості, машинобудування, продукція яких реалізується на європейських ринках.

Нові високотехнологічні виробництва створюватимуться в сільському господарстві, транспорті, зв'язку, ІТ-секторі, торгівлі. Розвиватиметься зайнятість в третинному секторі (індивідуальні креативні, публічні й цифрові проєкти).

Так як Вінниччина має недостатні потужності для переробки та довгострокового зберігання сільськогосподарської продукції, ця слабка сторона може бути нівельована за рахунок нарощення інвестицій після завершення військових дій, а також додаткових стимулів від зростання світового попиту на продукти харчування.

Зростання світового попиту на продукцію сільського господарства та

харчової промисловості стимулюватиме виробників підвищувати якість продукції та у подальшому впроваджувати стандарти Європейського Союзу до виготовленої в Україні продукції.

За рахунок прогнозованого розширення можливостей грантового фінансування потенційно може бути зменшений вплив таких слабких сторін, як: низький рівень розвитку виробничої кооперації суб'єктів МСБ, особливо у сільській місцевості.

Відновлення та розвиток інженерно-транспортної інфраструктури в рамках відповідних програм може мати позитивний вплив на Вінниччину, однією зі слабких сторін якої є низька якість автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення.

Екологічна ситуація на території області залишатиметься задовільною.

Проєкт Плану заходів спрямований на забезпечення комфортних і безпечних умов для життя населення області, має зменшити негативний вплив на довкілля і здоров'я населення.

Одним з важливих напрямів подальшої діяльності у сфері збереження біорізноманіття в області залишається впровадження Стратегічного плану зі збереження та сталого використання біорізноманіття, зокрема, в частині включення питань збереження біорізноманіття в галузеві національні та місцеві стратегічні документи розвитку та просторового планування, зменшення навантаження на біорізноманіття, здійснення заходів з відновлення екосистем, забезпечення використання біоресурсів у сталий спосіб, проведення оцінки цінності біорізноманіття та прийняття рішень на основі надійних наукових даних і обережного підходу, в тому числі і щодо територій Смарагдової мережі.

Тому, виходячи одночасно з того, що:

- Вінницька область включає об'єкти Смарагдової мережі;
- створення мережі Емеральд є підготовкою України до євроінтеграції та переходу на європейське екологічне законодавство;
- на території області розташовані збережені природні комплекси ВБУ міжнародного значення (Рамсарські угіддя),

у випадку затвердження проєкту Плану заходів прогнозується поліпшення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із створенням та функціонуванням зазначених природоохоронних територій.

За цим сценарієм, починаючи з 2025 року, передбачається динамічне зростання:

- валового регіонального продукту - на 3-4,5 відсотків у 2027 році;
- обсягу промислового виробництва - від 1,3 до 4,8 відсотків у 2027 році;
- валової продукції сільського господарства - до 6 відсотків у 2027 році;
- обсягу капітальних інвестицій - від 5 до 6,5 відсотків у 2027 році;
- обсягу експорту товарів - від 2 до 3 відсотків у 2027 році;
- середньомісячної заробітної плати - понад 13 відсотків у 2027 році.

Відповідно до Методичних рекомендацій зі здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування, затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10 серпня 2018 року №296,

наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення – це будь-які ймовірні наслідки для флори і фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, безпеки життєдіяльності населення та взаємодії цих факторів. Вторинні наслідки – це вигоди, які полягають у широкому залученні громадськості до прийняття рішень та встановлення прозорих процедур їх прийняття. Кумулятивні наслідки – це нагромадження в організмах людей, тварин, рослин отрути різних речовин внаслідок тривалого їх використання. Синергічні наслідки – це сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії двох або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту.

На території Вінницької області за умови дотримання та виконання захисних і охоронних заходів, що відповідають чинним нормативним вимогам, можливість виникнення кумулятивного впливу, який супроводжується негативними екологічними наслідками та понаднормативними викидами в атмосферне повітря, воду та ґрунти забруднюючих речовин, не очікується.

Зміна клімату і мікроклімату в результаті реалізації проєкту Плану заходів не очікується, оскільки відсутні причини, які спричиняють до їх зміни, а стратегічні цілі направлені на покращення екологічної ситуації.

Особливості кліматичних умов, які сприяють зростанню інтенсивності впливів планованої діяльності на навколишнє середовище, також відсутні.

Відтак настання синергічних наслідків також не очікується.

В результаті реалізації проєкту Плану заходів стан довкілля та умови життєдіяльності населення, стан його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу, не погіршиться, а, можливо зміниться в кращу сторону, з огляду на врахування екологічної складової в соціальному та економічному аспектах розвитку області.

Ймовірність того, що реалізація проєкту Плану заходів спричинить до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі собою будуть незначними, але в сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) негативний вплив на довкілля – відсутня.

Відтак, реалізація проєкту Плану заходів не супроводжуватиметься появою нових негативних наслідків для довкілля. Водночас реалізація усіх оперативних цілей проєкту Плану заходів сприятиме покращенню екологічної ситуації в Вінницькій області.

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проєкту документа державного планування.

Реалізація проєкту Плану заходів передбачає виконання заходів та проєктів, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією, енергозбереженням та раціональним використанням природних ресурсів, виконання яких - невід'ємна складова при створенні сприятливого в екологічному відношенні життєвого середовища. Проте під час виконання запланованих заходів та проєктів можливе виникнення деяких

негативних наслідків.

Серед завдань проєкту Плану заходів не передбачені такі, які могли б напругу спричиняти значний негативний вплив на довкілля. З тим, серед переліку завдань є такі, реалізації яким варто приділити більшу увагу з точки зору врахування екологічних вимог і критеріїв.

Так як в області нараховується 11 об'єктів Смарагдової мережі та водно-болотні угіддя міжнародного значення в долині річки Дністер, порядок розробки планів управління Смарагдовими територіями поки не передбачений національним законодавством і якісне управління Смарагдовими територіями буде можливе тільки після прийняття відповідного національного законодавства, при реалізації Плану заходів необхідно приділити увагу питанням запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків впливу на них. У випадку реалізації проєктів Плану заходів, які будь-яким чином могли би здійснювати вплив на об'єкти Смарагдової мережі, вони мають пройти оцінку впливу на довкілля до початку планової діяльності.

Так як Бернська конвенція обов'язкова для виконання в Україні, згідно її положень Україна має зобов'язання з охорони Смарагдових територій, в тому числі і щодо розробки менеджмент-планів управління об'єктами Смарагдової мережі. Таким чином, необхідно розробляти менеджмент-плани для них, а будь-які заходи, які загрожують Смарагдовим територіям, суперечать взятим зобов'язанням. При цьому будь-хто має право надати інформацію про загрози Смарагдовим територіям до Бернської конвенції, а державні органи влади зобов'язані усунути такі загрози.

На всіх етапах реалізації проєкту Плану заходів заплановані рішення здійснюватимуться у відповідності до норм і правил охорони навколишнього середовища і вимог екологічної безпеки, в тому числі Законів України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про охорону атмосферного повітря», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд України», «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про затвердження державних санітарних правил та норм захисту населення від впливу електромагнітного випромінювання», Водного кодексу України, Земельного кодексу України та інших законів, постанов та наказів.

Проєкт Плану заходів розроблений з урахуванням постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів» від 4 серпня 2023 року № 816, наказу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України «Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації» від 31 березня 2016 року №79, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 26 квітня 2016 року за №632/28762.

Враховуючи результати аналізу, можна зробити висновок, що проєкт Плану заходів не суперечить цілям екологічної політики, встановленим на національному рівні, та головним пріоритетам регіонального рівня; враховують більшість з них і

пропонують комплекс заходів, спрямованих на їх виконання.

8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки).

Проект Плану заходів розроблений на довгостроковий період і є плановим документом.

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації проекту Плану заходів вказує на те, що її реалізація негативно не вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси, біорізноманіття. Це означає, що проект Плану заходів спрямований на оптимістичний екологічно збалансований сценарій розвитку і не потребує розгляду альтернатив.

Під час підготовки Звіту про стратегічну екологічну оцінку визначено доцільність і прийнятність планованої діяльності і обґрунтування економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів щодо забезпечення безпеки довкілля.

У контексті стратегічної екологічної оцінки проекту Плану заходів може бути розглянутий і інший сценарій розвитку, - гіпотетичний інерційний, за яким проект Плану заходів не затверджується, та більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем з високою ймовірністю погіршать існуючу екологічну ситуацію.

Гіпотетичний інерційний сценарій пов'язаний із збереженням нинішнього стану області. Цей варіант виходить з того, що зміни практично не відбуватимуться. При цьому якісні показники розвитку будуть залишатись малорухомими. А це стримує процеси розвитку області. Реалізація гіпотетичного сценарію ілюструє значне загострення екологічних проблем, перешкоджаючих набуттю комфортних умов життя та добробуту населення.

Відтак за результатами аналізу визначено, що в рамках гіпотетичного інерційного сценарію подальший розвиток Вінницької області ускладнений і не призводить до покращення ситуації в області.

Натомість, у проекті Плану заходів розглянуто два сценарії можливого розвитку області, які є описом послідовності подій від теперішнього до майбутнього стану розвитку області, що ґрунтується на інерційних та стримано-оптимістичних припущеннях розвитку.

Інерційний сценарій розвитку формується за комплексу припущень, що тривалий у часі (горизонті планування) баланс зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на стан області як соціально-економічної системи залишається незмінним або може погіршуватися, з огляду на продовження війни, що не дозволяє сформувати стимули для розвитку країни, регіону, області. Відтак область рухається по інерції, суспільно-економічний стан країни не сприяє її розвитку.

Інерційний сценарій розвитку області впливатиме на довкілля та стан здоров'я

населення області, виходячи з того, що:

- військова агресія РФ триває, ситуація щодо вторгнення з боку республіки Білорусь залишається напруженою;
- до 2027 року кількість населення громади поступово скорочується; водночас спостерігається його «старіння»; ситуацію погіршуватимуть міграція населення за кордон, зокрема молодь залишає область в пошуках кращої життєвої перспективи;
- глобальні зміни клімату щораз загострюють екологічні проблеми;
- проблеми поводження з відходами не вирішуються, що також спричиняє погіршення екологічної ситуації в області;
- внаслідок постійних аварій систем водовідведення та недостатньої очистки збільшується обсяг забруднення поверхневих вод;
- продовжується нелегальна та неконтрольована вирубка лісів, що посилює руйнацію ґрунтів, атмосферного та шумового забруднення;
- погіршується стан здоров'я населення.

Стримано-оптимістичний сценарій розвитку області базується на припущеннях, за яких формуються більш сприятливі зовнішні (глобальні та національні) та внутрішні (ті, які область здатна створити самостійно) фактори впливу: область активно використовує власні сильні сторони (конкурентні переваги) та можливості з метою нівелювання ризиків, які виникають з огляду на умови суспільно-економічного розвитку країни.

Вплив стримано-оптимістичного сценарію на довкілля та стан здоров'я населення полягатиме в тому, що:

- до 2027 року чисельність населення в області поступово стабілізується, припиниться його «старіння»; інтенсивність міграційних процесів зменшиться, молодь отримає ширший вибір пропозицій щодо працевлаштування та рідше покидатиме область в пошуках кращої життєвої перспективи;
- на території області сформуються привабливі інвестиційні умови, в тому числі для високотехнологічних підприємств, а також підприємств сфери послуг;
- у сільських територіях налагодиться виробництво і переробка сільськогосподарської продукції; сформуються місцеві продуктові бренди; місцева продукція буде популяризуватися на фестивалях і святкуваннях, які стануть відомими у регіоні і приваблюватимуть щораз більше учасників;
- покращиться стан зелених насаджень, водойм та ґрунтів;
- буде проведено модернізацію мереж водопостачання та водовідведення;
- буде підвищено екологічну культуру мешканців;
- запроваджено систему роздільного сортування сміття у всіх населених пунктах;
- частина комунальних закладів будуть забезпечуватися енергією з відновлювальних джерел;
- покращиться стан здоров'я населення.

В основі проєкту Плану заходів закладено стримано-оптимістичний сценарій розвитку. Проєкт Плану заходів поряд з економічними та соціальними завданнями містить завдання «Покращення стану довкілля, формування екологічної культури

населення, впровадження заходів з адаптації до змін клімату, підвищення ефективності поводження з відходами», яке передбачає досягнення високих екологічних стандартів через формування екологічної свідомості у місцевих мешканців та забезпечення екологічної безпеки. Це означає, що проєкт Плану заходів не потребує альтернативних цілей та пріоритетів, а також альтернативних варіантів розвитку.

В інтересах ефективного розвитку області та підвищення якості життя її населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованого проєкту Плану заходів.

8.1. Нормативно-правова база проведення СЕО в Україні

Слід зазначити, що упродовж останнього десятиріччя СЕО застосовується у багатьох країнах світу. З 2001 року Стратегічна екологічна оцінка стала обов'язковою для держав-членів Європейського Союзу. Застосування СЕО в ЄС регулюється «Директивою 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище».

Основні положення Директиви 2001/42/ЄС стали основою для підготовки Протоколу про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо). Протокол про СЕО забезпечив розвиток СЕО у порівнянні з Директивою 2001/42/ЄС. Зокрема, він додав оцінку законодавчих актів, приділив значну увагу впливу на здоров'я населення та процедурі участі громадськості й консультацій із заінтересованими сторонами. Протокол про СЕО був ратифікований Верховною Радою України 01 липня 2015 року (№562-VIII).

До прийняття Закону «Про стратегічну екологічну оцінку» в Україні оцінка впливу господарської діяльності на довкілля забезпечувалась двома інструментами: оцінкою впливу на навколишнє середовище (ОВНС) та державною екологічною експертизою.

Проведення екологічної експертизи та ОВНС регулювалось законами України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991), «Про екологічну експертизу» (1995), «Про ратифікацію Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті» (1999) та Державними будівельними нормами України ДБН А.2.2-1-2003 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд» (2004).

Державна екологічна експертиза та ОВНС були спрямовані переважно на оцінку впливу на довкілля конкретних проєктів. Правда, Закон України «Про екологічну експертизу» (від 09 лютого 1995 року №45/95-ВР) відносив до об'єктів екологічної експертизи державні інвестиційні програми, проєкти схем розвитку і розміщення продуктивних сил, розвитку окремих галузей народного господарства, проєкти генеральних планів населених пунктів, схем районного планування тощо. Однак процедура такої експертизи не була чітко визначена.

Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 р.» від 28 лютого 2019 року №2697-VIII визначив засади нової екологічної політики України як частини реформ, що впроваджуються в процесі асоціації з ЄС. В цьому законі СЕО згадується в

основних принципах національної екологічної політики, інструментах реалізації національної екологічної політики та показниках ефективності Стратегії.

У 2012 році Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України (від 17 грудня 2012 року №659) затверджено «Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації)». Зокрема, відповідно до цього плану потрібно привести нормативно-правову базу України у відповідність до вимог «Директиви 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище».

Економічна частина «Угоди про асоціацію між Україною та ЄС», підписана 27 червня 2014 року, передбачає наближення законодавства України до законодавства ЄС з питань довкілля. Мова йде про те, що мало бути впроваджено 26 Директив і 3 Регламенти ЄС, у тому числі Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище.

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» ухвалений 20 березня 2018 року (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, №16, ст. 138) є основою для проведення стратегічної екологічної оцінки проєкту Плану заходів.

Законом визначено повноваження суб'єктів стратегічної екологічної оцінки, порядок проведення такої оцінки, транскордонні консультації та інформування про затвердження документа державного планування та моніторинг його виконання. Зокрема, чітко прописано етапи проведення стратегічної екологічної оцінки (стаття 9), а саме:

- 1) визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки;
- 2) складання звіту про стратегічну екологічну оцінку;
- 3) проведення громадського обговорення та консультацій;
- 4) врахування звіту про стратегічну екологічну оцінку, результатів громадського обговорення та консультацій;
- 5) інформування про затвердження документа державного планування;
- 6) моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Також закон визначає обсяг стратегічної екологічної оцінки (ст. 10) та дає характеристику звіту про СЕО (ст. 11).

8.2. Методологія проведення стратегічної екологічної оцінки проєкту Плану заходів.

Методологія СЕО проєкту Плану заходів включала шість етапів:

Етап 1 – підготовчий

Ухвалення рішення про проведення СЕО. Рішення щодо проведення СЕО було прийнято Вінницькою обласною державною – Вінницькою обласною воєнною адміністрацією.

Визначення кола органів влади, які братимуть участь у консультаціях. СЕО передбачає необхідність проведення консультацій з природоохоронними органами та органами охорони здоров'я, для чого відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» департаменту охорони здоров'я та реабілітації і управлінню розвитку територій та інфраструктури Вінницької обласної державної адміністрації була забезпечена можливість надати зауваження та пропозиції до проєкту Плану заходів та екологічного звіту з його СЕО.

Визначення кола заінтересованих сторін і необхідного ступеня залучення громадськості до участі та консультацій. Відповідно до Протоколу про СЕО для підвищення прозорості процесу СЕО, забезпечення можливості виявлення потенційного конфлікту цінностей різних соціальних груп, які потенційно можуть постраждати від погіршення стану довкілля, і тих, для кого збереження довкілля - одне з основних видів діяльності (науковці, представники громадських екологічних організацій, освітяни), а також гарантії, що важливі для громадськості питання будуть розглянуті під час визначення сфери охоплення СЕО, проєкт Плану заходів та екологічний звіт з СЕО були своєчасно доведені до їх відома.

Інформування громадськості. Вимоги щодо інформування громадськості сформульовані в ст. 5 «Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» (Орхуська конвенція). Інформування громадськості - важлива складова на всіх етапах СЕО. На підготовчому етапі громадськість поінформовано про початок СЕО.

Етап 2 - визначення сфери охоплення СЕО

Визначення ключових регіональних екологічних проблем. Для зосередження СЕО на тих складових довкілля, які важливі для громади, виконаний огляд її екологічних проблем. Для визначення пріоритетності екологічних проблем громади з'ясовано:

1. Які проблеми найдавніші та найбільш значущі в громаді?
2. Які зміни відбуваються в довкіллі?
3. Яка історія та витоки цих проблем? Визначені головні екологічні проблеми громади на основі наявних аналітичних матеріалів.

Визначення просторових і часових меж оцінки. Просторовий масштаб оцінки охоплює природні, соціально-економічні, культурні ресурси області та взаємозв'язки між ними, а також практику землекористування, на яку може потенційно вплинути будь-який з альтернативних сценаріїв, розроблених для області.

Проведення консультацій з природоохоронними органами та органами охорони здоров'я щодо того, яка інформація включається до екологічного звіту. Згідно ст. 8 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» було оприлюднено Заяву про визначення обсягу СЕО проєкту Плану заходів шляхом її спрямування до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України через Єдину екологічну платформу «ЕкоСистема», що передбачено ст. 8 та пунктом 6 статті 10 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», а саме: «Обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації (відповідні підрозділи з питань охорони навколишнього природного середовища та з питань охорони здоров'я) надають у письмовій формі свої зауваження і пропозиції до заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки у строк, що не перевищує 10 днів з дня отримання такої заяви. За відсутності письмових зауважень і пропозицій протягом зазначеного строку замовник самостійно визначає обсяг досліджень та рівень деталізації інформації, що має бути включена до звіту про стратегічну екологічну оцінку».

Етап 3 - оцінка екологічної ситуації на території регіону

Збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи

значення ключових екологічних показників. Визначені складові довкілля, на яких зосереджено увагу СЕО. Визначені ключові показники, які характеризують стан складових довкілля і дозволяють прийняти рішення, оцінити зміни у довкіллі, зосередивши увагу на тих параметрах, які реагуватимуть на зміни і створюватимуть зворотній зв'язок, а також тих, моніторинг яких ефективний. Зібрана інформація дозволяє оцінити поточний стан довкілля.

Проведення аналізу трендів стану довкілля. Основою для початку розробки документації з СЕО є якісна оцінка екологічних проблем розвитку області в минулому (з наголосом на головні тенденції та очікувані проблеми). Такий аналіз дозволяє оцінити альтернативи пропонованій стратегії розвитку області, обумовлені об'єктивними тенденціями зміни стану довкілля.

Етап 4 - проведення СЕО (оцінка запропонованих заходів щодо впливу на довкілля та відповідність національним цілям і екологічним програмам та планам громади)

Оцінка ступеню врахування національних цілей та екологічних програм і планів в стратегічних цілях і проєктах Плану заходів. Оцінено ступінь врахування природоохоронних національних цілей та програм і планів громади в рамках пропонованої стратегії її розвитку. Для цього використано екологічне законодавство, стратегічні документи національної екологічної політики, документи державного планування та екологічні програми та плани області.

Визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру. У громаді присутні як антропогенні, так і природні чинники змін, до яких відносять також політику громади та управлінські дії. Зміни екологічної ситуації в громаді обумовлені синергетичною взаємодією економічних, адміністративних, демографічних і соціально-культурних чинників, а також рівнем розвитку промисловості, сільського господарства, науки і технологій. Чинниками змін у громаді є розширення та скорочення галузей економіки (енергетики, сільського господарства, переробної промисловості, лісового господарства тощо); зміна моделей міського та сільського розвитку; розширення або звуження взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, бізнесом і громадськими організаціями; зміни чисельності населення в громаді; зміни у практиці землекористування тощо. Виокремлено чинники рівня громади і чинники, пов'язані з національними, міжнародними та глобальними впливами. Чинники більш високого (надрегіонального) рівня пов'язані з національною політикою та міжнародними угодами, спрямованими, на збалансований розвиток, збереження біорізноманіття, протидію зміні клімату.

Оцінка впливу Плану заходів на складові довкілля. Для конкретних заходів і проєктів Плану заходів, що мають територіальну прив'язку, оцінено їх вплив на складові довкілля (на атмосферне повітря, воду, ґрунти, природні ресурси, флору і фауну). Для заходів і проєктів Плану заходів, для яких неможливо чітко визначити територіальну прив'язку, оцінка впливу проєкту Плану заходів ґрунтується на експертній оцінці. При цьому оцінені прямі, непрямі, другорядні, сукупні, синергетичні, короткотермінові, тимчасові та довготривалі впливи.

Оцінки впливу проєкту Плану заходів на стан здоров'я та добробут населення. Для конкретних заходів і проєктів Плану заходів, що мають територіальну прив'язку, оцінений їх вплив на стан здоров'я та добробут населення

(небезпека для здоров'я населення, соціально-економічні наслідки, поводження з відходами, транспорт, розвиток інфраструктури, естетичні характеристики території, використання ландшафтів для рекреаційних цілей тощо). Для заходів і проєктів Плану заходів, для яких неможливо чітко визначити територіальну прив'язку, вплив проєкту Стратегії ґрунтується на експертній оцінці експертів з СЕО. При цьому оцінені прямі, непрямі, другорядні, сукупні, синергетичні, короткотермінові, тимчасові та довготривалі впливи.

Етап 5 - розробка документації з СЕО та передача на затвердження

Підготовка екологічного звіту з СЕО результатів реалізації проєкту Стратегії. В екологічному звіті відображені всі етапи СЕО. На основі проведеного аналізу результатів реалізації проєкту Плану заходів визначені їх потенційні негативні впливи на довкілля та здоров'я населення.

Обговорення документації, збір і врахування пропозицій зацікавлених органів влади та громадськості. Для ознайомлення громадськості з результатами СЕО та збору пропозицій зацікавлених органів влади та громадськості до проєкту Плану заходів зацікавленим органам влади оприлюднено для оцінки правильності організації СЕО та якості документації з СЕО проєкт Плану заходів та звіт з його СЕО.

Зміст звіту про СЕО визначався змістом та характером пропозицій, сформованих у ході розроблення проєкту Плану заходів з урахуванням сучасних знань і методів оцінювання.

З огляду на стратегічний характер такого виду документа державного планування як Звіт про СЕО проєкту Плану заходів, ключове значення у його виконанні мали методи стратегічного аналізу. Насамперед, доречним виявилось застосування аналізу контексту стратегічного планування, що передбачає встановлення зв'язку з іншими документами державного планування. Відповідність пропозицій проєкту загальним цілям охорони довкілля та забезпечення безпечного для здоров'я населення середовища існування дозволило встановити застосування цільового аналізу при проведенні СЕО.

Також проведено аналіз та оцінку ймовірних наслідків виконання цілей, як на окремі компоненти довкілля (грунти, поверхневі та підземні водні ресурси, атмосферне повітря, рослинний і тваринний світ), так і на комплексні умови території – стан довкілля, збереження біорізноманіття, раціональність використання наявних ресурсів, розвиток природних процесів, а також вплив на здоров'я населення.

Оцінка кумулятивних ефектів дозволила оцінити як сукупний (кумулятивний), так і накладений (синергічний) вплив минулих, поточних та проєктних чинників.

Для здійснення СЕО був обраний метод експертних оцінок, суть якого полягає у визначенні майбутнього на основі думок кваліфікованих спеціалістів-експертів, та метод екстраполяції, оскільки цей метод полягає в перенесенні встановленого характеру розвитку певної території чи процесу в майбутнє і ґрунтується на вивченні кількісних і якісних параметрів досліджуваного об'єкта за попередні роки, з подальшим логічним продовженням, окресленням тенденцій його розвитку.

При цьому здійснювалось:

- збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників;

- визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру;
- проведення оцінки потенційного впливу цілей на складові довкілля та на стан здоров'я й добробут населення.

В процесі аналізу стану навколишнього середовища були використані статистичні та офіційні дані обласних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах охорони навколишнього природного середовища та охорони здоров'я. Окрім того, були проаналізовані доступні дані моніторингових спостережень, що здійснюються в рамках програм державного моніторингу навколишнього середовища на національному та регіональному рівнях.

Особливе значення для аналізу та моделювання просторового розвитку відіграють геопросторові дані, тобто дані з чіткою географічною прив'язкою. Більшість таких даних застарілі та зберігаються у паперовому форматі, що унеможлиблює їх застосування для виконання поточного аналізу та прогнозування розвитку області. Це стосується як інформації щодо природних умов та ресурсів, розвитку небезпечних природних процесів, так і структури землекористування та територій зі встановленим режимом використання (природоохоронні території, зони санітарної охорони, охоронні зони, санітарно-захисні зони тощо).

Участь громадськості - один з ключових принципів СЕО. Участь громадськості та інших зацікавлених сторін в СЕО - гарантія запобігання можливостям прийняття органами влади таких стратегічних рішень, які можуть обмежити екологічні права та інтереси громадян.

Згідно «Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» (Орхуська конвенція), Протоколу про СЕО та Директиви ЄС про СЕО «Громадськість – це одна або більше фізичних або юридичних осіб і, згідно з національним законодавством або практикою, їхні об'єднання, організації або групи». Орхуська конвенція визначає зацікавлену громадськість як «громадськість, на яку справляє або може справити вплив на процес прийняття рішень з питань, що стосуються навколишнього середовища, або яка має зацікавленість в цьому процесі; для цілей даного визначення недержавні організації, які сприяють охороні довкілля та відповідають вимогам національного законодавства, вважаються такими, що мають зацікавленість» (ст. 2.5).

Протокол про СЕО вимагає забезпечення своєчасних і ефективних можливостей для участі громадськості в СЕО планів і програм, коли ще можливий вибір будь-якого з варіантів (ст. 8.1). Проект плану або програми, а також екологічний звіт повинні бути своєчасно доведені до відома громадськості (ст. 8.2). Необхідно виявити зацікавлену громадськість, у тому числі відповідні неурядові організації (ст. 8.3). Саме зацікавленій громадськості повинна бути надана можливість висловити свою думку щодо проекту плану або програми, а також щодо екологічного звіту в розумні терміни (ст. 8.4).

При проведенні СЕО проекту Плану заходів участь громадськості забезпечена через оприлюднення з його Стратегічною екологічною оцінкою.

Розробка остаточного проекту документації з СЕО та передача в Вінницьку обласну державну – Вінницьку обласну військову адміністрацію для розгляду та ухвалення. Розробники СЕО в разі необхідності забезпечують врахування в

екологічному звіті з СЕО рекомендації зацікавлених органів влади та громадськості (громадських організацій). Невраховані рекомендації також відображаються в документації з СЕО з поясненням причин неврахування. Екологічний звіт, розроблений в процесі СЕО, передається Вінницькій обласній державній – Вінницькій обласній військовій адміністрації для розгляду та ухвалення в якості політики розвитку області.

Забезпечення доступу громадськості до розробленої документації. Розроблена документація з СЕО розміщується на веб-сайті Вінницької обласної державної – Вінницької обласної військової адміністрації поряд із затвердженням проектом Плану заходів.

Етап 6 - моніторинг фактичного впливу впровадження проекту Стратегії на довкілля

Створення системи моніторингу та оцінки впливу проекту Плану заходів на довкілля. Документація з СЕО містить пропозиції щодо організації системи моніторингу впливу впровадження проекту Плану заходів на довкілля. Ця система враховує той факт, що планування розвитку області - процес поступовий і залежить від розробки та схвалення проекту Плану заходів, відбору проектів з його реалізації, моніторингу фактичного впливу та запуску нового циклу планування. СЕО - складова всіх етапів планування. В зв'язку з цим хід реалізації проекту Плану заходів має контролюватися з врахуванням:

- 1) показників, які характеризують виконання природоохоронних заходів під час реалізації проекту Плану заходів;
- 2) результатів ОВД окремих проектів, які виконуватимуться в рамках проекту Плану заходів.

Утворення робочого органу з моніторингу впливу проекту Плану заходів на довкілля. Для моніторингу впливу проекту Плану заходів на довкілля має бути створений робочий орган, який може функціонувати у складі робочої групи з моніторингу виконання проекту Плану заходів. До його складу можуть увійти автори-виконавці та експерти з СЕО, а також представники громадськості. Робочий орган з моніторингу має забезпечити доступ громадськості та органів влади до результатів моніторингу.

9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання проекту ДДП для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Обов'язковою складовою процесу виконання документа державного планування є здійснення моніторингу наслідків його виконання для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, а також для своєчасного вжиття заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення ймовірних негативних наслідків виконання документа державного планування, а в разі виявлення непередбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків, - вжиття заходів для їх усунення.

Моніторинг проводиться згідно з Порядком здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 року №1272). Відповідно до пункту 5 зазначеного Порядку для

забезпечення систематичності та об'єктивності спостережень за змінами стану довкілля визначено:

1. Зміст заходів для здійснення моніторингу та строки їх виконання.

Моніторинг фактичного впливу на довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я під час реалізації проєкту Плану заходів буде здійснюватися структурними підрозділами Вінницької обласної державної (військової) адміністрації, які визначатимуть перелік індикаторів. Узагальнення моніторингу, забезпечення доступу до вихідних даних та результатів моніторингу здійснюватиме Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької обласної державної (військової) адміністрації.

Для проведення моніторингу будуть виконуватися наступні заходи:

- збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників, зокрема визначених для оцінки досягнення Цілей сталого розвитку України до 2030 року (затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року №722), порівняння фактичного стану компонентів довкілля з минулорічними показниками – 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників проводитиметься аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів, визначених проєктом Плану заходів);

- порівняння захворюваності населення з минулорічними показниками – 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників проводитиметься аналіз зв'язку з реалізацією заходів, передбачених проєктом Плану заходів).

Здійснення цих заходів забезпечуватиме можливість:

- виявлення наслідків виконання проєкту Плану заходів для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, а саме вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (на один, три-п'ять, 10-15 років, 50-100 років відповідно), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;

- запобігання, зменшення та компенсації негативних наслідків, зумовлених виконанням проєкту Плану заходів;

- виявлення непередбачених звіт про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків виконання проєкту Плану заходів для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Заходи, передбачені для здійснення моніторингу, враховують специфіку проєкту Плану заходів, період його реалізації та необхідність здійснення моніторингу на різних стадіях виконання визначених в ньому завдань. Водночас вплив на довкілля проєктів та заходів, скерованих на досягнення цілей проєкту Плану заходів, виконання яких передбачає проведення стратегічної екологічної оцінки відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», підлягатимуть моніторингу окремо під час їх реалізації та після їх завершення.

2. Кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та їх цільові значення відповідно до кожного з визначених у звіті про стратегічну екологічну оцінку наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення. Моніторинг наслідків виконання проєкту Плану заходів для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, базується на відстеженні певних показників (індикаторів) в розрізі компонентів довкілля (таблиця 9.1).

Таблиця 9.1. Екологічні індикатори моніторингу виконання проекту Плану заходів

№ з/п	Індикатор	Операційна ціль	Наявність моніторингових даних
Забруднення атмосферного повітря			
1.	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів по регіонах області, тис. т	1.1	+
2.	Викиди забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення по регіонах області, тис. т	1.1	+
Водні ресурси			
3.	Забрано води з природних водних об'єктів, млн м ³	2.4	+
4.	Спожито свіжої води, млн м ³	2.4	+
5.	У поверхневі води скинуто очисними спорудами області стічних вод, млн м ³	2.4; 4.4	+
6.	Відсоток населених пунктів, що мають централізоване водопостачання, %	2.4	+
7.	Відсоток населених пунктів, що мають централізоване водовідведення, %	2.4	+
Біорізноманіття			
8.	Відсоток заповідності території області, %	4.3	+
Земельні ресурси			
9.	Площа земель, що зазнають підтоплення, км ²	4.4	+
10.	Кількість розроблених проєктів землеустрою, винесених в натуру водоохоронних зон і прибережних захисних смуг вздовж річок та навколо водойм (% до кількості запланованих заходів)	4.4	+
Енергетика			
11.	Річний обсяг споживання електричної енергії в області, млн кВт. год.	1.4	+
12.	Річний обсяг споживання електричної енергії населенням, млн кВт. год	1.4	+
13.	Річний обсяг споживання природного газу населенням, млн м ³	2.3	+
Відходи			
14.	Річний обсяг утворення ТПВ на території області, тис. т	4.2	+
15.	Обсяг видалених відходів, тис. т	4.2	+
16.	Частка використання відходів як вторинної сировини, %	4.2	+
17.	Охоплення населення послугами зі збирання ТПВ	4.2	+
18.	Обсяг утворених та накопичених промислових відходів, млн т	4.2	+
Інші показники			
19.	Кількість екологічних публікацій та соціальної реклами природоохоронного спрямування, поширених в ЗМІ	4.2; 4.3; 4.4	+
20.	Кількість проєктів екологічного спрямування вирішення спільних проблем територіальних громад	2.3; 4.2; 4.3; 4.4	+

Джерело: власні напрацювання

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації проєкту Плану заходів вказує на те, що його реалізація позитивно вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси, здоров'я населення тощо.

Водночас під час виконання документа державного планування в результаті моніторингу реалізації його цілей можуть бути виявлені впливи на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, які матимуть прямі наслідки на стан навколишнього середовища, умови життєдіяльності та здоров'я населення. У такому разі перелік індикаторів для моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, в тому числі здоров'я населення, доповнюється відповідними індикаторами, які дозволять об'єктивно оцінити та відстежити зміни.

Під час реалізації проєкту Плану заходів відстежуватимуться екологічні загрози для довкілля шляхом спостережень та збору наявних статистичних та звітних даних про стан довкілля, про наслідки для довкілля та здоров'я населення, які виникатимуть в результаті реалізації передбачених проєктом Плану заходів, скерованих на досягнення стратегічних цілей. Отримані показники аналізуватимуться та об'єктивно оцінюватимуться шляхом порівняння наявних значень з нормативними (встановленими нормативно-правовими актами) та/або з цільовими значеннями.

Відповідно до статті 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» моніторинг наслідків виконання документа державного планування, у тому числі для здоров'я населення, Вінницька обласна державна (військова) адміністрація оприлюднюватиме один раз на рік на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет, вноситиме до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки та у разі виявлення непередбачених звітом про СЕО негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживатиме заходів для їх усунення.

Засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання документа державного планування, не передбачених звітом про СЕО, включають:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про вплив реалізації документа державного планування на довкілля, в тому числі здоров'я населення;
- отримання інформації, що використовуватиметься для удосконалення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);
- перевірка дотримання екологічних норм, встановлених відповідними органами влади;
- відстеження процесу виконання документа державного планування відповідно до ухвалених в ньому цілей та завдань, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків для довкілля, в тому числі здоров'я населення.

У разі виявлення відхилень від нормативних показників складових довкілля, виконуватиметься аналіз захворюваності населення області з метою виявлення негативного впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення, використовуючи в тому числі статистичні дані.

У разі, коли під час здійснення моніторингу виявлятимуться непередбачені

звітом про СЕО негативні наслідки реалізації проєкту Плану заходів для довкілля, у тому числі для здоров'я мешканців області, Вінницька обласна державна (військова) адміністрація вживатиме заходів для їх усунення, а також розглядатиме пропозиції щодо внесення змін до Плану заходів для запобігання подібним негативним наслідкам у майбутньому. У разі внесення суттєвих змін до Плану заходів, вони підлягатимуть СЕО.

Вінницька обласна державна – Вінницька обласна військова адміністрація протягом 5-и робочих днів з дня затвердження проєкту Плану заходів розміщує на своєму офіційному веб-сайті затверджений проєкт Плану заходів, рішення про його затвердження, заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання проєкту Плану заходів, і письмово повідомляє про це орган, зазначений у статті 6 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку».

Для організації моніторингу використовуються існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони спеціально удосконалюються для цілей СЕО. Вибираються такі методи моніторингу, які доступні і найкращим чином пристосовані для перевірки того, чи відповідає той вплив на довкілля та здоров'я населення, який спостерігається, припущенням і висновкам, зробленим в процесі СЕО. Крім того, важливим критерієм для вибору методів є можливість раннього виявлення непередбаченого негативного впливу від реалізації проєкту Плану заходів, що дозволить вжити своєчасні заходи щодо виправлення ситуації.

Проєктом Плану заходів передбачено проведення моніторингу ефективності його реалізації за допомогою планованих до контролю екологічних індикаторів згідно табл. 9.1.

10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля та здоров'я населення.

Проєкт Стратегії відповідає положенням:

- Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з ін. сторони, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 року №1678-VII;
 - Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, ратифікованої Законом України від 29 жовтня 1996 року №435/96-BP;
 - Паризької Угоди, ратифікованої Законом України від 14 липня 2016 року №1469-VIII;
 - резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 року №70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року»;
 - Указу Президента України від 30 вересня 2019 року №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»,
 - а також Європейському закону про клімат (European climate law, 2021),
- з метою виконання завдання 1.1.3. Розвиток транспортно– логістичної інфраструктури та об'єктів мультимодальних перевезень оперативної цілі 1.1. Модернізація транспортно-логістичної інфраструктури Стратегічної цілі 1.

Конкурентоздатний регіон на основі інноваційного та сталого розвитку Планом заходів передбачено будівництво прикордонного мостового переходу через річку Дністер на українсько-молдовському державному кордоні в районі населених пунктів Ямпіль – Косеуць, що в подальшому може вчинити транскордонні наслідки для довкілля та здоров'я населення.

Розроблення містобудівної документації для будівництва мосту вимагає обов'язкового проходження процедури погодження згідно з чинним законодавством України. Це включає отримання дозволів від відповідних органів державної влади та місцевого самоврядування, а також проходження громадських слухань.

Будівництво, реконструкція та заходи з утримання пунктів пропуску через державний кордон - якщо відбуватиметься будівництво, то також перебуватимуть транскордонних консультацій.

Водночас заходи, які будуть скеровані на виконання завдань проєкту Плану заходів, і відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» підлягатимуть оцінці впливу на довкілля та/або проведенню СЕО відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку». Окремо проходитимуть процедуру оцінки впливу на довкілля заходи, в тому числі, за потреби, щодо транскордонних наслідків для довкілля та здоров'я населення зацікавлених держав, до прийняття рішення про їх реалізацію.

При цьому питання транскордонних наслідків для довкілля було би ускладнене за будь-яких умов через те, що процедура транскордонних консультацій не врегульована міждержавними домовленостями.

11. Резюме нетехнічного характеру, розраховане на широку аудиторію.

Одним із інструментів забезпечення реалізації проєкту Плану заходів є проведення в процесі його розробки СЕО.

СЕО – це системний і запобіжний процес, що здійснюється з метою аналізу потенційного впливу на довкілля документів стратегічного характеру, а також з метою інтегрування результатів оцінки в процес прийняття рішень.

СЕО проєкту Плану заходів - приклад застосування цього підходу до розробки комплексної стратегії розвитку регіону. Оцінка здійснювалася у 2024-2025 рр.

СЕО проєкту Плану заходів проводилася за методологією країн ЄС і включала: визначення ключових регіональних екологічних проблем; аналіз трендів стану довкілля регіону; аналіз відповідності цілей проєкту Плану заходів визначеним екологічним цілям; експертну оцінку ймовірного впливу проєкту Плану заходів на складові довкілля; рекомендації щодо реалізації окремих завдань проєкту Плану заходів.

В цілому розробка проєкту Плану заходів проведена з врахуванням ймовірних впливів на довкілля та з прагненням їх мінімізації.

Досягнення мети Плану заходів здійснюється їх реалізацією у відповідних сферах (напрямах).

Заходи Плану реалізації загалом не спрямовані на збільшення впливів на довкілля. Вони узгоджуються з державними та регіональними екологічними цілями, визначеними Законом України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» та Стратегією екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року, затвердженою Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 року №1363-р, а також з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2027 року.

Водночас реалізація окремих завдань проекту Плану заходів сприятиме покращенню екологічної ситуації в області.

Ймовірність того, що реалізація проекту Плану заходів призведе до таких можливих негативних впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, - незначна.

Таким чином, поєднання в проекті Плану заходів зусиль, спрямованих на заохочення економічного зростання та капіталовкладень у регіон, із зусиллями, спрямованими на пом'якшення несприятливого впливу на довкілля, забезпечуватиме регіональний розвиток. Ключову роль у цьому будуть відігравати публічні інвестиції у різних формах – як традиційних інфраструктурних проєктів, так і проєктів державно-приватного партнерства. Для забезпечення ефективності і прозорості їх використання будуть запроваджуватись нові процедури та підходи до розробки інвестиційних проєктів відповідно до національної реформи із удосконалення управління публічними інвестиціями.

В рамках реалізації документа державного планування – СЕО проекту Плану заходів, можливих транскордонних негативних наслідків не виявлено. Передбачено здійснення моніторингу ефективності його впровадження за допомогою екологічних індикаторів. Це важлива складова контролю реалізації проекту Плану заходів на довкілля та необхідна передумова забезпечення збалансованості регіонального розвитку з врахуванням екологічних норм.

ФОП Бобошко Юлія Миколаївна

